

VITRALII

LUMINI ȘI UMBRE

Publicație editată de Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în
Retragere din Serviciul Român de Informații

DIRECTOR: Col. (r) Filip Teodorescu

Contact:

București, str. Toamnei nr. 37, sector 2

Tel.: (0040)-21-2119957

acmrr.bucuresti@acmrr-sri.ro

www.acmrr-sri.ro

©ACMRR-SRI

București 2019

ISSN 2067-2896

„VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE”

Consultanți științifici

Prof. univ. dr. Ioan Scurtu
Prof. univ. dr. Mihail M. Andreescu
Dr. ist. Alex Mihai Stoenescu
Conf. univ. dr. Aurel V. David

Colegiul de redacție

Redactor șef:

Col. (r) Hagop Hairabetian

Secretar de redacție:

Gl. bg. (r) Maria Ilie

Membri:

Gl. mr. (r) Dumitru Bădescu
Gl. mr. (r) Marin Ioniță
Gl. bg. (r) Nechifor Ignat
Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu
Col. (r) dr. Tiberiu Tănase
Col. (r) Gheorghe Trifu

Publicația poate fi achiziționată la sediile sucursalelor ACMRR – SRI, prin librăria on-line www.semneartemis.ro, iar în format electronic la www.virgoebooks.com

Responsabilitatea juridică pentru conținutul materialelor publicate revine exclusiv autorilor acestora. Opiniile și punctele de vedere exprimate de autori în cuprinsul revistei pot să nu corespundă integral cu cele ale ACMRR-SRI. Reproducerea sub orice formă a conținutului acestei publicații este permisă cu menționarea sursei și a autorului. Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

C U P R I N S

Editorial

Adunare generală la moment jubiliar	9
---	---

File de istorie

• Iubirea de neam și țară – virtute eminesciană cu valențe de perenitate (1) <i>Col. (r) dr. Aurel V. David</i>	11
• Despre evoluția secuizării românilor în arcu carpatic <i>Conf. univ. dr. Mihai Racovițan, Sibiu</i>	29
• „Frații în veci vor fi frați” (3) <i>Col. (r) dr. Aurel V. David</i>	37
• Un diplomat al celui de-al treilea Reich la Constanța: contele Emil Geiger (1940-1941) <i>Col. (r) Puiu Dumitru Bordeiu</i>	54

Memorie profesională

• Din amintirile unui expert în filaj <i>Interviu cu gl. bg. (r) Vasile Coifescu consemnat de col. (r) Hagop Hairabetian</i>	59
• Puștiul <i>Col. (r) Hagop Hairabetian</i>	62
• Memorialistică: Note de lectură o Mihai Constantinescu: După un sfert de veac	66
• Fantoma on-line <i>Col. (r) Ion Șandru</i>	71
• Opoziția oamenilor de cultură față de regimul Ceaușescu 13. Atribuții, strategii și modalități de acțiune ale Securității <i>Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu</i>	75

Atitudini

- Imnul național și înălțarea steagului negru în zone ale statului român 101
Col. (r) Ion Șandru
- Muzeul Luvru onorează Centenarul românesc 105
Col. (r) Ion Șandru

Colțul mizantropului

- Uniunea Europeană: buletin de sănătate 107
Col. (r) Hagop Hairabetian

În sprijinul culturii de securitate

- Molenbeek – fieful islamismului radical din inima Europei 109
Col. (r) Liviu Găitan
- Terorism: Atentate selective, iată pasul înainte al fenomenului 115
Col. (r) Alexandru Bochiș Borșanu
- Cultură, educație și formare pentru intelligence-ul național 120
Col. (r) dr. Tiberiu Tănase

Pagini literare

- Corin Bianu, Theodor Borcan, Gheorghe Micle, Constantin Mușat, Mariana David, Emil Dreptate (*in memoriam*), Costică Dogaru, Gheorghe Trifu, Vasile Checheriță 133

Din viața și activitatea ACMRR-SRI

- Prezenți în viața și cultura cetății 141
- Noi apariții editoriale 143
- „Vitrallii – Lumini și umbre” – prezență și ecouri 144
- Constantin-Toni Sultana: artă decorativă 145
Corin Bianu
- *In Memoriam*: general Ion Theodor Popescu 151

ADUNARE GENERALĂ LA MOMENT JUBILIAR

Adunarea Generală a Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din SRI (ACMRR-SRI) a avut loc în ziua de 12 aprilie a.c., marcând și momentul jubiliar al împlinirii unui sfert de veac de existență. Au participat aproape 250 de delegați ai Sucursalelor teritoriale, desemnați în cadrul Conferințelor de alegeri ale structurilor de conducere locale să-i reprezinte pe cei peste 9.500 de membri ai Asociației. Au fost, de asemenea, prezenți reprezentanți ai Serviciului Român de Informații din domeniile medical, financiar, pensii și logistică.

În prima parte a lucrărilor s-a reliefat că se cuvine ca la acest moment aniversar, atât de important din viața Asociației, să-i omagiem și să ne gândim cu recunoștință și respect la aceia dintre colegi care au avut curajul și tăria de caracter, în acele vremuri tulburi, să întemeieze Asociația.

Din cei 36 de membri-fondatori, în viață mai sunt șapte, cărora în semn de apreciere și prețuire a efortului lor, li s-au oferit diplome de excelență și plăchete omagiale.

Adunarea Generală a dezbătut și aprobat documentele Comitetului Executiv, analizate anterior de Consiliul Director, și anume: Raportul de activitate pe anii 2017-2019, execuția bugetului de venituri și cheltuieli și situația financiar-contabilă la nivelul Asociației, proiectul bugetului de venituri și cheltuieli, raportul Comisiei de cenzori, dar și proiectul activităților viitoare.

Au fost propuse, de asemenea, unele modificări la Statutul Asociației pentru a defini cu claritate sursele de finanțare ale Comitetului Executiv în vederea realizării cu eficiență a obiectivelor statutare și a sarcinilor rezultate din Planurile de acțiune comună cu celelalte structuri asociative ale cadrelor militare în rezervă și în retrageră din sistemul de apărare, ordine publică și securitate națională.

În partea a doua a Adunării Generale s-a desfășurat alegerea noilor structuri de conducere ale ACMRR din S.R.I.

Adunarea Generală a acordat votul său generalului maior (r) Marin Ioniță, care a devenit președinte al ACMRR-SRI pentru o perioadă de doi ani.

La propunerea venită din rândul participanților la Adunarea Generală, fostul președinte, colonel (r) Filip Teodorescu, a fost ales președinte de onoare al ACMRR-SRI.

Felicităm și urăm succes Asociației și noilor structuri de conducere, iar membrilor săi, colegii noștri, viață lungă, sănătate și noi împliniri!

Redacția

FILE DE ISTORIE

IUBIREA DE NEAM ȘI ȚARĂ - VIRTUTE EMINESCIANĂ CU VALENȚE DE PERENITATE

Prin publicarea acestui studiu omagial, dorim să marcăm cei 130 de ani care s-au scurs, la 15 iunie 2019, de la trecerea în eternitate a marelui poet.

„*Neam*” și „*țară*” sunt două noțiuni ancestrale, deci vechi de când e lumea, al căror sens și semnificație nu pot fi înțelese decât dacă se abordează într-o conexiune etno-spirituală și socială. Aceasta este imperios necesară pentru că de-a lungul istoriei au fost cazuri când neamuri slabe sau vitregite de soartă și-au pierdut vatra de viațuire sau părți din aceasta, fiind înglobate prin violență extremă în imperii sau feude.

Neamul semnifică seminția (*sămânța*), spița, stirpea (*porodița*), viața oamenilor de același soi, deci *rude de sânge*, a căror identitate, definită prin naționalitate, este exprimată prin succesiune de generații în timp istoric și spațiu social prin *organizări sociale și politice* numite *familii*, *gînți* (triburi), *popoare* și *națiuni*. *Iubirea de neam* exprimă atașamentul sufletesc puternic pe care „*nativul*” îl datorează înșușirilor genetice ale trupului exprimate prin părinți – mama și tata – și antecesorii, respectiv bunici, străbunici, stră-străbunici după mamă și după tată), urcând prin succesiune de generații până acolo unde există memorie socială. Aceasta este de fapt, „*iubirea aproapelui*”, izvorâtă atât din legătura de sânge care curge prin venele „*nativului*”, cât și din *credința, mentalitatea și tradițiile* rezultate din definirea și asumarea spiritului neamului sub oblăduirea puterii Tatălui Ceresc. Însă, *iubirea aproapelui* nu poate fi înțeleasă decât în conexiune organică cu *iubirea de neam*, căci cine nu-și iubește neamul din care se trage nu poate iubi nici un alt neam din lumea aceasta.

Țara (sinonimă cu *patria*), reprezintă pământul (vatra) locuit statornic de un neam suveran, organizat într-un stat cu fundament politico-juridic și administrativ etnospiritual, delimitat convențional prin hotare și identificat prin însemne, simboluri (steag, stemă, monedă), limbă oficială și atribute social-politice (suprafață, relief, bogății, populație) și etnospirituale (cultură, etnii, istorie, obiceiuri, religii, tradiții etc.). „*Țara*” începe cu locul natal, vatra maternă și străbună din care „*nativul*” se revendică, pe care le prețuiește și le iubește, le

înnobilează și le apără. Continuă cu munții, dealurile, câmpiile și apele din zestrea sa geo-fizică și se împlinește prin puterea „*nativului*” de a-și clădi în libertate propriul destin. În esență „*țara*”, exprimă „*libertatea neamului*”, căci numai un neam care are țară este recunoscut, acceptat și respectat. Pe cale de consecință, *iubirea de țară* exprimă atașamentul sufletesc puternic față de vatra neamului, organizată într-un stat îndrituit să apere, să protejeze și să promoveze valorile, interesele și nevoile sociale ale neamului.

Iubirea de neam și țară este o virtute care se dobândește prin cunoaștere de sine, prin educație aleasă, prin efort îndelungat pentru semeni și cu multă răbdare și se cultivă temeinic și trainic pe tot parcursul vieții.

*

Pentru Mihai Eminescu, expresiile „*neam*” și „*țară*” au avut o semnificație etnospirituală aparte, fiind încărcate cu aura sfințeniei. Pentru el, neamul din care se revendica era **neamul rumânesc** – neamul băștinaș în vatra **Daciei getice**, iar țara lui era **România** – care încorporează toată vatra pământească unde se vorbea românește.

Opera poetică a lui Mihai Eminescu, precum și scrierile cu caracter politic și social arată că virtutea eminesciană a iubirii de neam și țară este expresia forței sale intelectuale, pe fundamentul căreia a urmărit cu abnegație, consecvență și credință idealul unității naționale. Aceasta încorporează următoarele fundamente etnospirituale:

1. *respectul față de părinți și locul natal;*
2. *credința și educația creștină;*
3. *asumarea și apărarea identității neamului;*
4. *croirea hărții mentale a vetrei neamului;*
5. *reconstruirea profilului etnospiritual al „bunului român”;*
6. *apărarea limbii române și afirmarea culturii naționale;*
7. *așezarea istoriei neamului pe fundamentul adevărului;*
8. *îngemănarea naționalismului, patriotismului și românismului;*
9. *deșteptarea nației și apărarea trebuințelor nației;*
10. *apărarea fraților aflați în sărăcie și sub stăpâniri străine;*
11. *credința în făurirea statului național unitar român;*
12. *spiritul de jertfă pentru neam și țară*

1. Respectul față de părinți și locul natal

Precum îndeobște se știe, străbunii lui Mihai Eminescu se trăgeau dintr-o familie de țărani români originară din inima Ardealului, numită „*Iminovici*”.

Părinții săi au fost *Gheorghe*, fiul lui *Vasile Iminovici*, emigrat în Bucovina, ajuns cântăreț de strană în satul Călineștii lui Cuparencu (transcris în acte oficiale *Eminovici*) și *Raluca Iurașcu*, descendentă dintr-o familie de români moldoveni cu veche atestare boierească.¹ Aceștia erau oameni credincioși și evlavioși, pentru care familia era o binecuvântare a iubirii lui Dumnezeu. Tatăl său era un om de modă veche, un „*munte de om*”, activ, înalt și voinic, autoritar, cu o minte sănătoasă și cu voința de avere clădită pe munca și priceperea sa. Mama sa era o femeie plină de bunătate, visătoare, de o hărnicie aparte și statornică în iubirea față de familie și casa plină de copii.

Mihai Eminescu s-a născut în orașul Botoșani, dar copilăria a petrecut-o la țară, în satul apropiat Ipotești, unde părinții au cumpărat o gospodărie cu moșia aferentă, pentru a asigura existența familiei. Copilăria lui a fost cea a unui copil crescut la țară, bucurându-se de libertatea de a hoinări prin natură și de a cutreiera împrejurimile satului.

Mihai Eminescu a avut bucuria de a face parte dintr-o familie înstărită, cu pretenții boierești, aparent lipsită de griji, bogată în copii, el fiind al șaptelea, dar și măhnirea de a trăi multe clipe de tristețe, întrucât cu excepția fratelui său Matei (născut în anul 1856), ceilalți copii ai familiei *Eminovici* au avut un destin dramatic. Însă, alături de ceilalți frați ai săi a avut șansa de a ieși în fragedă copilărie din acel sat uitat de lume, rămânând cu imaginea familiei, care l-a urmărit toată viața. Peste ani avea să-și aducă aminte cu nostalgie de oamenii locului, dar mai ales de natura bogată în plante și vietăți, pe care avea să le dăltuiască în versurile unor poezii precum „*Fiind băiet păduri cutreieram*” sau „*O, rămâi!*”.

Mihai Eminescu a fost un copil căruia norocul i-a surâs, iar destinul i-a îndrumat gândul și fapta spre izvoarele de înțelepciune care l-au ridicat din „*talpa țării*” la înălțimea cerului înstelat. De la naștere, prin botez creștin a purtat numele „*Mihail Eminovici*”, iar de la vârsta de 16 ani, datorită minții scânteietoare a lui Iosif Vulcan, directorul revistei „*Familia*”, unde au fost publicate primele sale poezii, și-a asumat numele „*Eminescu*”.² El a plecat la studii în Cernăuții Bucovinei aflate sub stăpânirea habsburgilor cu numele „*Eminovici*” și s-a întors în țară, trecând prin Ardeal, cu numele „*Eminescu*”, pe care l-a adoptat cu nespusă bucurie de împlinire etnospirituală. El și-a confirmat și asumat originea românească și țărănească, astfel: „*Ne ținem grapă de părinți, ce neam de neamul lor au fost români*”, el fiind „*însuși neam de țăran*” care „*a ținut coarnele plugului pe moșia*

¹ Vezi, pe larg, George Călinescu, *Viața lui Mihai Eminescu*, Editura pentru literatură, 1966, p.5-34.

² Lucian Drîmba, *Eminescu la „Familia”*, Editura „*Cogito*”, Oradea, 1994.

părintească”, întărind faptul că-i „*viță de țăran românesc, pe care nu-l faci străin nici în ruptul capului și pace bună*”.³

Mihai Eminescu și-a cinstit și respectat părinții în deplină tradiție creștină, nutrind atât față de tatăl său, cât și față de mama sa, o iubire taincă, ascunsă-n adâncul sufletului, neexprimată public decât în momente extrem de grele.

Mihai Eminescu și-a iubit mama, despre care fratele său Matei avea să scrie că avea „*pretenții de nobleță*” față de soțul ei, afirmând că străbunii ei, *Iurăsceștii*, „*au fost boieri de I-îia ordine*”. El a fost conștient că dânsa i-a deschis ochii spre lume, cu poveștile spuse în scurta copilărie petrecută la Ipotești și l-a învățat primele buchii ale cărții, transmitându-i dragostea de natură, de tradiții și de locul natal. Prietenul său Ioan Slavici avea să consemneze în „*Amintiri*” că pe Mihai Eminescu l-a auzit vorbind „*cu înduioșare numai de mama lui*”.

Mama lui s-a stins din viață în 13 august 1876, fiind răpusă și de necazurile abătute asupra familiei. În noaptea de început a anului 1880, chipul mamei i-a apărut în fața ochilor săi triști, dându-i forța sufletească să scrie poezia: „*O, mamă...*”:

*„O, mamă, dulce mamă, din negură de vremi
Pe freamătul de frunze la tine tu mă chemi;
Deasupra criptei negre a sfântului mormânt
Se scutură salcâmi de toamnă și de vânt,
Se bat încet din ramuri, îngână glasul tău...
Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu”.*

Prin surorile mamei sale, Fevronia, Sofia și Olimpiada, maici la mănăstirea Agafton din coasta Botoșanilor, el a intrat în universul etnospiritual al acestei mănăstiri, numită „*mănăstirea din codri*”, care a devenit a doua lui casă, dar mai ales scutul său de protecție pentru vremuri grele. Acolo, lângă biserica mare a compus „*Călin file din poveste*”, iar după ce a devenit poet cunoscut, maicile îi spuneau „*domnul Eminescu*”. Mai mult, prin frații mamei sale, Calinic și Ioachim (ori Iachint), arhimandritul, Mihai Eminescu a înțeles rațiunea socială a sihăstriilor care împodoveau codrii seculari ai Moldovei dinainte de creștinism, precum și rolul bisericii ortodoxe de „*maică a neamului românesc*”.

Pe tatăl său, un om deștept și dârz, care, în lupta cu viața, a cunoscut victorii, dar și înfrângeri, l-a respectat ca pe un părinte, cu toate că acesta a încercat să-i impună calea de urmat în viață, care să-i aducă, potrivit mentalității vremii,

³ Mihai Eminescu, *Pro domo* [„*Iată «simțimintele, iubirea de adevăr»...*”], în „*Timpul*”, 5 ianuarie 1878.

chiverniseala unei vieți lipsite de grija zilei de mâine. Chiar și în clipe de mânie în suflet, exprimate în scrisori către tatăl său, el se adresa acestuia cu expresia „*Iubite tată*”. Afecțiunea între tată și fiu a fost reciprocă, tatăl făcându-i parte dreaptă din averea moștenită de la părinți, încă din timpul vieții.⁴ Mihai a suferit în tăcere când tatăl său, nereușind să țină pasul cu timpul și cu cheltuielile uriașe pentru școlarizarea băieților, dar și cu zestra fetelor ajunsese falit. Destinul acestui om, care a murit în 9 ianuarie 1884, după ce și-a văzut ca într-un blestem familia dispărută sau bolnavă a produs o gaură neagră în sufletul lui.

Familia Eminovici a trăit în satul Ipotești, un sat modest în toate, așezat într-o vale închisă de dealuri odată împădurite, înconjurată de țărani care își câștigau existența prin munca cu palmele ca plugari, pădurari, morari, ciobani sau văcari. Gospodăria familiei, vatra satului și împrejurimile acestuia au constituit terenul de joacă al copiilor familiei Eminovici, copilul Mihai având ca tovarăș de năzbâtii îndeosebi pe Ilie, fratele său cu trei ani mai mare, dar la fel de neastâmpărat ca el.

În mintea lui a rămas întipărită imaginea casei reconstruite din temelii de părinții săi, o casă cu pridvor larg cu trepte, odăi cu privire de jur împrejur, șoproane, hambare, livadă și tei imenși în curte. Prin mintea lui au trecut mulți ani după ce a plecat din sat chipurile fraților săi mai mari, care umblau călare pe moșie, în vreme ce el se cufunda în bordeiele vecinilor ori la stână sau cutreiera pădurile cu o carte într-o mână, doi-trei covrigi în cealaltă mână și dormea pe malul apelor. După ani de depărtare de satul copilăriei sale, el avea să rememoreze cu duioșie, în poezia „*Din străinătate*”, scrisă în anul 1865 și tipărită în 1866, orizontul fermecat al copilăriei:

„*Aș vrea să văd natala mea vâlcioară,
Scăldată în cristalul pârâului de-argint,
Să văd ce eu atâta iubeam odinioară
A codrului tenebră, poetic labirint...
Să mai privesc o dată câmpia-nfloritoare
Ce zilele-mi copile și albe le-a ținut
Ce auzi odată copila-mi murmurare
Ce jocurile-mi june, zburdarea mi-au văzut*”.

⁴ I.L.Caragiale, *In Nirvana*, editorial, semnat C., în „*Constituționalul*” din 20 iunie 1889; *Note și schițe*, 1892, p.7; reprodus în *Momente, schițe, amintiri*, 1908.

Acolo el vedea veselie, oamenii fiind cuprinși de încântările și plăcerile vieții. Însă, undeva în depărtare, în străinătate, se afla un om „nemângâiat”, întrupat în propriul său chip, care se descrie pe sine astfel:

„Un suflet numai plânge, în doru-i se avântă
L'a patriei dulci plaiuri, la câmpii-i răsători”.

Mihai Eminescu a transmis peste veacuri mesajul potrivit căruia dorul de vatra natală devine cu atât mai intens cu cât depărtarea de aceasta este mai mare, iar timpul își lasă amprenta materială, apăsând din greu pe sufletul celui înstrăinat.

2. Credința și educația creștină

Mihai Eminescu are o dimensiune creștină, afirmată din copilărie atât în cuget, cât și în faptă. El s-a născut în mediu spiritual creștin, întruchipat de Tatăl Ceresc, Fecioara Maria și Iisus Christos, a fost botezat în religia creștină, educat în spirit creștin și s-a format în atmosfera spirituală a ortodoxiei tradiționale. Creștinismul său a fost susținut de înțelepciunea străveche a neamului, precum și de unele sisteme filosofice cu valențe universale pe care le-a admirat, extrăgând din seva lor ceea ce era de folos spiritualității neamului său. El a primit de la părinți o educație religioasă în timpul copilăriei, a cunoscut textul sfânt al Bibliei, cartea de căpătâi a creștinătății, fiind cititor consecvent al vechilor manuscrise bisericești, pline de înțelepciune.⁵

În mediul spiritual al mănăstirilor, bisericilor și schiturilor Moldovei de Sus, el al a înțeles că „Dumnezeul geniului” l-a sorbit din popor „cum soarbe soarele un nour de aur din marea de amar”, conferindu-i harul îmbogățirii minții și sufletului cu învățăturile creștine și respectului față de semeni, precum față de propria sa ființă.

Crezul său etnospiritual a fost exprimat astfel: „noi, românii, formăm o biserică națională, și ca societate religioasă, ca Biserica Ortodoxă română, suntem un cor matur și compact pentru a ne împotrivi la orice tendințe care ar jigni libertatea conștiinței și cultura noastră națională”.⁶ El a găsit în universul creștin un filon de aur pentru opera sa poetică, iar sensibilitatea creștină și-a relevat valențele în poezii, precum „Dumnezeu și om”, „Rugăciune”, „Răsai asupra mea”, „Învierea”, „Colinde, colinde”. El a simțit nevoia de a relua și

⁵ Răzvan Codrescu, *În jurul lui Eminescu*, capitolul *Eminescu și creștinismul*, Editura „Christiană”, București, 2009.

⁶ Ion Andreiță, *Creștinul Eminescu*, în „Gând Românesc”, Revistă de cultură, știință și artă, Anul VIII, nr. 2 (70), iunie 2014, p.13.

imaginea superbă a Nașterii Domnului, precum și de a scrie, ca o invocare colectivă, o „Rugăciune” către Maica Domnului, pe care o numea „Regină peste îngeri”, „Lumină lină”, „Maică Sfântă”, „Pururi Fecioară”.

Potrivit crezului său, biserica ortodoxă și limba română au constituit temelia supraviețuirii neamului românesc în vatra sa străveche: „Biserica răsăriteană e de optsprezece sute de ani păstrătoarea elementului latin de lângă Dunăre. Ea a stabilit și a unificat limba noastră într-un mod atât de admirabil, încât suntem singurul popor fără dialecte propriu-zise; ea ne-a ferit în mod egal de înghițirea printre poloni, unguri, tătari și turci, ea este încă astăzi singura armă de apărare și singurul sprijin al milioanei de români cari trăiesc dincolo de hotarele noastre. Cine-o combate pe ea și ritualurile ei poate fi cosmopolit, socialist, republican universal și orice i-o veni în minte, dar numai român nu e”.⁷ El a numit biserica „maica spirituală a neamului românesc, care a născut unitatea limbei și unitatea etnică a poporului”.⁸ Poeziile-rugăciuni constituie imnuri sublime, care vibrează de sfîntenie și tulburătoare pioșenie în fața Tatălui Ceresc și a icoanei Fecioarei Maria, ocrotitoarea românilor năpăstuiți:

„Crăiasă alegându-te,
Îngenunchem rugându-te
Înalță-ne, ne mântuie
Din valul ce ne bântuie.
Fii scut de întărire
Și zid de mântuire.
Privirea-ți adorată
Asupra-ne coboară,
O, Maică Preacurată
Și pururea fecioară,
Marie!”.

Mihai Eminescu a fost convins de rolul de neprețuit al bisericii ortodoxe în păstrarea și apărarea unității de limbă, de rânduieii juridice și de viață familială, rostuite în jurul unității de credință a românilor din spațiul vechii Dacie. El a reamintit semenilor săi că încă în secolul XVII, cronicarul Miron Costin, a descris „curățenia și frumusețea limbei vorbite în Maramureș și viața neatârnată a românilor de acolo”, a adus în lumină „legenda fondării Moldovei și Țării

⁷ Mihai Eminescu, Opere, Editura Academiei Române, București, 1989, vol. X, p.187; Apud Liber-cugetător, liberă-cugetare, în „Timpul”, 2 februarie 1879.

⁸ Mihai Eminescu, Opere, vol. 13, p. 168-169; Apud „Timpul”, 14 august 1882.

Românești”, constatând „identitatea de origine și limbă a poporului”. Mai mult, „cărțile bisericești, tipărite în Ardeal, în Moldova, în Țara Românească”, au oprit „procesul de diversificare și de dialectizare a graiului viu”, care a primit, prin cărți, „o normă unitară în rostire și în scriere”.⁹

Mihai Eminescu și Ioan Slavici au fost românii care în anul 1877 au născut ideea ridicării la București a unei catedrale naționale. „*Când a sosit la București vestea că curcanii noștrii au cucerit reducta Grivița - avea să relateze Ioan Slavici - Eminescu și eu am chibzuit să publicăm în Timpul un articol în care arătam că Ștefan cel Mare de fiecare victorie pe câmpul de război zidia ntru mărirea lui Dumnezeu câte o mănăstire și stăruiam ca românii din zilele noastre să ridice și ei o catedrală la București, unde nu e nici o biserică mai încăpătoare în care mulți creștini pot să se roage împreună pentru binele obștesc*”.¹⁰

Mihai Eminescu și-a avertizat semenii asupra consecințelor pierderii credinței neamului, însoțită de „necredința în ordinea divină”,¹¹ asupra identității și unității neamului în vatra sa etnospirituală. El a deplâns faptul că, deși „aproape de două mii de ani ni se predică să ne iubim, noi ne sfâșiem” și că „în loc de a urma prescripțiunile unei morale aproape tot atât de vechi ca și omenirea, în loc de a urma pe Dumnezeu, omenirea necorijabilă nu-l urmează deloc; ci întemeiată pe bunătatea lui, s-așterne la pământ în nevoi mari și cerșește scăpare”.¹²

Mihai Eminescu a considerat cu deplin temei că și în vremea sa elementul creștin, identificat în „bunul român” constituia factorul unificator de neam și țară, iar apărarea acestuia trebuia să devină o datorie de credință a fiecărui român nativ.

3. Asumarea și apărarea identității neamului

Pentru Mihai Eminescu, trei cuvinte îngemănate, respectiv *nație / națiune / naționalitate*, aveau măreția unei expresii sfinte. Acestea le-a asociat noțiunea „popor”, creatorul de valori sociale. El s-a avântat cu vigoare în dezbaterile din vremea sa privind originea, numele și soarta neamului și a țării.

S-a aplecat cu pioșenie spre rădăcinile neamului, i-a descoperit și iubit pe Daci, pe care i-a considerat străbuni ai românilor, privindu-i cu romantică

⁹ Mihai Eminescu, *Opere*, vol. XIII; Apud, „*Timpul*”, 14 august 1882.

¹⁰ Nicolae Șt. Noica, *Catedrala Mântuirii Neamului - istoria unui ideal*, Editura „Basilica” a Patriarhiei Române, București, 2011, p. 51.

¹¹ Mihai Eminescu, *Opere*, vol. XII; Apud, „*Timpul*”, 27 martie 1881.

¹² Mihai Eminescu, *Opere*, vol. X, p. 78.

dragoste, nostalgie și respect. Civilizația dacilor a reprezentat pentru el un timp eroic, depănat într-un spațiu edenic aflat sub tutela zeului Zamolxe, egalul zeului nordic Odin.

Mihai Eminescu a fost primul român care a pus față-n față imaginea Romei și a Daciei: Roma era o civilizație coruptă, perimată și sortită pieirii, iar Dacia, purificată prin jertfă de sânge, avea un viitor prefigurat în versurile pline de semnificație ale poeziei „*Ce-ți doresc eu ție dulce Românie*”. Despre daci, el a lăsat următoarea însemnare, care a traversat neatinsă secolele: „*Era un popor brav acela care a impus tribut superbeii împărătese de marmură a lumii - Roma. Era un popor nobil acela a cărui cădere te împle de lacrimi, iar nu de disperare, iar a fi descendentul unui popor de eroi, plin de noblețe, de amor de patrie și libertate, a fi descendentul unui asemenea popor n-a fost și nu va fi rușine niciodată*”.¹³

Potrivit gândirii sale, singurul fapt peren al istoriei neamului era moștenirea dacică, extinsă până în vremea „*descălecatelor*”, iar mai apoi deslușită în legende populare. De aceea, el s-a încumetat să scrie o epopee lirică a civilizației dacice, care cuprindea istoria de la mitul creației și până în vremea marilor voievozi români.

Mihai Eminescu s-a considerat român, care simțea în el *dacul*, iar atributul „*moldovean*” era perceput doar ca o expresie geografică a unei părți din vatra neamului, numită Moldova. Pentru el, *România* era patria tuturor românilor de la „*Nistru până la Tisa*”, adică a tuturor celor care vorbeau aceeași limbă maternă. El i-a considerat *români* pe băștinașii care trăiau și vorbeau românește în Moldova, Ardeal și Valahia, iar ardelenii, moldovenii și muntenii formau corpul etnospiritual al aceleiași națiuni, *națiunea română*. Crezul său etnospiritual a fost magistral exprimat în poezia „*Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie*”, scrisă în plină adolescență, publicată în revista „*Familia*” din Oradea, în 2 aprilie 1867.

Mihai Eminescu și-a caracterizat neamul ca optimist, moștenire din strămoși, afirmând că „*În firea mea a mai rămas un grăunte de optimism, desigur moștenit de la strămoși...optimism însuflețit de paginile mărețe scrise cu sângele său de nobil popor românesc, mă îndeamnă să urc calvarul vieții mai ușor*”.¹⁴ El și-a afirmat cu curaj naționalitatea și apartenența la nația rumânească, scriind că „*Naționalitatea trebuie simțită cu inima și nu vorbită numai cu gura*.

¹³ Mihai Eminescu, *Opere*, vol. X, p. 78.

¹⁴ Mihai Eminescu, *Scrieri esențiale*, vol. 5, *Correspondență*, Editura „Fortuna”, 2003, p. 568-569.

Ceea ce se simte și respectă adânc, se pronunță arareori!...Iubesc poporul românesc fără a iubi pe semidocții și superficialitățile sale".¹⁵

El a iubit poporul român, creatorul de valori sociale, făuritorul de țară și de stat național, cu ajutorul căruia neamul românesc și-a apărut și promovat valorile sociale. Puțini români din vremea sa i-au adus poporului un asemenea omagiu emoționant: „*De când este suflet de român pe fața pământului - afirma el -, românul a fost mândru de a fi român, și chiar atunci, când lumea îl privea cu dispreț, el își cânta doina și privea mândru împrejurul său*”,¹⁶ subliniind ideea că determinantă pentru conștiința națională este „*mărimea morală și sufletească a unui popor*”.

În opera lui poetică sufletul poporului freamătă de adânc simțământ pentru frumusețile naturii, prietenul poporului e codru, e calul frumos, e turma de oi. El a cântat epocile de bărbăție ale străbunilor, descriind astfel poporul românesc:

„*Popor de fală
Cap de geniu, piept de foc
Cu gândirea de proroc
Dar cu inima regală
Și cu flamuri cu noroc.*”

Mihai Eminescu a făcut distincție între popor și conducători, afirmând: „*Iubesc acest popor bun, blând, omenos, pe spatele căruia diplomații croiesc charte și resbele, zugrăvesc împărății despre care lui nici prin gând nu-i trece; iubesc acest popor, care nu servește decât de calici acelora ce se înalță la putere – popor nenorocit care geme sub măreția tuturor palatelor de gheață ce i le așezăm pe umeri*”.¹⁷ Potrivit percepției sale, această stare era în primul rând consecința dezbinării norodului („*poporul românesc*”), de către *pătura superpusă*, compusă în primul rând din cei îmbogățiți prin corupție și fraudă, în cârdășie cu străinii infiltrați în conducerea țării și ruperea statului român în două părți ostile, respectiv *țara legală* și *țara reală*. „*Dacă fiii tăi ar fi fost uniți totdeauna - scria cu durere Mihai Eminescu -, atunci și pământul tău strămoșesc rămânea unul și nedespărțit. Dar veacuri de dezbinare neîntreruptă te-au dus la slăbiciune, te-au dus să-ți vezi rușinea cu ochii! Nu merge la mormintele domnilor tăi cu sămânța dezbinării în inimă, ci precum mergi și te împărtășești cu sângele Mântuitorului, astfel împărtășești-ți sufletul tău cu reamintirea*

¹⁵ Mihai Eminescu, *Din manuscrise, Opere*, vol. IX, p.459-460.

¹⁶ „*Timbul*”, 16 aprilie, 1881.

¹⁷ Vezi, pe larg, Mihai Eminescu, *Scrieri politice, în Opere complete, ediția A.C.Cuza, 1914.*

trecutului; fără patimă și fără ură între fiii aceleiași pământ, cari oricât de deosebiți ar fi în păreri, frați sunt, fiii aceleiași nume sunt".¹⁸

Mihai Eminescu a fost convins că pentru a-ți iubi „nația”, „nu este nevoie de manifestații de uliță și nici de fraze”, „nația” trebuind să fie iubită „așa cum e și cum ne-a lăsat-o Dumnezeu”, întrucât „Nu cu fraze și cu măguliri, nu cu garde naționale de florile-mărului se iubește și se crește nația adevărată”. El a afirmat că-și iubea nația „așa cum este, cum a făcut-o Dumnezeu, cum a ajuns prin suferințele seculare până în zilele noastre”, avertizându-și semenii că a pronunța cuvântul națiune fără rost, numai pe vârful buzelor, însemna a face doar paradă de „naționalism”. Potrivit gândirii sale, cine are dragoste de națiune, nu-i cere acesteia nimic, dar îi dă totul: nu-i cere nici chiar încredere, nici chiar iubire, afirmând răspicat: „o iubim fără a-i cere nimic în schimb, nici chiar încrederea ei, atât de lesne de indus în eroare, nici chiar iubirea, înădită azi la lucruri străine și la oameni străini”. El a atras atenția că „Elemente străine, îmbătrânite și sterpe, s-au amestecat în poporul nostru și joacă comedia patriotismului și a naționalismului. Neavând tradiții, patrie hotărâtă ori naționalitate hotărâtă, au pus totuși, mâna pe statul român. Conștiința că ele sunt deosebite de neamul românesc nu le-a dispărut încă – ele se privesc ca o oaste biruitoare într-o țară vrăjmașă”.¹⁹ În cunoștință de cauză și cu deplină responsabilitate, el afirma că „nu-i de mirare” că întreaga dezvoltare mai nouă a țării a avut în vedere realizarea unei serii de „idei liberale și egalitare cosmopolite” și nu „conservarea naționalității”.

Mihai Eminescu a reamintit semenilor săi că „țara” este rodul a zeci de generații și aparține altor zeci de generații care vor veni. Deci, țara trebuie apărată ca bun al întregului neam și ferită de primejdiile care o pândesc în cruciș și-n curmeziș.

4. Croirea hărții mentale a vetrei neamului

Mihai Eminescu a considerat că între neamul românesc și statul făurit de acesta există o relație organică, întrucât românii n-au constituit imperii, ci state care au avut ca fundament substratul etnic. De la facerea lumii lor, românii n-au acaparat teritorii străine, ci s-au luptat cu imperii sau hoarde migratoare care au ocupat părți din vatra neamului, purtând războaie de apărare și de supraviețuire.

¹⁸ „Curierul de Iași”, IX, nr. 109, 3 octombrie, 1876, p. 2; Mihai Eminescu, *Scrieri esențiale*, vol. 4, *Publicistică*, Editura „Fortuna”, 2003, p. 504.

¹⁹ Mihai Eminescu în „Timpul”, 14 noiembrie 1880.

Pentru Mihai Eminescu, „România”, adică țara românilor”,²⁰ era construită în vatra neamului, rămânând pe dinafară, sub dominații străine bucăți mari din această vatră. El a considerat că țara românească era peste tot unde se vorbea românește, susținând cu tărie: „Noi, românii, nu voim să trăim într-un stat unde patria să fie deasupra naționalității. Amândouă nu sunt decât două cuvinte pentru aceeași noțiune. Iubirea de patrie e una cu iubirea naționalității. Singura rațiune de a fi a acestui stat pentru noi este naționalitatea lui românească. Dacă e vorba ca acest stat să înceteze de a fi românesc, atunci o spunem drept că ne e cumplit de indiferentă soarta pământului lui”.²¹

Mihai Eminescu a analizat riguros starea vetrei neamului, atrăgând atenția că marginile vetrei neamului dintre Dunăre, Nistru și Tisa erau rupte în bucăți de către marile imperii vecine, iar înăuntrul vetrei pătrunsese pe tăcute o anume „străinătate” care rodea la temelie unității neamului. Această stare a fost redată în chip magistral în poezia „Doina”, cântecul de jale al unui neam care-și alină durerea provocată de secole de dominații străine:

„De la Nistru pân' la Tisa
Tot Românul plânsu-mi-s-a
Că nu mai poate străbate
De-atâta străinătate”.

Studiind cu rigoare starea neamului, a ajuns la concluzia că „Nu există un stat în Europa orientală, nu există o țară de la Adriatică la Marea Neagră care să nu cuprindă bucăți din naționalitatea noastră, începând de la ciobanii din Istria, de la morlacii din Bosnia și Erțegovina, găsim pas cu pas fragmentele acestei mari unități etnice în munții Albaniei, în Macedonia și Tesalia, în Pind, ca și în Balcani, în Serbia, în Bulgaria, în Grecia până sub zidurile Atenei, apoi, de dincolo de Tisa începând, în toată regiunea Daciei Traiane până dincolo de Nistru, până aproape de Odesa și Kiev”.²²

Concluzia la care a ajuns era sumbră: „Din marea unitate etnică a tracilor romanizați care ocupa în veacul de mijloc aproape întreg teritoriul Peninsulei Balcanice, începând de sub zidurile Constantinopolei, a Atenei și Triestului și ajungând până la Nistru spre miazănoapte și răsărit, până-n șesurile Tisei spre apus, n-a mai rămas decât mâna aceasta de popor românesc liber dintre Prut, Dunăre și Carpați, și pentru posesiunea acestui petec se vor

²⁰ Mihai Eminescu, în „*Timbul*”, 1 martie 1878.

²¹ Mihai Eminescu, *Opere*, vol. XI, p. 275.

²² Mihai Eminescu, în „*Timbul*”, 25 mai 1879.

arunca sorții ca asupra cămășii lui Crist, de această dată nu în străinătate, ci în chiar Camerele României”.

Cu toate acestea, bucuria de-a exista un stat românesc, „ROMÂNIA”, fondat de români în folosul neamului românesc, chiar numai pe o parte a vetrei neamului a fost exprimată public, fără reținere. Spre București („*Orașul bucuriei*”), inima României, a alergat cu bucurie în toamna anului 1866. Însă cu mâhnire a constatat că teritoriul tânărului stat român avea maximum 137.000 km², lipsindu-i mari părți din vatră, întinse „*De la Nistru pân la Tisa*”, ocupate samavolnic de către imperiile vecine. El a înțeles repede bucuriile și durerile românilor în tânăra lor casă etnospirituală și politico-statală, sesizând pericolele care-l pândeau și bolile care-l măcinau. Astfel, cu deplin temei a scris că: „*Ori țara aceasta să fie în adevăr românească, sau nici nu merită să fie*”.

Mihai Eminescu a fost nativul care a văzut România Întregă, în sensul în care Mihail Kogălniceanu numea „*patrie*”, adică toată întinderea de pământ pe care băștinașii vorbeau limba românească. El a trasat harta lirică a spațiului de românităte: „*De la Nistru pân' la Tissa*”; „*Din Hotin și pân' la Mare*”; „*De la Mare la Hotin*”; „*Din Boian la Vatra-Dornii*”; „*Din Sătmăr pân' în Săcele*”; „*De la Turnu-n Dorohoi*”; „*Din Boian la Cornu Luncii*”; „*Din Brașov pân' la Arad*” (într-o variantă). Acest spațiu cuprindea, în linii generale, teritoriul cu punctele strategice, dar și sensibile, ale României Întregi sau Daciei Mari. În acel spațiu de viațuire, poporul român avea o misiune istorică și apostolică: „*Noi, poporul latin de confesie ortodoxă, suntem în realitate elementul menit a încheia lanțul dintre Apus și Răsărit; aceasta o simțim noi înșine, se simte în mare parte de opinia publică europeană, aceasta o vom și, dacă dinastia va împărtăși direcția de mișcare a poporului românesc, o vom și face*”.²³

Mihai Eminescu era convins că oricât de adânci ar fi „*dezbinările*” care s-au produs în timpul din urmă între români, atunci când e vorba de „*legea părinților noștri, care ne leagă de Orient*”, și de „*aspirațiunile noastre, care ne leagă de Occident*”, vrăjmașii, oricare ar fi ei, îi vor găsi pe români „*uniți*” și tot atât de tari în hotărârile lor ca și în trecut. Însă, el n-a avut norocul să vadă harta României Întregite, dar o visase, o schițase cu mintea și o păstra în suflet, după ce a bătut la pas toate ținuturile românești nord-dunărene, începând din Bucovina, trecând prin Ardeal, apoi trecând munții Carpați și ajungând în „*România*”, țara lui „*de dor*”.

²³ Mihai Eminescu, *Opere*, vol.XIII, p.301.

5. Reconstruirea profilului etnospiritual al „bunului român”

Mihai Eminescu și-a asumat identitatea de român, lăudând puterea intelectuală, respectiv inteligența poporului român. Iubirea de neam l-a făcut să exagereze uneori calitățile acestuia, fiind convins că pe români îi definește adevărul: *„Rău sau bun, Românul e adevărat, „inteligent, dar nu viclean, nici fățarnic”, „lipsit de cocoașa intelectuală ori fizică”. Însă, a scris cu mândrie despre diferența dintre craniul „în adevăr daco-roman”, și „scorburile găunoase” ale păturii dominante, sfătuind tineretul de la Facultatea de Medicină să facă studii cranioscopice în acest sens. El a fost convins că „Tinerețea unui neam nu atârână de secolii pe care i-a trăit pe pământ”, că „Bătrânețea și pieirea lui vin atunci când domnia viciului, a ușurătății îl face decadent” și că „Orice popor care nu e măcinat de corupție și mizerie e un popor tânăr”.*

În vremea lui, când politicienii se lăudau că-s români, el a căutat modelul și profilul de „bun român”, scriind că: *„A fi un bun român nu e un merit, nu e o calitate ori un monopol special, ci o datorie pentru orice cetățean al acestui stat, ba chiar pentru orice locuitor al acestui pământ (România) care este moștenirea, în exclusivitate și istorică, a neamului românesc. Acesta este un lucru care se înțelege de la sine”*.²⁴

Potrivit concepției sale, un „bun român” este conștient că *„Singura cale a avuției e munca, singura a înălțării sociale, meritul...Corupția și malonestitatea trebuie să lipsească din viața publică”*.²⁵ Mediul în care se naște, crește și se modelează „bunul român” este mediul social care încorporează tânăra generațiune. De aceea, *„misiunea oamenilor ce vor din adâncul lor binele țării e creșterea morală a generațiunii tinere și a generațiunii ce va veni”*. Pentru trasarea modelului și profilului „bunului român”, el a făcut apel la memoria simbolurilor neamului, având ca repere istorice pe Ștefan cel Mare - hărăzit să-și mântuie neamul de dușmani, pe Matei Basarab - omul dreptății sociale și pe Mihai Viteazul - unificatorul vetrei neamului.

Despre voievodul Ștefan cel Mare a consemnat: *„Crist a învins cu litera de aur a adevărului și a iubirei, Ștefan cu spada cea de flăcări a dreptului. Unul a fost libertatea, celălalt apărătorul evanghelului ei...Tot ce lumea a visat mai mare, tot ce abnegațiunea a legiuit mai nobil, tot ce pune pe om alături de*

²⁴ Mihai Eminescu, *Statul, I. Funcțiile și Misiunea sa*, Editura „Saeculum I.O.”, București, 1999, p.136.

²⁵ Mihai Eminescu, *Scrieri esențiale. Publicistică*. Vol. 4, Editura „Fortuna”, 2003, p. 567.

om: *Libertatea!*”.²⁶ Despre voievodul Mihai Viteazul, pe care-l numea „*Vodă cel Viteaz*”, a scris că „a realizat pentru câteva zile trecătoarea coroană a Daciei”,²⁷ iar „*Matei Basarab răscumpăra cu bani din visterie pământuri încăpute pe mâini străine*”.²⁸ El a observat că a fi „*bun român*” în România vremii sale era extrem de greu mai ales din cauza substituirii „*elementelor naționale prin cele străine*”. Acestea deveniseră sigure că „*viitorul e al lor în această țară*”, întrucât „*România devine un simplu nume pentru a însemna colonii din centrul Europei lângă Dunăre*”, iar „*poporul nostru nu mai e în stare de-a-și recâștiga vreodată pământul patriei sale din mâini străine*”.²⁹

În antiteză cu „*bunul român*” i-a identificat pe străinii care se infiltraseră în mijlocul băștinașilor și acaparaseră resursele poporului, pe epigonii, corupții și cozile de topor din pătura superpusă, precum și pe dușmanii din afara țării. Față de aceștia a fost foarte violent, iar sinceritatea sa năvalnică s-a revărsat în versurile poeziilor sale, precum și în textele sale gazetărești.

Mihai Eminescu a reconstruit prin observare directă profilul etnospiritual al românului adevărat, „*bunul român*”, pentru care iubirea de neam și țară reprezintă reperele fundamentale ale existenței sale.

6. Apărarea limbii române și afirmarea culturii naționale

Mihai Eminescu a venit pe lume în contextul în care limba română își căuta făgașul ei spre modernizare. El a intrat din copilărie în medii sociale care l-au obligat să caute „*cuvântul ce exprimă adevărul*”. A deschis ochii minții la Cernăuți, pe filele „*Lepturariului*” dascălului său, Aron Pumnul,³⁰ unde a aflat izvoarele din care au ieșit simbolurile neamului, pe care i-a lăudat fără rezerve în poezia „*Epigonii*”.

Încă din copilărie a fost marcat de puterea și vraja cuvântului. El a înțeles că povestirile și descântececele mamei sale, vorbirile blânde sau răstite ale tatălui său, povețele dascălilor în școală și glasurile preoților în biserică se întemeiau, în primul rând, pe cuvânt ca ipostază a magiei sunetelor. După ce a cutreierat vatra neamului în cruciș și-n curmeziș, el a considerat limba elementul esențial de menținere a tezaurului sufletesc al neamului, de

²⁶ Mihai Eminescu, *Scrieri esențiale*, vol. 5, *Correspondență*, Editura „Fortuna”, 2003, p.544-547.

²⁷ Mihai Eminescu, *Scrieri Esențiale. Publicistică*, vol. 4, Editura „Fortuna”, 2003, p. 279-280.

²⁸ Mihai Eminescu, *Opere*, vol.XIII, p.234; Apud, *De îmbunătățiri rele...*, „*Timpul*”, 3 decembrie 1882.

²⁹ Mihai Eminescu, *Opere*, vol. XIII, p. 232; Apud. *În numărul său din urmă...*, în „*Timpul*”, 1 decembrie 1882.

³⁰ Ilie Rad, *Aron Pumnul (1818 - 1866)*, Fundația Culturală Română, Cluj-Napoca, 2002.

consolidare a conștiinței de neam, de reazim moral într-o lume nedreaptă, precum și de unitate și de solidaritate umană.

Mihai Eminescu a înțeles că prin limbă, poporului român i s-au imprimat în suflet „*preceptele bătrânești, istoria părinților*”, limba și credința constituind liantul cel mai puternic al neamului și tăria vetrei. El a constatat că poporul român adunase un „*capital de cultură*”, devenit bun național, din care puteau întrebuința, spre folos de obște, frații rămași sub stăpâniri străine, dar și alte neamuri, în funcție de nevoi. „*Aici, în hotarele strâmte ale țării românești – spunea el – trebuie să se adune capitalul de cultură, din care să se împrumute frații noștri de prin țările de primprejur dimpreună cu celelalte popoare mai înapoiate decât noi*”.³¹

Mihai Eminescu a fost conștient că și în vremea lui „*idealul românilor*” era „*menținerea unității limbii strămoșești și a Bisericii naționale*”. De aceea, a învățat a vorbi corect românește, dar și a „*a gândi și a simți românește*”, implicându-se cu puterea minții în renașterea limbii românești, „*vrednica limbă a strămoșilor noștri*”.

Astfel, a adunat cu grijă și migală cuvintele „*din bătrâni*”, adică cele vorbite în ținuturile românești pe care le-a străbătut în cruciș și-n curmeziș și le-a alăturat celor avute în zestrea lingvistică cu care a plecat de la casa părintească de-a lungul și de-a latul vetrei neamului românesc. Din această alăturare s-a născut fundația mentală a limbii românești literare, el reușind să-și convingă semenii că „*spirit și limbă sunt aproape identice, iar limba și naționalitatea asemenea*” și că „*numai în limba sa omul își pricepe inima pe deplin*”. El a acordat întâietate limbii în edificarea culturii națiunii române, făcând din cunoașterea și vorbirea corectă a limbii neamului un veritabil *cult național*.

Mihai Eminescu s-a preocupat cu sârguință, atât de cunoașterea zestreii culturale a neamului său, cât și de îmbogățirea acesteia. El i-a extras seva din tezaurul graiului strămoșesc, din cântecele bătrânești versificate și din literatura populară păstrată cu înțelepciune și transmisă de solomonari din generație în generație. „*Alături cu limba*”, afirma el, „*există, ca element de unitate, literatura populară, a cărei răspândire uniformă nu e de tăgăduit. Aceleași balade ce s-au cules în munții Moldovei sau ai Ardealului s-au aflat, în variante, în Dobrogea, încât se constată că amintitele piese de literatură populară aveau tendința de-a se răspândi la toți românii*”.³²

³¹ Mihai Eminescu, *Misiunea noastră ca stat*, în „*Timpul*” din 2 nov. 1879.

³² Mihai Eminescu, *Opere*, vol. XIII; Apud „*Timpul*”, 14 august 1882.

Pentru românul nativ, versurile poeziilor scrise de Mihail Eminescu sunt adevărate mărgăritare ale minții omenești, care depășesc granițele politico-statale. Cu toate acestea, el n-a susținut niciodată că limba românească se află în fruntea tuturor limbilor vorbite în lume. Versurile zămislite de mintea lui exprimă forța lăuntrică a sufletului omenesc, capabil să-i vorbească codrului și să-l determine să-și spună fără teamă bucuriile și durerile sale:

*„Ce te legeni codrule?
De ce nu m-aș legăna
Dacă trece vremea mea
Ziua scade, noaptea crește
Și frunzișul mi-l rărește
Și de ce să nu mă aplec
Dacă păsările trec?
Peste vârful de rămurele
Trec în stoluri rândunele
Ducând gândurile mele
Și norocul meu cu ele
Și se duc pe rând, pe rând
Zarea lumii întunecând;
Și se duc ca clipele
Scuturând aripile,
Și mă lasă pustiit
Veștețit și amorțit
Și cu dorul singurel
De mă-ngân numai cu el”.*

Mihail Eminescu s-a implicat cu sârg în confruntările de idei referitoare la originea neamului românesc și a limbii românești, susținând existența unei relații organice dintre limba românească și latinitate: „*Da, de la Roma venim, scumpi și iubiți compatrioți, din Dacia Traiană!* - a afirmat el. În același timp, scria cu mâhnire că „*Se cam ștersese diploma noastră de nobleță: limba însă am transcris-o din buchile noastre gheboșite de bătrânețe în literele de aur ale limbilor surori. Cam degenerase arborele nostru genealogic cu câte o codiță străină, dar îl vom curăți de toate uscăturile*”.³³

Mihail Eminescu a susținut că dezvoltarea culturii naționale depinde de dezvoltarea economică, iar aceasta influențează în mod direct calitățile morale

³³ Prof. dr. Zenovie Cârlușea, *De la „latinismul” istoriografic la „dacismul” romanticilor*, în „*Dacia magazin*”, nr.41, martie-aprilie 2007, p.13.

ale poporului român. „*Blândețea caracteristică a poporului românesc - a scris el -, dovedește că el în trecut a trăit economicște mulțămît, c-au avut ce-i trebuia. Deci condiția civilizației Statului este civilizația economică. A introduce formele unei civilizații străine fără ca să existe corelativul ei economic e curat muncă zădarnică*”.³⁴

Mihai Eminescu a înțeles că „*ceea ce voiesc românii să aibă e libertatea spiritului și conștiinței lor în deplinul înțeles al cuvântului. Și fiindcă spirit și limbă sunt aproape identice, iar limba și naționalitatea asemenea, se vede ușor că românul se vrea pe sine, își vrea naționalitatea, dar aceasta o vrea pe deplin*”.³⁵ El și-a convins semenii că limba creează fondul de aur al spiritualității neamului, fiind opera cea mai de preț, în care se reflectă istoria acestuia, cu felul de a fi, a cugeta și a simți.

Mihai Eminescu a încarnat cuvintelor, cu rigoare, o inegalabilă forță sugestivă și afectivă, putând fi considerat, pe deplin temei, *patriarhul limbii române*, dar și *voievodul limbii române*,³⁶ făcând ca limba românească, cu virtuțile ei neexprimate până atunci, să capete măreția limbilor neamurilor civilizate.

(Va urma)

Col. (r) dr. Aurel V. David

³⁴ Mihai Eminescu, *Statul, I. Funcțiile și Misiunea sa*, Editura „Saeculum I.O.”, București, 1999, p. 40.

³⁵ Mihai Eminescu, *Opere*, vol. IX Apud. „*Curierul de Iași*”, noiembrie 1876.

³⁶ Mihai Eminescu, *Scrisori esențiale*, vol. V, *Correspondență*, Editura „Fortuna”, 2003, p.48.

DESPRE EVOLUȚIA SECUIZĂRII ROMÂNILOR ÎN ARCUL CARPATIC

(FOSTELE JUDEȚE ODORHEI, TREI SCAUNE, CIUC ȘI MUREȘ-TURDA)

Lipsa unor statistici oficiale în Transilvania, din care să rezulte existența românilor în comunele din această zonă, unde conviețuiesc cu secuii de la așezarea acestora din urmă acolo, ne împiedică să cunoaștem numărul românilor și secuilor care locuiau în cele patru județe ale arcului carpatic până la jumătatea secolului al XVIII-lea, când Maria Tereza a ordonat întocmirea unui recensământ al românilor din Transilvania, de către generalul Bukow între anii 1760-1762. Despre numărul secuilor existenți în acel moment nu avem o statistică aparte, fiind înglobați în naționalitatea maghiară. În 1839, generalul-maior Lenk a făcut o statistică, fără să indice numărul secuilor și al românilor din fiecare comună, ci numai coloritul național al fiecăruia: maghiar, maghiar-român și român-maghiar, cu o valoare „ipotetică”. Recensămintele oficiale în regatul maghiar au avut loc după realizarea dualismului din 1867 și stabilesc naționalitatea populației după limba vorbită, nu după originea etnică. Pentru a modifica raportul complet nefavorabil pentru ei, în raport cu numărul covârșitor al românilor, guvernanții unguri au considerat în aceste recensăminte pe secui ca fiind maghiari.

Statistica din 1890, comentată detaliat de Bálogh Pál, în cartea sa *Naționalitățile din Ungaria*, arată că în acel an existau în județele Ciuc, Trei Scaune, Odorhei și Mureș-Turda 367.839 secui (considerați maghiari) și 97.200 români care locuiau în 523 de comune, dintre care 417 maghiare (secuiești, de fapt), 99 românești și 7 germane (săsești). În realitate, secuii și românii ocupau în întregime primele trei județe și numai o parte din Mureș-Turda, locuind în 426 comune, nu în 523 cum susține Bálogh Pál. Celelalte 97 de comune din județul Mureș-Turda, erau locuite de fapt de români și maghiari.

Românii din Transilvania au fost cuprinși în două statistici confesionale, prima întocmită în 1733 de episcopul unit Inocențiu Micu, a doua în 1750 de vicarul unit Petru Pavel Aron; sunt trecuți numai românii greco-catolici, cei ortodocși fiind omiși ca inexistenți, spre a-i crea Mariei Tereza impresia că Biserica Romei a cuprins pe toți românii. Curtea Vieneză n-a putut fi convinsă, întrucât deținea informații că situația confesională a românilor era mult diferită față de cea

prezentată. Ca atare, s-a ordonat întocmirea unei statistici oficiale a românilor din Principatul Transilvaniei, după confesiune, spre a se cunoaște rezultatele concrete ale Unirii religioase, de către o comisie formată din Adolf baron de Bukow, general de cavalerie la comandamentul general al trupelor imperiale din Transilvania (președinte), baronul I.G. de Möringer, secretar al Tezaurariatului (secretar al comisiei) și baronul Fr. L. Dietrich, consilier al Tezaurariatului (membru). Lucrările au durat din 1760 până în decembrie 1762, întocmindu-se o statistică intitulată „*Tabella Dismembrationis Temporum Unitarum et nonunitorum in Principato Transilvaniae existentium, ab aulice Comissione in Annis 1760-1701 et 1762 succesive elaborata et authentice extradata*”.

O altă statistică oficială a fost ordonată în 1805 de către guvernatorul Transilvaniei, G. Bánffy, care privea numai pe românii ortodocși.

Comentariile și concluziile noastre se vor întemeia numai pe aceste două statistici și pe recensământul ultim din Ungaria, cel din 1910, comparate cu datele recensământului din 1930 din România referitoare la populația românească din cele 426 comune mixte, locuite de secui și români.

În prealabil se impune următoarea precizare: spre deosebire de secui, sașii colonizați în Transilvania s-au organizat în comune separate de ale românilor băștinași, n-au admis pătrunderea românilor în așezările lor, eventual doar la marginea acestora și nici căsătoriile mixte româno-săsești. În schimb, secuii au ocupat satele românilor, în care și-au construit case, nu după stil secuiesc sau după cel din pusta ungară, ci după stilul și arhitectura caselor românilor, astfel că între satele în care s-au așezat secuii și cele românești nu sunt deosebiri. Pretutindenii, cu excepția câtorva târguri și orașe întemeiate de secui, în acest teritoriu, atât în trecut cât și în prezent, călătorul nu constată deosebiri între localitățile secuiești și cele românești. Nu sunt deosebiri – sau ele sunt minore – în port, obiceiuri, artă populară secuiască și cele ale românilor. Căsătoriile mixte între secui și români s-au produs secole de-a rândul. Ceea ce îi deosebea pe români de secui erau limba și confesiunea.

Secuii vorbeau limba maghiară și erau romano-catolici până la Reforma religioasă. După apariția confesiunilor protestante, o parte din secui au aderat la acestea. Românii au fost ortodocși până în 1700, apoi o parte a lor au devenit greco-catolici. Românii din satele mixte au învățat limba maghiară, mulți și-au pierdut limba prin căsătorii cu secuii, toți și-au păstrat însă confesiunea. Până astăzi întâlnim în satele mixte familii numeroase în care părinții își păstrează fiecare confesiunea sa, își botează băieții după confesiunea tatălui și fetele după cea a mamei și la orice eveniment familial: botez, căsătorie, deces, secuii și

românii luau parte cu toții, unii la alții, după cum comune au fost și dansul și petrecerile tinerilor.

Datorită acestui fel de conviețuire, dar mai ales datorită faptului că secuii se bucurau de anumite drepturi față de români și aveau o situație materială mai bună, s-a produs, în parte, un proces de asimilare lentă a elementului românesc de către cel secuiesc.

În restul Transilvaniei, în zone de conviețuire ale românilor cu maghiarii și cu sașii, asemenea stări de lucruri s-au întâlnit extrem de rar, căsătoriile mixte în aceste cazuri fiind cu totul întâmplătoare și, în plus, contactul maghiarilor cu Ungaria s-a menținut permanent.

Secuizarea românilor s-a produs în etape diferite. Prima etapă cuprinde pe românii care și-au pierdut limba maternă, împrumutând limba maghiară vorbită de secui, dar și-au menținut numele românesc și confesiunea ortodoxă sau greco-catolică. Aceștia sunt românii semisecuizați, expuși secuizării complete. A doua etapă cuprinde pe românii care și-au pierdut limba și confesiunea; ei sunt românii secuizați complet, a căror origine etnică o trădează numele românesc maghiarizat. Procesul de secuizare a românilor s-a produs de-a lungul secolelor, lent, pe cale pașnică și naturală. Au existat uneori și presiuni și constrângeri de natură economică și confesională. Preoții cultelor maghiare au căutat să-și mărească numărul credincioșilor prin atragerea românilor ortodocși și greco-catolici, utilizând tot felul de metode. Pentru a fi primiți să lucreze pe moșiile grofilor unguri, românii erau obligați să aducă dovada scrisă de la preoții confesiunilor maghiare că au trecut la una din acele confesiuni. Aceeași formalitate se cerea pentru a putea face parte din posesoratele de păduri, spre a beneficia de material lemnos. De cele mai multe ori preoții cultelor maghiare au tulburat relațiile normale dintre secui și români, mai ales acolo unde românii erau lipsiți de preoții lor. Persecuțiile îndreptate împotriva Bisericii Ortodoxe cuprind trei faze: prima a fost dezlănțuită sub regii catolici unguri până la 1541; a doua, în timpul principatului autonom de către principii calvini care au urmărit calvinizarea românilor și prin lege au declarat Biserica Ortodoxă ca tolerată; ultima fază a persecuțiilor s-a petrecut sub habsburgi și a culminat cu unirea religioasă cu Roma a unei părți a românilor, în timp ce a fost menținută legislația care recunoștea ca religii recepte confesiunile catolică și protestante, Biserica Ortodoxă fiind tratată tot ca tolerată.

Statistica oficială din 1760-1762 este un document important care atestă prezența românilor de ambele confesiuni în comunele din arcul carpatic. Reamintim că Bálogh Pál a afirmat că maghiarii și secuii n-au fost niciodată

ortodocși sau greco - catolici. În consecință, recenzații ortodocși sau greco-catolici nu puteau fi decât români, indiferent dacă vorbeau sau nu ungurește. Un locuitor care vorbea ungurește și era trecut ca fiind de naționalitate maghiară, dar care se declara din punct de vedere confesional ortodox sau greco-catolic, era în realitate român, așa cum și Bálogh Pálo afirmă. Realitatea a fost camuflată prin metoda artificială a stabilirii naționalității după limba vorbită și nu după confesiune.

Statistica întocmită de Bukow, referitoare la românii de ambele confesiuni, arată că din cele 426 comune din arcu carpatic existau români în 349 comune mixte secuiești-românești, repartizate astfel: în județul Covasna 90 comune, în Harghita 137 și în Mureș 122 comune, deci nu se mai aflau români în 77 comune.

Statistica oficială ungară din 1910 arată că, după limba vorbită, se aflau români în 231 comune: 65 în Covasna, 71 comune în Harghita, 95 în Mureș. Într-un interval de 150 de ani au dispărut complet 195 comune din cele 426. Cifra este impresionantă și a dat satisfacție oficialităților ungare, alarmându-i însă pe români. Ambele părți au fost înșelate (prima voit) prin cifrele care nu oglindeau realitatea, bazându-se pe artificii cunoscute. Aceeași statistică indică faptul că în 1910 existau locuitori de confesiune ortodoxă și greco-catolică în 343 de comune, deci ei nu puteau fi decât de origine etnică români.

Este foarte semnificativ faptul că numărul comunelor în care s-a constatat după confesiune prezența românilor (în 1760 – 345 comune -, în 1890 – 355 comune, în 1910 – 343 comune) a rămas aproape constant, secuizarea românilor producându-se prin asimilarea lentă, în interiorul fiecărei comune. La pagina 637 din lucrarea sa, Bálogh Pál reproduce din recensământul din 1890 următoarea situație a populației din cele patru județe:

Mureș-Turda	În 208 comune	102.572 maghiari	62.179 români
Ciuc	În 66 comune	98.861 maghiari	14.470 români
Odorhei	În 136 comune	103.209 maghiari	3.131 români
Trei Scaune	În 113 comune	110.799 maghiari	17.360 români
TOTAL	În 523 comune	415.441 maghiari	97.200 români

Cifrele reprezintă numărul secuilor și al românilor după limba vorbită. Dar cifra care reprezintă numărul românilor după limba vorbită este mult inferioară celei care reprezintă numărul lor după confesiune. Cifra de 97.200 români recenzați în 1890 este nereală, pentru că existau mulți români care au fost recenzați după limba vorbită ca maghiari, dar care erau de confesiune ortodoxă sau greco-catolică. Despre aceștia din urmă autorul face o precizare deosebit de importantă: „în Ardeal, naționalitatea secuiască (care exista, deci,

n.n.) nu s-a atașat Bisericii Ortodoxe, întrucât legislația ardeleană niciodată nu a recunoscut confesiunea ortodoxă; maghiarii din secuime, aparținători confesiunii ortodoxe, vor fi deci români maghiarizați”.

Dacă după circa șapte secole de conviețuire a românilor și secuilor în arcul carpatic mai existau aproape 100.000 de români, după limba vorbită, în peste 350 de localități mixte, rezistând asimilării complete de către secui, păstrându-și limba și confesiunea, și dacă se ține seama de faptul că secuizarea românilor prin asimilarea pe cale naturală a fost neîntreruptă, precum și de faptul că secuii așezați aici au fost mai puțin numeroși decât românii autohtoni, putem conchide că din numărul total de secui recenzați cel puțin jumătate erau români secuizați complet.

Mai mulți factori au favorizat acest proces. Primul și cel mai important este factorul natural, biologic, concretizat prin căsătoriile mixte; al doilea este cel social, luptele și războaiele comune pentru apărarea drepturilor uzurpate de feudalii maghiari; urmează factorul cultural-artistic, influențele reciproce în toponimie, în arta populară, în datini, obiceiuri, tehnica arhitecturală etc.; în fine, al patrulea este cauzat de așezarea geografică și lipsa legăturilor economice și sociale cu ungurii din Alföld.

Afirmațiile sunt confirmate și în „*Conscripția sufletelor parohiei gr.cat.din NagyKáson, după fiecare familie, în anul 1877*”, realizată de preotul român Alexandru Solnai, document aflat în arhiva bisericii românești din Cașinul Mare (Nagy Káson, astăzi Plăieșii de Jos - jud. Harghita). Conscripția cuprinde numele părinților și ale copiilor din satele care formează comuna, după cum urmează: în satul Doboli, 29 familii cu 106 suflete; în Imper, 36 familii cu 170 suflete; în Cașinul de Sus, 26 familii cu 102 suflete; în Cașinul de Jos, 78 familii cu 329 suflete; în Iacobeni, 72 familii cu 291 suflete; în Cașinul Nou, 40 familii cu 178 suflete. În total 280 familii cu 1.176 suflete. Românii aveau biserică de piatră, casă parohială, local de școală confesională frecventată în 1871 de 201 elevi și învățător român, pe Ignațiu Solnai. Limba și predarea erau cea română.

La recensământul din 1930, efectuat după criteriul neamului, numărul locuitorilor români din aceste sate scăzuse la 815, respectiv în 53 de ani au fost secuizați 361 de români. În 1940, după Dictatul de la Viena, preotul român Ioan Boldor a fost expulzat, biserica închisă și toți românii trecuți cu forța la Biserica Romano-Catolică.

După 1945, când a venit ca preot Iuliu Cucuiat, au revenit la Biserica Românească peste 300 de locuitori; iar din 1968, sub păstoria preotului Aurel

Răduleț, numărul celor reveniți la Biserica Românească s-a ridicat la 530. Abia în 1975 a fost reînființată o secție română cu clasele I-IV pe lângă școala maghiară din Plăieșii de Jos (în satele în discuție școlile românești au fost desființate în anul 1940, de către autoritățile horthyste de ocupație - n.n.), reluându-se ulterior cu o învățătoare maghiară care nu poseda suficient limba română. Timp de 35 ani românii n-au avut școli în limba maternă și de aceea ei nu știu să vorbească românește. De la 1877 până la 1977 numărul românilor din Plăieșii de Jos a scăzut de la 1.176 la aproximativ 530, adică au "dispărut" 646 de români, în timp ce numărul secuilor a crescut rapid. Existența românilor se constată numai prin numele românești pe care le poartă și care se văd și pe crucile din cimitire: Todoran, Todor, Mohan, Vancea, Mihoc, Ilieș, Timar ș.a. În afară de acestea, există nume de români maghiarizate complet.

Situația prezentată poate fi extinsă asupra tuturor românilor din arcul carpat (secuime) unde, în urma procesului biologic și a împrejurărilor vitrege, cu precădere cele din anii 1940-1944, o parte de români s-au secuizat.

Pe parcursul a șapte ani de cercetări întreprinse în această regiune, autorul a avut privilegiul să vadă și să constate că cetățenii ambelor naționalități din localitățile din secuime continuă să fie alături la botezuri, nunți și înmormântări, urmând obiceiurile și datinile prilejuite de aceste evenimente, așa cum le-au moștenit de la înaintașii lor. Sunt realități controlabile pe viu, la fața locului.

Recensămintele ungare din 1880 și 1910 înfățișează următoarea situație: în 1880, în cele 23 comune au fost recenzați, după limba vorbită, 3.999 români, iar după confesiunile ortodoxă și greco-catolică, 7.935 români. Diferența de 3.936 a fost înglobată în numărul maghiarilor. În 1910 au fost recenzați, după limbă, 6.140 români, iar după cele două confesiuni, 10.623 români. Din nou, diferența de 4.483 a fost cuprinsă în numărul maghiarilor. Falsul a fost posibil, întrucât acei români vorbeau și limba maghiară sau și-au pierdut limba maternă; au rămas însă ortodocși sau greco-catolici. Scopul urmărit de cenzori a fost de a diminua numărul românilor și al celorlalte naționalități nemaghiare din statul ungar, fapt constatat și de istorici și etnografi străini.

Maghiarii au comis falsuri chiar și în cadrul recensămintelor făcute după unirea Transilvaniei cu România. După cum s-a văzut, conform recensământului din 1930, în aceleași 23 comune din județul Trei Scaune (astăzi Covasna), erau, după neam, 8.203 români și după confesiune, 8.743. Rezultă că 540 români după confesiune s-au declarat ca fiind după neam maghiari, ceea ce denotă corectitudinea recensământului, respectarea strictă a instrucțiunilor și normelor fixate de Direcția Generală de Statistică din București.

Ca să ne limităm la aceleași 23 de comune locuite de români, secui și români secuizați, dacă în 1930 se aflau 8.203 români după neam, s-a ajuns la bizara situație ca în 1966, numărul acestora să scadă la 4.320. Ce s-a întâmplat cu 3.883 români lipsă? Unde au dispărut din comunele respective?

Despre modul cum a evoluat secuizarea românilor din arcul carpatic în perioada cuprinsă între cele patru recensăminte oficiale ungare și după Unirea din 1918 lăsăm să vorbească cifrele recensămintelor din anii 1880 și 1910, și cifrele recensământului român din 1930, din care rezultă următoarele situații:

În județul Odorhei erau 136 comune mixte locuite de români și secui din vremuri mai vechi. Recensământul ungar din 1880 a „constatat” că în 83 comune continuau să se afle secui, români secuizați și români; în restul de 53 comune românii au „dispărut”. Dispariția este pur și simplu formală, realitatea fiind că în aceste comune românii au devenit secui prin limba vorbită. În cele 100 de comune din județul Trei Scaune, numai în 4 nu erau români în anul 1880, iar în județul Ciuc, numai în 3 comune din 66. În județul Mureș-Turda, care avea 209 comune - dintre care 85 erau locuite de români și maghiari - în 116 se aflau români și secui, iar în 8 comune nu se aflau români, fiind complet secuizați.

În 1880, în cele patru județe, care însumau 526 comune, se aflau români și secui în 358 comune, iar în 68 românii erau secuizați prin limba vorbită și credința religioasă, putând fi identificați după numele românești maghiarizate.

Intensificarea procesului de maghiarizare în statul ungar, la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, n-a adus satisfacția dorită cercurilor guvernante. Din cifrele recensământului din 1910 rezultă că din cele 133 comune ale județului Odorhei românii au dispărut complet din 84, fiind înglobați secuilor, întrucât vorbeau limba maghiară. Constatăm însă că după confesiune românii au dispărut numai din 46 comune, pentru că în restul de 38 se aflau români ortodocși și greco-catolici. În județul Ciuc, din cele 64 comune (în 1910), se arată că românii au dispărut din 25 comune după limba vorbită, doar în 5 după confesiune. În județul Trei Scaune, din cele 100 de comune, românii au dispărut, după limba vorbită, din 32, numai din 3 însă după confesiune. În județul Mureș-Turda, din cele 129 comune locuite de români și secui, conform recensământului din 1910 au dispărut românii din 34 de comune după limba vorbită, iar după confesiune, doar din 6 comune.

Per total, după criteriul stabilirii naționalității pe baza limbii vorbite, în 1910 românii au dispărut din 175 comune, însă doar din 60 după confesiune. Chiar dacă admitem fenomenul, din totalul de 426 comune locuite de români și secui ale județelor amintite, rămân totuși 251 comune cu români. Cum însă cifra

de 175 comune este contestată de rubrica confesiunilor, care indică existența românilor ortodocși și greco-catolici în 311 comune, rezultă că în 1910 românii erau secuizați complet numai în 115 comune ale arcului carpatic.

Constatăm că secuizarea completă a românilor s-a produs în 68 de comune ale județelor amintite, în timp de secole, până în 1880, iar în intervalul de la 1880 la 1910, numai în 30 de ani deci, s-a produs secuizarea completă a românilor în alte 60 de comune din aceleași județe, fapt care confirmă aplicarea drastică a metodelor de maghiarizare și secuizare a românilor și a altor nemaghiari din statul ungar.

Ființa neamului românesc din zona secuimii din sud-estul Transilvaniei a fost apărată și menținută de către bisericile românești și de școlile confesionale înființate și susținute de ambele biserici până la 1918. Aceste instituții formau obstacolul de netrecut în acțiunea de maghiarizare a românilor. De aceea, guvernele ungurești au pornit lupta pentru desființarea lor, prin înființarea Episcopiei greco-catolice ungare la Hajdúdorog, precum și a școlilor maghiare de stat pentru români.

Ceea ce n-au putut înfăptui oficialitățile ungare timp de 51 de ani (1867-1918) au realizat horthyștii între 1940 și 1944. În acei ani, de cruntă teroare horthystă, au fost devastate sute de biserici, altele (îndeosebi în secuime) au fost dărâmate, au fost închise și sigilate în Maramureș peste 20 de biserici ortodoxe, școlile românești au fost desființate, au fost expulzați preoții, profesorii, învățătorii, în general intelectualii. Românii ortodocși și greco-catolicii din comunele secuimii în care bisericile au fost dărâmate sau devastate și pângărite au fost trecuți cu forța la cultele de expresie maghiară: romano-catolică, reformată și unitariană. Rămași și fără școli, procesul de secuizare a românilor din acele comune s-a intensificat în ritm alarmant.

A fost prea mare nedreptatea făcută poporului și statului român, și astfel de stări nefirești nu pot să dureze; istoria a confirmat-o nu o dată. Urmările celui de-al Doilea Război Mondial au făcut dreptate prin revenirea Transilvaniei de nord-est la matca străbună, la România.

Românii nu au nevoie ca secuii să se declare români, întrucât în România, stat unitar, ei împreună cu maghiarii reprezintă 8%, în timp ce românii reprezintă 88% din totalul populației. Ceea ce trebuie însă să se înțeleagă de către oricine este că maghiarii și secuii din statul român au drepturi egale – nici mai mari, nici mai mici – cu românii și cu celelalte minorități naționale.

Conf. univ. dr. Mihai Racovițan

„FRAȚII ÎN VECI VOR FI FRAȚI”

*File din epoea primirii trupelor române
în Bucovina, Transilvania, Crișana și Banat în anii 1918-1919*

Prezentăm ultima parte a studiului privind drumul de glorie și de jertfă parcurs de armata română în anul 1919, drum care s-a sfârșit la Budapesta, în contextul în care trupele române, atacate de cele ale guvernului Béla Kun, au ripostat, ocupând capitala Ungariei și determinând căderea regimului comunist.

De la începutul lunii aprilie 1919, informații alarmante despre acțiuni antiromânești care aveau loc în zonele aflate sub control ungar au ajuns la București, dar și la Paris. Astfel, puterile Aliate au aprobat ca armata română să treacă la ofensivă și să ocupe noul alinament aprobat de Consiliul Militar Interaliat.

În consecință, Marele Cartier General al armatei române a ordonat pregătirea, pentru 16 aprilie 1919, a ofensivei peste munții Apuseni.¹ Însă, în seara zilei de 15 aprilie 1919, trupele ungare bolșevice au organizat un atac generalizat împotriva armatei române în vestul Transilvaniei, dar au fost oprite în trecătorile munților. Apoi, în noaptea de 16/17 aprilie 1919, trupele române au trecut la contraofensivă, ducând lupte sângeroase vreme de trei zile în Munții Apuseni. În urma acestora, trupele armatei ungare bolșevice au fost înfrânte și silite să se retragă, iar trupele române (cinci divizii), au spart linia frontului și au debarșat în câmpia Crișanei prin defileurile Someșului și Crișurilor, iar inamicul s-a retras în dezordine spre Tisa.

• În contextul ofensivei generale a armatei române, au fost eliberate și așezările Sălajului. Astfel, în 17 aprilie 1919 a fost eliberat orașul Crasna, iar în 18 aprilie 1919, Șimleu Silvaniei. În nord-estul Sălajului, trupele române au eliberat Cehu Silvaniei și satele înconjurătoare.² Sângeroase au fost luptele din nord-estul Sălajului, la care a participat și Garda Națională Română din Băsești. Preotul Alexandru Achim a consemnat că armata regală de pe linia de demarcație din zona Băsești a fost găzduită cu tot ce a fost mai bun și mai ales în perioada ianuarie –

¹ Vezi, pe larg, Ioan Țepelea, 1919. *O campanie pentru liniștea Europei*, Editura „Dacia”, Cluj-Napoca, 1995.

² Alexandru-Bogdan Kürti, *Operațiunile militare și intrarea Armatei Române în Sălaj (1919)*, în „Caiete Silvine”, 2015.

aprilie 1919, în casa președintelui Partidului Național Român, iar după moartea lui de către fiica sa, Elena Pop Hossu-Longin. În 16 aprilie 1919, Garda Națională Română din comuna Băsești, după o crâncenă luptă, a oprit pe culmea dealului Bobota din hotarul Oarței de Sus atacatorii și a rupt legătura acestora cu bolșevicii din Bicaz.

- În zilele 18-20 aprilie 1919, trupele Diviziei a 7-a au depășit zona Munților Apuseni, iar apoi a eliberat regiunea Tășnad – Acâș și localitățile aferente plasei nordice a Sălajului. În Crișana, printre localitățile eliberate de Regimentele 9 Vânători și „Horia” (grupate în *Detașamentul Rasoviceanu*) s-au numărat Vașcău, Beiuș, Tinca și Salonta.

- În 19 aprilie 1919, trupele române au intrat triumfal în Beiuș, entuziasmul populației fiind uriaș. Au ieșit în calea ostașilor români delegația formată din Traian-Amos Pinteru, secretarul Consiliului Național local, precum și profesorul Vasile Ștefănică, directorul Liceului „*Samuil Vulcan*”. Cele două regimente înfrățite, unul de Vânători, celălalt de Moți, au celebrat Sfintele Paști la Beiuș, unde protopopul Petru E. Papp a oficiat prima slujbă în libertate a Învierii Domnului. Momentul a fost descris astfel de protopopul Petru E. Papp: „*Ziua Paștilor avu o îndoită însemnătate. Înviasc Fiul lui Dumnezeu și adusesc Învierea de mult așteptată și neamului românesc. Părintele Cotunescu din 9 Vânători, împreună cu părintele Moise Popoviciu, și cu mine, săvârșirăm Sfânta slujbă a Învierii în Beiuș. Biserica împrejmuată de soldați cu luminițe aprinse în mâini, cari, ca la mormântul Domnului, vestesc Învierea. Au fost cele mai înălțătoare și mai frumoase Paști din câte am avut vreodată*”. După eliberarea Beiușului, regimentul voluntarilor moți a preluat numele localității.

- Cu ardoare au așteptat trupele eliberatoare românii din orașul Sătmăr și din ținutul înconjurător.³ În 19 aprilie 1919, Sâmbăta Mare din săptămâna

³ Adriana Zaharia, *Primarul Ferențiu și-a rostit discursul dedicat eliberării orașului Satu Mare în anul 1924* (scris în 7 iulie 2014), publicat în „*Informația zilei*”, Satu Mare, 4 iulie 2018. Potrivit relatării lui Augustin Ferențiu, primul primar român al orașului, în ținutul Sătmărilor au fost organizate gărzi naționale, însă, în Satu Mare, din cauza numărului mic de români nu s-a înființat gardă națională, ci doar gardă civilă. În oraș s-a înființat Sfatul național român, iar după instaurarea guvernului bolșevic, în Satu Mare s-a constituit sfatul bolșevic care se numea „*Directoriu*”. De frica armatei române, acesta a transportat la Budapesta „*efectele*” aflate în casieria orașului în valoare de 5.000.000 Coroane. În Satu Mare a fost cantonat un detașament săcuiesc, în care „*Directoriu*” bolșevic n-a avut încredere. De aceea, de la centru a fost trimis un delegat politic, în persoana lui Fridirich Karikas, „*muncitor de fier*”, iar Divizia săcuiescă a fost lăsată în rezervă. În seara zilei de 17 Aprilie 1919, „*Directoriu*” bolșevic s-a desființat, iar Consiliul orașenesc a preluat administrația, luând măsuri pentru paza orașului, iar în 18 aprilie 1919, în curtea Liceului Reformat a avut loc o adunare la care au participat 5000 de cetățeni, care așteptau cu nerăbdare, dar și cu mari emoții, intrarea în oraș a trupelor române.

Patimilor, în jurul amezii, primele trupe române din avangarda Diviziei a 2-a Cavalerie, conduse de colonelul Ressel au traversat podul peste râul Someș și au intrat în Satu Mare. La ora 3 după-masă a sosit la Satu Mare generalul Lascăr Davidoglu, comandantul armatelor române din nord-vestul Ardealului.

Avocatul Augustin Ferențiu, martor ocular la acel eveniment avea să relateze că în noaptea de 18/19 aprilie 1918 s-a primit cel dintâi aviz telefonic îmbucurător, potrivit căruia trupele române erau în înaintare. *„Era sâmbăta patimilor și noi eram în așteptarea învierii, dar nu numai a răscumpărătorului domnul nostru Isus Christos, ci și a învierii neamului nostru românesc. Era o zi senină dulce de primăvera”*. În zori de zi, Detașamentul secuilor a început să se retragă spre vest. Întâi au plecat unitățile retrase de la frontieră, apoi rezervele, care era plasate în oraș, pe la ora 10.00 a plecat artileria, iar la urmă trenul cu bagaje. Populația aștepta *„înfricoșată”* retragerea de la frontieră a trupelor *„roșii”*, însă o parte dintre ele au fost împrăștiate de trupele române înaintând spre Sătmăr, iar altă parte au fost dezarmate de trupele de cavalerie care, înaintând în marș forțat de la Hodod (Sălaj) au sosit la barierele orașului înaintea trupelor *„roșii”* fugărite de la frontiera Tamaia-Ardusat.

În dimineața zilei de 19 aprilie 1919, Consiliul orășenesc și Sfatul național român erau pregătite pentru primirea trupelor române. *„Înainte de 9 ore cu ceva”* avocatul Augustin Ferențiu, împreună cu dr. Mihai Pap, dr. Andrei Doboși, Adalbert Figus și Gavril Paușan (locotenent în armata română, căzut prizonier și eliberat de Consiliul orășenesc!) au plecat într-o trăsură spre Păulești, convinși că primele trupe române puteau sosi dinspre *„frontiera liberă Tamaia”* numai pe șosea de la Valea Vinului spre Păulești. Delegații au fost însoțiți de doi plutonieri de jandarmi călare, unul dintre ei, *Antoni Mitagor*, fiind un băiat brav. Aceștia au ajuns până aproape de comuna Cărășeu, unde au observat trupele *„roșii”*, care se retrăgeau în completă dezordine, întâlnind pe drum și un grup de voluntari săcui, precum și o baterie cu 4 tunuri, care erau în retragere.

„Delegații” au făcut cale întoarsă, pentru a ajunge în oraș și a informa Consiliul orășenesc despre cele văzute. Însă, s-au oprit la moara cu aburi, unde au aflat, prin telefon, că trupele române se apropie de Satu Mare dinspre comuna Doba și că vor ajunge la marginea orașului înaintea celor de la frontiera Ilba-Tamaia. Astfel, s-au întors în oraș, iar Consiliul orășenesc a hotărât ca avocatul Augustin Ferențiu să plece însoțit de Adalbert Figus (fost șef al contabilității), în calitate de emisari, spre comuna Doba, în întâmpinarea trupelor române. *„Am plecat la orele 11 - avea să-și amintească ulterior acesta:*

„Abia am trecut peste bariera dela podul Someșului, ne-am întâlnit cu o patrulă de cavalerie constatătoare dintr-un ofițer și 6 roșiori. Ne-a oprit. Am spus ofițerului că plecăm spre întâmpinarea trupelor. Ne-am legitimat, apoi dându-ne un soldat pe lângă noi ne-a dat drumul. Am plecat mai departe și cam pe la cârciuma din Vetiş ne-am întâlnit cu avantgarda diviziei de cavalerie, care înainta din spre Hodod/județul Sălaj/la Sătmar, Comandatul avantgardei era colonelul de roșiori Ressel. Mărturisesc, că eram mult emoționat. În câteva cuvinte l-am rugat pe Dl. Colonel să cruțe orașul Satu-Mare de jaf și bombardament. L-am asigurat că în oraș nu mai sunt trupe inamice și prin urmare trupele române pot să intre fără nici o rezistență”.

Colonelul Ressel le-a spus emisarilor să se întoarcă și să anunțe în întreg orașul ca până la orele 3 după-masă toate armele să fie adunate la primărie, populația să se poarte liniștit, pentru trupe să se îngrijească de apă și pe la orele 3 să se adune la primărie 30 cetățeni frunțași. La ora 3 va sosi generalul Davidoglu, care va lua măsurile cuvenite. Cei doi emisari s-au întors repede în Satu Mare, unde au executat ordinele primite.

La vestea sosirii armatei române s-a aglomerat multă lume în piața orașului. De aceea, la orele 12.00, garda civilă a împrăștiat acea mulțime, pentru a nu crea impresia că acolo s-a pus la cale o „*demonstrațiune*”. În timp ce avocatul Augustin Ferentiu fusese plecat în întâmpinarea armatei române, dr. I.C. Barbul a plecat cu o trăsură de-a primăriei la podul Someșului, având cu sine un drapel mare, alb. În acele momente a sosit și prima patrulă de cavalerie la pod, soldații și caii fiind acoperiți cu praf. Aceștia s-au oprit, și-au aranjat ținuta, apoi au plecat înainte și fără de a se opri în piață, pe care au traversat-o pe la ora 12,35 au mers mai departe, urmărind Detașamentul săcuiesc.

În 19 aprilie 1919, la orele 13.45 a sosit dinspre *Strada Cetății* în Piață colonelul Ressel însoțit de ofițeri și de o baterie, care numai decît a fost plasată în fața hotelului „*Dacia*”. Acesta a mers călare până la Primărie, unde a dr. Ștefan Lenard i-a urat bunvenit. Colonelul Ressel a repetat pe scurt ceea ce a spus emisarilor, ca până la orele 3.00 să fie adunate toate armele la primărie, iar la orele 3.20, tot la Primărie să fie întruniți 30 cetățeni frunțași împreună cu Consiliul orășenesc pentru primirea generalului Davidoglu. Apoi a plecat împreună cu suita sa la masă la hotelul „*Dacia*”.

După acel moment, Divizia de cavalerie a sosit pe *Strada Cetății*, în piață, având în frunte „*o trupă de bicicliști, apoi cavaleria, 8 soldați cu fanfare în frunte cu un tambur, după ei iară cavalerie, pe urmă mitraliere și artilerie*”.

Trupele s-a plasat în careu în mijlocul pieții. „*Văzând atitudinea pașnică a armatei – continuă relatarea avocatul Augustin Ferentiu – s-a adunat din nou multă lume în piață admirând trupele române, cari s-a prezentat admirabil. Soldații bine îmbrăcați, bine echipați, caii frumoși, și peste tot s-a manifestat o disciplină complectă. Era un tablou impunător mai cu seamă, ca pe aici era vestea că trupele române sunt prost echipate, armament inferior, soldații desculți etc*”.

La orele 15.00 s-a întrunit în sala primăriei Consiliul orașenesc și peste 100 de cetățeni fruntași, iar generalul Cleante Davidoglu a sosit la ora 15.20. În piață în fața Primăriei a fost salutat la sosire de avocatul dr. A. Doboși, iar în sala Primăriei toți au stat în picioare când a intrat generalul român, care a fost primit cu aclamațiuni „*Trăiască*”. Generalul român a mulțumit pentru salutări, apoi a ascultat stând în picioare, lângă scaunul prezidial, felicitarea ajutorului de primar dr. Lenard, care a fost tălmăcită pe românește de fostul căpitan Jonel Cloaje: „*Nu știm - spuse Dl. Dr. Lenard - în cât se va respecta de imperiul român limba maternă a populației maghiare și autonomia orașului, dar știm că față de stupiditatea bolșevismului Dv. aduceți cultura occidentului civilizat. Pentru susținerea ordinii publice vă oferim serviciile noastre. Vă salut în numele populației acestui oraș*”.

Generalul Cleante Davidoglu și-a rostit discursul cu pauze ca să poată fi tradus și în maghiară. El a răspuns astfel: „*Nu ca inamici am venit, ci ca frați porniți la ordinul Antantei, ca să asediem linia demarcațională. Respectăm toată lumea cinstită, numai a bolșevismului adversari suntem. Cu sosirea armatei române se va restabili ordinea dinaintea revoluției. Funcționarii fără deosebire pot să-și ocupe posturile și autoritățile vor continua activitatea lor conform ordinilor ce se vor publica. Cu încredere așteptăm decidera Antantei, ori ce să fie aceasta. Populația are să fie liniștită. Cetățenii cinstiți se vor lăsa în pace. Orașul este scutit de jaf, fiindcă și-a deschis porțile benevol înaintea armatei române. Nimene nu va fi internat. Trupele pleacă mai departe, numai atâta armată va rămâne în oraș câtă este indispensabilă pentru susținerea ordinii. Dacă va fi liniște în oraș nimeni nu-i va face nici o nedreptate. De astăzi înainte însă să nu mai fie nici amintire de bolșevism*”. Discursul generalului Cleante Davidoglu a fost des întrerupt de aplauze. Ca să fie înțeles și de „*lumea ungurească*”, acesta a ținut pauză după fiecare propozițiune și a lăsat să se traducă pe ungurește de căpitanul Jonel Cloaje. După adunare, generalul Cleante Davidoglu s-a retras în cabinetul primarului împreună cu ofițerii superiori și s-a întreținut cu membrii Sfatului Național Român și cu consilierii orașenești.

Seara la ora 8.00 a fost mare banchet oferit de Primărie. Cu această ocazie, împreună cu ofițerii trupelor române, 500 de persoane au luat parte la masa organizată în hotelul „Dacia”, unde s-au rostit multe toasturi chiar și din partea ungarilor. Banchetul s-a terminat în zorii zilei de 20 aprilie 1919, iar în scurt timp trupele române, în afară de cele destinate pazei orașului, au plecat mai departe, spre Tisa.

În 20 aprilie 1919, la orele 3.00 după masă, în oraș a sosit Statul Major al Diviziei 2 de Cavalerie, în frunte cu generalul Alexandru Constantinidi. În sala primăriei a fost salutat de avocatul dr. A. Doboși, iar apoi – a consemnat Augustin Ferentiu – „*Dl. General a luat în primire orașul Satu-Mare... și noi am fost desrobiți*”.

- În Crișana, pivotul apărării trupelor ungare era considerat orașul Oradea, transformat de la începutul lunii aprilie 1919, într-o reductă, pentru a opri ofensiva trupelor române. Puterea bolșevică a concentrat aici trupe, iar numărul înrolărilor în „armata roșie” a orașului a crescut, inclusiv unii elevi oferindu-se ca voluntari. Pentru menținerea ordinii în oraș, s-a înființat o *gardă roșie*, legăturile telefonice cu orașul au fost întrerupte, iar trenurile erau oprite și jefuite. Aprovizionarea cu hrană a avut de suferit, însă presa locală căuta să liniștească populația, publicând știri despre manifestări „muncitorești” în Elveția și despre mișcări „bolșevice” în Polonia, pentru ca locuitorii să creadă că asistă la o „*revoluție europeană*”.

La mijlocul lunii aprilie 1919, bolșevicii deveniseră extrem de agresivi, iar de Florii, „paza roșie” a primit ordinul de a aresta și condamna la moarte a tuturor celor care atentau la „noua ordine”.⁴ Pentru administrația bolșevică din Oradea principalul pericol venea dinspre Ciucea, unde în ziua de 17 aprilie 1919 s-au intensificau luptele, trupele bolșevice se retrăgeau spre Tisa, iar trupele române se apropiau de oraș. În acest timp, propaganda bolșevică încerca să-i convingă pe locuitori că ostașii unguri vor rezista asaltului trupelor române, însă gara Velența devenise punct de debarcare a răniților care soseau cu trenul din apropierea teatrului de operațiuni militare.

În aceste condiții, în noaptea de 18/19 aprilie 1919, când trupele române se aflau la 9 kilometri de oraș, în Oradea ungurii localnici au declanșat o acțiune antibolșevică, cu scopul de a elimina *directoriul* bolșevic de la conducerea orașului și a bloca o eventuală intervenție a armatei „roșii” ungare.

⁴ Vezi, pe larg, Ioan Țepelea, *Republica roșie sau cele 133 de zile de guvernare bolșevică în Ungaria*, Editura „Cogito”, Oradea, 2000.

Autoritățile bolșevice au crezut că vor putea rezista, astfel că au dispus construirea de tranșee între Oșorhei și Oradea, au arestat mai mulți fruntași ai românilor, pe care au vrut să-i execute și au aruncat în aer calea ferată de la vest de oraș, pentru a opri trenurile dinspre Budapesta.

În Oradea s-a instaurat anarhia, populația ungară s-a împărțit în „albi” și „roșii”, care s-au bătut între ei pe străzile orașului. „Albii” au ocupat Primăria, iar în dimineața zilei de 19 aprilie 1919 (sâmbătă), în Oradea s-au desfășurat câteva ciocniri de stradă extrem de dure, încheiate cu victoria „albilor”. Astfel, „roșiii” au fost obligați să se retragă spre cazarma din strada Rulikowszki, apoi să fugă în mod dezordonat spre vest, iar „albii” au preluat controlul militar asupra orașului. De teama represaliilor din partea trupelor române, cât și a faptului că armata ungară a părăsit Oradea și se retrăgea precipitat spre Tisa, „albii” i-au eliberat pe fruntașii români arestați, apoi au solicitat oficial armatei române, intrarea în oraș.

- În noaptea Învierii, 19/20 aprilie 1919, gărzile civice au patrat orașul Oradea, iar zona din fața gării era păzită cu armele. Poliția adunase toate vehiculele disponibile pentru a aduce armata română cât mai repede, căci se zvonise că „roșiii” urmează să atace orașul. Pe acest fond extrem de tensionat, în dimineața zilei de Paști, 20 aprilie 1919, patrula de roșiori condusă de locotenentul Teodorescu a intrat în oraș. A fost întâmpinată, printre alții, de dr. Coriolan Pop și de numeroși cetățeni care strigau *Trăiască armata română!* Patrula a parcurs traseul Calea Clujului - Piața Mică (ulterior *Piața Unirii*) - Piața Teatrului - Gară.

În aceeași zi, trupele române au intrat triumfal în Oradea.⁵ Ziarele vremii, „Patria” și „Viitorul”, au relatat astfel sosirea armatei române: *„Intrarea triumfală în Oradea-Mare: tunurile bubuiau asurzitor, împrăștiind moartea în rândurile risipite ale dușmanului ce fugea speriat din fața dorobanțului. În oraș enervare mare; diferite zvonuri circulau, că bandele roșii se apropiau de oraș, că forțe mari inamice vin în marș forțat, spre a se ciocni cu trupele române. Acestea toate făceau ca populația să treacă prin niște clipe îngrijorătoare.*

Autoritățile și o parte din populație s-a deplasat înspre partea de unde se așteptau trupele române. „*Mai au 3 km*” - anunțară niște ștafete venite în grabă. „*Deodată un nor de praf și un automobil își făcu apariția. În el era un general. Cine să fie? Mii de brațe se ridicară aclamând pe viteazul general, care înfruntând orice pericol pentru a da un impuls armatei sale, se avântase*

5 Vezi, pe larg, Borcea, Liviu, *Agonia*, Editura „Cogito”, Oradea, 1992.

înainte de a ajunge armata în oraș, spre a vesti populației că mântuirea a sosit. Un general! Un general! striga mulțimea în extaz de admirație față de acest erou. Intrarea domnului general Moșoiu. - Cine să fie? Atunci instinctiv din mii de glasuri a răsunat strigătul: Trăiască generalul Moșoiu, eroul nostru național! Ura! și văzduhul se cutremura de mii de strigăte de bucurie”.

„Toată lumea plângea. Teama de bandele roșii dispăruse; era de ajuns pentru moment că se găsea eroul în mijlocul lor ca să nu se mai teamă de nimic. Nu-l văzuseră până atunci cei din Oradea-Mare dar sufletele lor le spuneau că numai el trebuie să fie, numai el, simbolul desrobiei nației românești. De patru luni, zi și noapte, îl așteptau, de patru luni de când pășise biruitor în Ardeal numele lui era pomenit ca numele unui zeu salvator, și acum iată-l a sosit...Ce impunător! Din ochii lui de vultur izbucnesc flăcări de ură contra dușmanului de veacuri. E în picioare în automobil. Deodată o ploaie de flori îl acoperiră în aclamațiile mulțimii. Era poporul care își da prinosul său de venerație armatei românești. Era sărbătorirea triumfală a celui mai mare erou, în cele mai sfinte clipe ale neamului. Automobilul nu mai poate înainta. Mulțimea crește și un ocean de capete, Români, Unguri, și alte naționalități ale orașului aclamă pe viteazul general”.

La rândul său, Nicolae Iorga avea să consemneze: „La Oradea toată lumea, fără deosebire de nație și de religie, întâmpină pe români cu flori și cu strigăte de bucurie, scoase în limba lor chiar”.⁶

Generalul Traian Moșoiu, însoțit de Nicolae Șerban și Teodor Mihali au fost întâmpinați la uzina de apă de primarul Rimler Karoly. Oficialul a rostit un discurs în care a salutat venirea generalului Traian Moșoiu și a armatei române, după care întreaga suită s-a îndreptat spre Primărie. Acolo, generalul Traian Moșoiu, alături de generali și ofițerii superiori, a preluat conducerea orașului, după care „ceti proclamația de unire pe vecie cu patria mamă a acestui ținut: Cu ziua de astăzi regele Ferdinand al României a pus stăpânire asupra acestui oraș și a județului Bihor. De azi încolo D-voastre sunteți cetățeni ai României Mari”.

• Până în 22 aprilie 1919 au fost eliberate fostele comitate Bihor și Arad, trupele române au intrat efectiv pe teritoriul Ungariei, iar în 1 mai au ajuns la râul Tisa (frontiera solicitată de România prin tratatul din anul 1916 cu puterile Antantei!).

⁶ Nicolae Iorga, *Supt trei regi. Istoria unei lupte pentru un ideal moral și național*, București, 1932, p.311.

- În 17 mai 1919, trupele române au intrat în Arad, ocuparea orașului făcându-se în mod pașnic și chiar ceremonios. Ostașii români au fost așteptați la intrarea în oraș de către ispravnicul dr. Silvestru, în numele prefectului Marșieu, care nu se afla în oraș.

La ora 11.00 primele patrule au ocupat capul podului care ducea în cetate, iar la ora 12.00 a apărut grosul trupelor, comandate de colonelul Pirici. Acestea au fost întâmpinate în piața din fața Primăriei de comisarul guvernului Ferdinand Gresn și de primarul dr. Sárkányi, iar vicarul episcopal Mihail Păcățianu a salutat trupele române în numele episcopului român de Arad. În răspunsul său, colonelul Pirici a declarat că trupele sale nu au venit pentru a-i elibera pe români din robie, *„căci românii din Arad prin munca și luptele lor s-au liberat singuri”*, ci numai pentru a uni sub același sceptru toate ținuturile locuite de români. După ce au cuvântat și comisarul guvernului și primarul, colonelul Pirici le-a răspuns astfel: *„Am venit la Arad în numele regelui Ferdinand, regele tuturor românilor. Armata română are ordinul să ocupe orașul Arad. Armata română a venit ca să apere orașul. Fiți convinși că toate măsurile pe care le vom lua vor avea de scop numai interesele poporului, fără deosebire de confesiune și naționalitate”*.

Apoi colonelul Pirici și aghiotantul său, căpitanul Nicolau, au intrat în Primărie, unde au fost primiți de funcționarii orașului. El a cerut tuturor funcționarilor să-și continue activitatea, fiecare la postul său, întrucât rostul armatei era acela de a menține ordinea și liniștea. Apoi a adăugat că de acum înainte trebuiau respectate interesele statului român, ale cărui ordonanțe și măsuri vor fi aplicate, avertizând că *„Orice călcare a legii sau atentat contra statului român va fi pedepsit cu cea mai mare străjnicie”*. Primarul a răspuns în numele funcționarilor, promițând că aceștia vor susține *„cu toată puterea armata română în sarcina ei”*. Într-un apel ulterior s-au repetat aceste cerințe, adăugându-se că aceia care se vor opune noii stări de fapt vor fi judecați după legea marțială română. În Comunicatul Marelui Cartier General al armatei române din 18 mai 1919, apărut în *Drapelul* din 24 mai 1919, se arăta: *„Am respins numeroase atacuri date de inamic în tot lungul Tisei. La 17 mai am intrat în sfârșit în vechea cetate românească a Aradului. Orașul era în sărbătoare, toată populația, fără deosebire de naționalitate, a aclamat și a acoperit cu flori trupele române”*.

- În acel timp, la Paris, Marile Puteri dezbăteau problema apartenenței Banatului. Datorită faptului că sărbii nu voiau să părăsească Banatul, autoritățile române, aflând de intențiile ascunse ale sârbilor, au decis să prevină

ocuparea întregului Banat de către sârbi. În acest sens, au dat ordin ca armata română să înceapă operațiunea de ocupare a regiunii de est a Banatului (regiunea muntoasă), unde populația românească era compactă.

- Prima țintă a fost orașul Lugoj, unde în 23 mai 1919 a intrat primul grup de jandarmi români, venind de la Deva. Ziarul românesc „*Drapelul*” din 24 mai 1919 a făcut următoarea remarcă: „*Ce au simțit oamenii văzându-i, e greu de redat în cuvinte. De o mie de ani de când așteptăm ziua aceasta sfântă*”. Dar, pe când românii se bucurau, unii indivizi din rândurile foștilor stăpâni, „*care n-au căpătat minte nici măcar în ultima minută*”, și-au ascuns cu greu nemulțumirea și chiar ura, însoțite „*de scrâșnirile neputincioase*”.

De la gară, jandarmii români s-au deplasat în piața orașului, unde, în fața unui numeros public, primarul le-a urat *bun venit*. Pe primăria orașului Lugoj a fost arborat *Tricolorul românesc*, stârnind celor prezenți o mare emoție de bucurie. Colonelul francez Vargos s-a asociat sărbătorii românilor, vorbindu-le despre dușmanii comuni și despre comunitatea de interese franco-română.

Ziarul „*Drapelul*” a adresat jandarmilor români următoarele cuvinte pline de admirație: „*Bine-ați venit în ținuturile noastre, sentinele credincioase, ca să puneți temelie trainică siguranței și ordinei și să deschideți calea glorioaselor oștiri române, ce vor veni să ia în moștenire cea mai mănoasă și mai binecuvântată parte a României Mari: Banatul mult încercat*”.

- În lunile mai-iunie 1919, suveranii României, regele Ferdinand I și regina Maria au făcut o călătorie în ținuturile eliberate de armata română. Suveranii au plecat din București în 22 mai 1919, au vizitat orașele *Oradea Mare, Békéscsaba, Careii Mari, Baia Mare, Jibou, Dej, Bistrița, Gherla, Cluj, Turda, Câmpeni, Abrud, Țebea, Alba Iulia, Blaj, Copșa, Sibiu, Săliște, Făgăraș, Brașov* și s-au întors în București în 2 iunie 1919. Peste tot locul au fost primiți de populația românească cu cele mai frenetice manifestații de bucurie.⁷

De pildă, în orașelul Careii Mari, vizitat în 25 mai 1919, au venit reprezentanți ai românilor din tot ținutul nord-vestic. S-a repetat, într-un fel, Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, din 1 Decembrie 1918. Parohul locului, Vasiliu Pățașiu (din Hotoan), a consemnat: „*Primirea grandioasă ce i s-a făcut familiei regale române, numai în povești are păreche. Au fost de față peste 12 mii ostași de toată branșa, iar poporul adunat de toate clasele din*

⁷ Vasile Pățașiu, *Din Cronica Hotoanului*, Editura „Citadela”, Satu Mare, 2012, p. 167-169.

comitatele Sătmăr, Chioar, Țara Oașului, Maramureș și Sălaj în număr peste 30 mii...Fie binecuvântată ziua măreață și de vecinică dulce amintire”.⁸

Suveranii României au fost întâmpinați de Iuliu Maniu, fiind de față reprezentanți ai tuturor confesiunilor religioase, fără excepție. Despre oraș, regina Maria a avut cuvinte admirabile, amintindu-și cu încântare de frumusețea acestui oraș de câmpie, de sufletul locuitorilor, de buna primire, de frumusețea Castelului Karolyi. Printre românii prezenți la întâlnirea cu Suveranii s-au aflat și români din Țara Oașului, îmbrăcați în costume naționale, printre care și patru mirese, frumoase, suple și grațioase, purtând saricile de lână albă și gubele tradiționale, precum și cununile de mirese, de împărătese, cu sute de împletituri măiestre.

- În 3 iunie 1919, un număr de 20 de jandarmi români de la Lugoj, conduși de sublocotenentul I. Herlea, au sosit la Reșița. Alături de ei s-au aflat primii reprezentanți ai autorităților românești, respectiv prim-pretorul G. Grofșorean și subprefectul Băltățescu, care au preluat pretura și primăria localității de la Bíró Béla și Bíró Árpád. În acel moment la Reșița se mai aflau și 50 de soldați francezi, conduși de maiorul Ehrhard, care a cerut ca noua administrație să respecte dispozițiile Antantei.

- În 20 iulie 1919, armata ungară bolșevică a traversat râul Tisa, dezlănțuind o nouă ofensivă împotriva trupelor române. Vreme de șase zile s-a desfășurat bătălia de pe Tisa, în urma căreia trupele ungare bolșevice, suferind mari pierderi umane și materiale, au fost oprite, apoi aruncate peste Tisa și obligate să se retragă în mod dezordonat spre Budapesta.⁹

- În acest timp, pentru a asigura flancul stâng al frontului armatei române, s-a hotărât ocuparea cu forțe puternice a zonei muntoase a Banatului. În acest sens, în 20 iulie 1919, ora 2.30, Marele Cartier General a transmis ordinul pentru transportul Diviziei II în Banat pe calea ferată.¹⁰ Drept urmare, în

⁸ Vezi, pe larg, Emil Stoian și Sebastian Mălușelu, *Întâia vizită în Transilvania a Regelui Ferdinand și a Reginei Maria*, Editura „Haco Internațional”, Ghimbav, 2011.

⁹ General Gheorghe Mărdărescu, *Campania pentru desrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei și alte mărturii*, Editura Marist, 2010; *Jurnal de operațiuni al Comandamentului Trupelor din Transilvania (1918 - 1921)*, ediție îngrijită de Viorel Ciubotă, Gheorghe Nicolesco și Cornel Țucă, Editura Muzeului Sătmărean, 1998; Radu Cosmin, *Românii la Budapesta*, Editura Librăriei Stănciulescu, București, 1920; Lt.Colonel Alexandru Ioanițiu, *Războiul României: 1916-1918*, vol 1, Tipografia Geniului, București, 1929; Constantin Drăgănescu (Lt. Col.), *Campaniile din 1848/49 și 1919 în Transilvania și Ungaria*, Tipografia Isvorul, București, 1930; Cristian Negrea, *Războiul româno-ungar din 1919*, în revista „*Tactica și Strategia*”, nr. 2, decembrie 2014.

¹⁰ Ocuparea Banatului este descrisă de către locotenent-colonelul Dan Neagoe, în manuscrisul intitulat *Banatul în perioada 1918-1919*.

21 iulie 1919, orele 17.50, cartierul general al Diviziei II, în frunte cu comandantul acesteia, generalul Iancu Jitianu, precum și două companii din Regimentul 26 „Rovine” au plecat cu trenul spre Lugoj prin Vârciorova. În aceeași zi, din Regimentul 19 Infanterie „Romanați” au fost lăsate la Orșova două companii, dintre care un pluton destinat ocupării insulei Ada Kaleh.

- În 22 iulie 1919 ora 2.45, trenul încărcat cu trupe române și armament a ajuns la Orșova, iar la ora 8.00 la Teregoва.

Continuându-și drumul victorios, trupele române au ajuns la ora 10.45, la Caransebeș. Aici au fost întâmpinate de episcopul Miron Cristea, împreună cu 20 de călăreți plugari îmbrăcați în costume naționale. Gara a fost împodobită cu flori și drapele, iar peronul era înțesat de oameni care-și manifestau bucuria.

La ora 12.35 trenul a ajuns la Căvăran, iar la ora 14.00 la Lugoj, unde trupele române au fost primite cu bucurie de români. La Lugoj, generalul Iancu Jitianu a declarat: „*N-aș fi crezut ca, intrând în Banat, să văd că toată suflarea românească este un singur suflet, o singură inimă... Impresia clipelor de față asupra mea este covârșitoare*”.

În zilele de 23-24 iulie 1919, alte unități din componența Diviziei a II-a au ajuns în Banat, fiind amplasate, potrivit capacității și nevoilor operative, la Orșova, Slatina Timiș, Caransebeș, Lugoj, Recaș, Reșița, Anina, Arad.

- Pe frontul de pe râul Tisa, în seara zilei de 26 iulie 1919, întregul mal stâng al Tisei era curățat de trupele bolșevice ungare.¹¹ Însă Conferința de pace de la Paris a hotărât dezmembrarea teritorial-administrativă a Banatului istoric: două treimi din teritoriu, inclusiv orașul Timișoara, au revenit României și o treime Regatului Sârbo-Croato-Sloven. În acest context, în 27 iulie 1919, ultimii militari sârbi au părăsit teritoriul revenit statului român. În teritoriul revenit României, a fost instalată administrația românească: în 28 iulie 1919, generalul francez De Tournadre l-a instalat pe dr. Aurel Cosma în fruntea județului nou constituit Timiș-Torontal, iar prefect al județului Severin cu sediul la Lugoj a fost numit Gheorghe Dobrin.

- Sosirea trupelor române în Timișoara s-a știut cu puține zile înainte. În dimineața zilei de 2 august 1919 a sosit la Timișoara un detașament de 480 de jandarmi români de la Arad, iar în după-amiaza aceleiași zile, un detașament de 500 de jandarmi de la Lugoj. O mărturie de atunci consemnează următoarele: „*Anunțul dat s-a lătit ca fulgerul printre români și însuflețirea a*

¹¹ Dumitru Preda, dr. Vasile Alexandrescu, dr. Costică Prodan, *op.cit.*, p.274-280.

*fost atât de mare încât bărbați și femei, tineri și bătrâni s-au grăbit să ia parte la sărbătoarea cea mare a primirii fraților cari ne-au adus libertatea dorită de veacuri. Manifestarea publicului pentru acest moment înălțător a fost spontană, instinctivă, iar nu pusă la cale și a decurs în cea mai perfectă ordine, cu toate că afluența de mase a fost enormă”.*¹²

În 3 august 1919, peste 100.000 de oameni de pe cuprinsul întregului Banat, sosiți la Timișoara cu trenul, cu căruțele, călare sau pe jos, au fost prezenți la această sărbătoare românească. Orașul și-a schimbat repede înfățișarea: o mare parte a caselor erau împodobite de flamuri tricolore, erau drapate cu covoare românești și cu ghirlande de flori. Străzile au fost inundate de mulțimea celor dornici să ovaționeze soldații unui Regiment care a luptat cu eroism pe fronturile din Dobrogea și Moldova.

La ora 10.00, pe Calea Lugojului a intrat în oraș coloana militară, un batalion al Armatei Române, în fruntea căruia se afla figura impunătoare a colonelului Virgil Economu. În acordurile „Răsunetului”, „Deșteaptă-te Române”, ostașii români au fost întâmpinați de „un banderiu” format din 900 de tineri bănățeni călare, toți în haine albe, naționale, cu căciula de dorobanț decorată cu panglică tricoloră. Prefectul, dr. Aurel Cosma, a adresat salutul de „bună venire”: „*Veacuri de-a rândul am avut bucurii puține, supărări multe, după cum arată istoria. Acum, frații noștri, ați venit în leagănul românilor, vărsând sânge pentru noi, care am gemut sub stăpânire străină*”. De la intrarea în oraș, coloana militară, urmată de sutele de călăreți bănățeni, s-a îndreptat spre Biserica ortodoxă română din Fabric. În fața ei, pe un altar improvizat, protopopul ortodox al Timișoarei, Ioan Oprea, asistat de șase preoți, a oficiat un serviciu divin. Răspunsurile le-au dat sutele de coriști români veniți din satele învecinate. În cuvinte de aleasă simțire, protopopul Ioan Oprea a salutat Armata Română, iar colonelul Virgil Economu i-a răspuns: „*Dumnezeu a fost totdeauna în inimile românilor, în inimi curate, cu sentimente valabile și ne-a învățat ca românul să se iubească și să nu trăiască despărțit*”.

Apoi trupele române, urmate de mulțimea imensă, s-au îndreptat spre Piața Domului, unde urma să se desfășoare solemnitatea oficială a confirmării Unirii (din acea zi *Piața Domului* va deveni *Piața Unirii!*). Sutele de călăreți bănățeni au încadrat Piața, cu fața spre tribuna improvizată. Steagurile tricolore

¹² Vezi, pe larg, I. Munteanu, V. M. Zaberca, M. Sârbu, *Banatul și Marea Unire. 1918*, Editura „Mitropolia Banatului”, Timișoara, 1992, p. 332 - 340.

fălăiau falnic, balcoanele și ferestrele caselor erau frumos decorate cu flori și covoare naționale, iar atmosfera era înălțătoare.

Protopopul Ioan Oprea a binecuvântat Armata și mulțimea, apoi le-a spus ostașilor: „*V-am așteptat cu dor și astăzi Vă întâmpinăm cu brațele deschise pe meleagurile mănoase ale Banatului*”. Rând pe rând au salutat Armata Română: prefectul județului Timiș-Torontal Aurel Cosma, protopopul sârb Novacovici, în numele sârbilor, primarul Josef Gemml, viceprefectul Ferenczy, Karl von Moller din partea șvabilor; ziaristul dr. Albert Marton din partea maghiarilor. Urale nesfârșite au însoțit cuvântările, iar corul „*Doina*” a intonat „*Deșteaptă-te Române*”. Colonelului Virgil Economu i-a fost oferit un superb buchet de flori, ca simbol „*de admirație al femeii române față de Armata Română și România Mare*”. Acesta a răspuns astfel: „*Când florile vin de la flori, dumneavoastră închegați temelia României de mâine și doresc ca fiii României de mâine să aibă același sentiment ca Dumneavoastră*”. În acordurile cântecului „*Eroi au fost*” au defilat în fața oficialităților și a mulțimii, două batalioane de infanterie ale Regimentului 2 „*Românești*”, două companii de mitraliere și baterii de artilerie, cu drapelul Transilvaniei, albastru-roșu-galben, pe fâșii orizontale. Mulțimea ovaționa cu un entuziasm greu de descris. Solemnitatea s-a încheiat prin intonarea Imnului Regal.

În jurul orei 17.00, la Timișoara a sosit cu un tren special I.C.Brătianu, prim-ministrul României, însoțit de ministrul Consiliului Dirigent, Ștefan Cicio-Pop, pentru a pecetlui unirea Banatului cu România. În ziua următoare, Regatul României a încheiat tratatul cu Puterile Aliate în urma căruia Banatul intra în granițele României Mari.¹³

Epilog: Răsplata jertfei

• Până în 3 august 1919, trupele române au scos din luptă întreaga armată ungară bolșevică. În după-amiaza aceleiași zile, un detașament de cavalerie (4 escadroane) din Brigada 4 Roșiori, format din 400 de călăreți și două secții de mitraliere, comandat de colonelul Gheorghe Rusescu, a ajuns la bariera orașului. Acolo a venit o delegație a noului guvern, care i-a cerut să nu intre în oraș.¹⁴

13 Vezi, pe larg, Dumitru Tomoni, *Nord-estul Banatului și Marea Unire*, Editura „Mirton”, Timișoara, 2003.

¹⁴ Dumitru Preda, dr. Vasile Alexandrescu, dr. Costică Prodan, *op.cit.*, p.138.

Acest moment istoric a fost descris astfel de Gheorghe Rusescu (ajuns general): *„Într-adevăr nu străbat decât vreun kilometru și sunt întâmpinat de o delegație de trei a guvernului unguresc ce venea în goana automobilului, ca să mă roage a mă opri, având comunicări importante. La rândul meu i-am rugat să mă scuze, dar sunt în timpul de trap și nu pot opri coloana; după care, am parcurs o distanță de încă trei kilometri, și când am apreciat că am întregă capitală în bătaia tunului, am oprit. Plouând torențial, am intrat într-o locuință și am angajat următoarele tratative: Delegația îmi spune: - „Guvernul se află întrunit într-un consiliu și mă roagă a mă retrage cu trupa”.*

Am răspuns: - „Nu numai că nu mă retrag, dar imediat voi intra în oraș și oprirea de înaintare nu o poate ordona decât Comandamentul Superior Român la care, le spun că trebuie să se adreseze; și în fața delegației dau ordin celor două tunuri a pune în baterie asupra orașului (5000-6000 m)”, după care adaug: - „Timp nu este de pierdut, orice tratative altele decât ce privește detașamentul meu, care este fapt îndeplinit, nu le pot trata eu, și dumnealor să se adreseze Comandamentului Armatei Române, la Törek Szt Miclos”. Delegația în fața mea comunică Guvernului la telefon hotărârea.

Răspunsul, tot telefonic, a fost că autoriză delegația a se duce la Marele Cartier General, iar eu să trimit un delegat la Consiliul de Miniștri. Le-am făcut cunoscut că voi veni chiar eu, fixându-le că dacă până la orele 20 tratativele nu vor fi terminate bombardez orașul! Odată cu plecarea misiunii, am raportat și situația. La Consiliul Guvernului Ungar, am ajuns la ora 18:30, Venise și căpitanul Mihăilescu ce intrase cu un escadron spre Malxasföld, Est - N-Est - Pesta. Guvernul îmi comunică că așteaptă sosirea și a delegatului misiunii italiene, locotenent-colonel Romanelli. Le răspund că e de prisos și că nu se poate schimba întru nimic hotărârea mea”.

„Consiliul îmi face cunoscut că situația este dificilă că populația e agitată, că 20.000 de lucrători armați se vor răscula, iar 3 regimente ce au în oraș, poate, că nu vor putea fi stăpânite la intrarea armatei române. I-am asigurat să nu aibă nici o teamă, că armata română va menține ordinea cea mai perfectă în Buda-Pesta, că trebuie să intru și să îmi pună la dispoziție cazarma husarilor „Herzog Ioseph” și care să fie evacuată de trupele ungare. (Era răspândit zvonul că toate cazarmele erau minate, dar n-am dat crezare). Discuțiile prelungindu-se, le pun în vedere că armata roșie întregă este capitulată, orașul e încercuit de trupele noastre și catastrofa e inevitabilă. O singură concesie ce le pot face este ca grosul forțelor mele (real nu avem nimic mai mult decât cele trei escadroane, 2 plutoane, 2 tunuri și 2 grupuri de

mitraliere) să fie oprite, pentru noapte, acolo unde se găsesc, iar în oraș să nu intre decât Brigada IV, deja sosită cu mine. Ora fiind avansată, le pun în vedere că din eroare am uitat a contramanda ordinul că la ora 20:30 dacă nu se termină tratativele bombardamentul să înceapă chiar fiind eu în oraș. Consiliul cedează! Și la ora 20:00 (8 seara) un ofițer de legătură ungur este trimis cu ordinul meu ca trupa să intre în oraș! La cazarmă am primit defilarea trupei. Apoi am revenit în oraș și am luat cartier la hotelul „Dunapalota” (Rietz) la care erau ofițeri italieni și francezi. Alte tratative nu am făcut decât cele privitoare la detașamentul meu”. Astfel, detașamentul colonelului Rusescu a ocupat cazarma „Herzog Iosif”, așteptând atacul diviziilor de lucrători care nu s-a mai produs.

● În 4 august 1919, trupele române și-au făcut intrarea triumfală în centrul Budapestei,¹⁵ după ce Divizia 3 Vânători a dezarmat trei regimente ungare aflate în oraș. Generalul Gheorghe Mărdărescu a primit pe Bulevardul „Andrassy” defilarea unei părți din trupele sale: Regimentul 4 Vânători, 1 escadron din Regimentul 23 Artilerie și un divizion din Regimentul 6 Roșiori. El avea să noteze: „Ținuta ofițerilor și a trupei era impunătoare. Trupele au fost privite de public cu liniște, încredere și chiar cu simpatie”.¹⁶ La această defilare a asistat un imens public, care a avut o atitudine liniștită, manifestând, în general, o anumită satisfacție pentru schimbarea regimului politic. Generalul Prezan, aflat la 15 km de Budapesta, n-a venit să prezideze defilarea, afirmând: „Nu vreau să umbresc nici gloria Coroanei și nici să iau din aureola lui Mărdărescu. Eu mă duc, el rămâne”.

Actele oficiale consemnează ziua de 4 august 1919 ca dată a ocupării Budapestei. Căderea Budapestei a pus capăt unui regim bolșevic în centrul Europei, a sfârșit visul milenar al Ungariei istorice și a consfințit existența României Întregi. A fost singura capitală inamică ocupată de un stat din Antanta prin acțiune militară directă în cursul său ca urmare a primului război mondial.

Ungurii au primit trupele române în liniște, iar uneori chiar cu satisfacție. La intrarea în Budapesta străzile erau pline de oameni care fluturau batiste și aclamau, bucuroși că au scăpat de teroarea bolșevică. În 6 august 1919, ministrul Marii Britanii la București a raportat *Foreign Office*-ului următoarele: „Sunt informat că trupele române la intrarea în Budapesta au fost

¹⁵ Dumitru Preda, dr. Vasile Alexandrescu, dr. Costică Prodan, *op.cit.*, p.290-291.

¹⁶ Gheorghe Mărdărescu, *Campania pentru dezrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei. 1919 - și alte mărturii*, Editura „Marist”, 2009; *Istoria militară a poporului român*, vol.V, Editura Militară, București, 1988, p. 788.

*prime, dacă nu cu entuziasm, în orice caz cu o aparentă satisfacție, de populația ungară”.*¹⁷

În 10 august 1919, generalul Gheorghe Mărdărescu a făcut cunoscut întregii opinii publice faptul că *„autoritățile militare române n-au și nu vor avea nici un amestec în chestiunile lăuntrice ale Ungariei...Dorința Românei este ca, odată tranșate - de acord cu aliații ei -, toate chestiunile care au rezultat din războiul actual, să reia relațiuni pașnice normale cu poporul vecin ungar”*. Proclamația preciza că *„Armatei române, care a întreprins acțiunea militară în urma provocățiunii armatei inamice de pe Tisa, îi este străin orice spirit de răzbunare”*.¹⁸ Pe acest temei, armata română a garantat liniștea, avutul și viața cetățenilor, asigurând hrana zilnică a populației din teritoriul ocupat, dar mai ales din Budapesta, unde se îngrămădiseră *„peste un milion și jumătate de suflete” și care „era în prada foametei celei mai groaznice”*.¹⁹

De la începutul ostilităților în martie 1919, și până la sfârșitul lunii august 1919, armata română a pierdut 188 de ofițeri și 11478 soldați, dintre care 69 de ofițeri și 3556 soldați au făcut supremul sacrificiu pe câmpul de luptă.²⁰

Diplomatul francez Jules Cambon a sintetizat astfel fapta eroică a României: *„România a pus capăt, în zilele noastre unei dezordini care amenința să aducă puterea bolșevică până la porțile Vienei. România s-a salvat pe sine dar a salvat și Ungaria de o dominație bolșevică ce se instalase în imperiul Sfântului Ștefan”*.

*

Așa a fost atunci, când a venit sorocul luptei pentru întregirea României Istorice și pentru apărarea României Întregite. Drumul armatei române în acel incandescent an 1919, a fost un drum de glorie presărat cu jertfe pentru neam și țară. Cine crede că astăzi va fi altfel, că românii și-au pierdut fundamentul etnospiritual se înșeală amarnic. Orice încercare de hăcuire a vetrei neamului din partea unor imperii sau feude va reactiva conștiința de neam și va renaște deviza *„românii în veci vor fi frați”*, întrucât iubirea de neam și de țară este o virtute eminesciană, cu valențe de perenitate.

Col. (r) dr. Aurel V. David

¹⁷ *Idem.*, vol.V, p.788.

¹⁸ *Desăvârșirea unității național-statale a poporului român. Recunoașterea ei internațională*, 1918, vol.IV, București, 1986, p.101.

¹⁹ *Istoria militară a poporului român*, vol.V, Editura Militară, București, 1988, p.790.

²⁰ Dumitru Preda, dr. Vasile Alexandrescu, dr. Costică Prodan, *op.cit.*, p.289.

UN DIPLOMAT AL CELUI DE-AL TREILEA REICH LA CONSTANȚA: CONTELE EMIL GEIGER (1940-1941)

În 1940, după obținerea unor victorii răsunătoare în teatrele de operații din nordul și vestul Europei, Reich-ul german a început pregătirile pentru declanșarea Operațiunii „Barbarossa” de atacare a U.R.S.S.. În acel context a crescut interesul factorilor de decizie politică și militară de la Berlin pentru poziția geo-strategică a României și materiile sale prime: pe lângă regiunea Valea Prahovei, cu însemnatele sale resurse de petrol, și cursul inferior al Dunării, cotate drept cale de comunicație și transport naval de prim rang, litoralul românesc al Mării Negre și portul Constanța au căpătat o importanță majoră în susținerea efortului de război necesar înfrângerii rapide a marelui adversar din Răsărit. Pe lângă instalarea în România a unei Misiuni militare a Armatei de Uscat și Armatei Aerului în octombrie 1940, Reichul și-a recalibrat structurile informative ce acționau sub acoperire diplomatică sau de acordare de asistență pe linie de poliție pentru a exploata în condiții de siguranță avantajele oferite de zonele menționate.

Joachim von Ribbentrop demarase, începând din 1938 și, mai ales, după începerea războiului, în septembrie 1939, o transformare profundă a *Auswärtiges Amt* (Ministerul de Externe al Reichului), care viza întărirea colaborării acestuia cu Partidul Nazist/N.S.D.A.P. și cu SS, eșalonul său de „protecție” – ambele aflate într-o ascensiune de putere fără precedent – și eliminarea din diplomatie a personalului care se opunea regimului nazist. De atunci înainte, importante misiuni de reprezentare a intereselor germane în statele aliate și neutre aveau să fie desfășurate de „noul val” de diplomați, membri sau fideli ai N.S.D.A.P. și SS, care îi înlocuiseră în mare parte pe cei ce făcuseră carieră în regimurile trecute.

Ca efect al noilor criterii de selecție și promovare a personalului diplomatic, contele Emil Geiger a fost numit viceconsul la Constanța în 1940. Născut la 29 octombrie 1903, în orașelul Wangen im Allgäu, din sud-estul landului Baden-Württemberg, aproape de frontiera cu Austria și Elveția, își începuse cariera diplomatică la 28 de ani, pe vremea Republicii de la Weimar, dar cea mai mare parte a acesteia și-o desfășurase ca militant al celui de-al Treilea Reich, dobândind

treptat experiența necesară unor misiuni de înaltă răspundere: secretar consular la Sofia (1931-1935), Beirut (1935-1937) și Paris (1937-1939), apoi funcționar superior în centrala Auswärtiges Amt de la Berlin (1939-1940). În 1935, devenise membru al Partidului Nazist și ulterior începuse să colaboreze cu SD¹, ca agent al Departamentului VI-SD Ausland² din cadrul *Reichssicherheitshauptamt* (Oficiul Central de Siguranță al Reichului, abreviat R.S.H.A.).

Afinitățile ideologice dintre național-socialism și legionarism creaseră încă din 1936-1937 curente de opinie favorabile Mișcării Legionare la nivelul unor cercuri radicale din conducerea N.S.D.A.P., care vedeau în aceasta un posibil partener politic în viitor. Simpatia acestor cercuri față de Mișcare s-a transmis, în 1940, spre structurile de conducere ale R.S.H.A., aflate sub controlul lor, în mod special spre cele ale SD, preocupate de atunci încolo să-și creeze relații informative și posibilități de influență și sprijin în rândul fruntașilor legionari români.

În august 1940, SD primise aprobarea Berlinului de a-și constitui peste hotare, deci și în România, servicii informative care nu se mai subordonau, ca până atunci, șefilor misiunilor diplomatice ale Reichului și care dispuneau de transmisiuni telegrafice, cifru și curieri proprii; numele informatorilor și colaboratorilor lor erau ținute secrete față de șefii de ambasade sau legații, iar rapoartele informative întocmite erau înaintate direct conducerii R.S.H.A.. În România, această situație a permis SD să-și secretizeze activitatea favorabilă Mișcării față de ministrul plenipotențiar german Wilhelm Fabricius, un adversar notoriu al acesteia, care îmbrățișa fără rezerve atitudinea antilegionară a ministrului de Externe Joachim von Ribbentrop. În acest context, viceconsulul Emil Geiger, în calitate sa de colaborator al SD, s-a apropiat treptat de legionarii constănțeni, nesocotind orientările antilegionare ale șefului său de la București, Wilhelm Fabricius.

¹ Cu denumirea completă *Sicherheitsdienst des Reichsführers-SS*, SD a fost prima agenție de informații fondată de N.S.D.A.P. (oct. 1931), având ca atribuție principală protejarea intereselor partidului față de oponenții săi politici. Între 1933-1939, a funcționat ca serviciu independent de securitate al SS, după care a fuzionat cu Gestapo (Poliția secretă internă a regimului nazist) și Kriminalpolizei (Poliția Criminală) în cadrul *Reichssicherheitshauptamt* (Oficiul Central de Siguranță al Reichului, abreviat R.S.H.A.), devenind unul din cele șapte departamente ale acestuia. Primul director al SD fost Reinhard Heydrich (27 sept. 1939-4 iun. 1942), succedat de Ernst Kaltenbrunner (iun. 1942-apr. 1945). SD a fost considerată „organizație criminală” în cadrul Procesului de la Nürnberg (nov. 1945-oct. 1946).

² Secțiune a SD care acționa în străinătate.

Prin intermediul lui Ștefan Besi, consul onorific al Suediei la Constanța³ și simpatizant legionar, Emil Geiger a aflat despre planul angrenării mai multor zeci de membri locali ai Mișcării, începând cu 3 septembrie 1940, în „revoluția” coordonată la scară națională de Horia Sima care viza răsturnarea regimului carlist. El l-a informat pe Wilhelm Fabricius despre acest plan, solicitând precizări cu privire la poziția pe care trebuia să o adopte; după ce și-a consultat superiorii de la Berlin, Fabricius i-a răspuns că legionarii urmau să primească sprijin german „la momentul oportun, nu acum”⁴, așteptând „liniștirea” scenei politice românești după iminenta detronare a lui Carol al II-lea. Neavând, deocamdată, posibilitatea de a interveni în favoarea legionarilor constănțeni, Geiger a urmărit doar cum aceștia au atacat și ocupat pentru scurt timp câteva instituții civile și militare locale în noaptea de 3/4 septembrie 1940 și cum energiile și entuziasmul lor s-au consumat rapid în fața superiorității forțelor armate și polițienești cu care au avut de luptat; în dimineața de 4 septembrie, ei s-au predat armatei, fiind arestați și deferiți Parchetului Militar al Corpului 2 Armată.

Salvarea lor de la condamnări severe a venit însă imediat: la 5 septembrie, generalul Ion Antonescu, investit de Carol al II-lea cu puteri depline, i-a eliberat pe legionarii arestați pentru tentativa de răsturnare a regimului, iar la 6 septembrie, regele a abdicat forțat de împrejurări nefavorabile. Apoi, „biruința legionară” a devenit deplină la 14 septembrie 1940, când, după eșuarea tratativelor purtate cu P.N.L. și P.N.Ț. pentru formarea unui guvern de uniune națională și sub presiunile Legației Germaniei, Generalul a chemat Mișcarea la guvernare, proclamând Statul Național-Legionar.

Preluarea de către legionari a controlului asupra Ministerului de Interne⁵, dar mai ales înființarea Poliției Legionare cu sprijin logistic și consultanță de specialitate germane, în septembrie 1940, au oferit SD ocazia de a-și mări influența în cadrul colaborării informative româno-germane, realizată

³ Ștefan Besi a fost numit consul onorific al Suediei la Constanța prin Înaltul Decret regal nr. 4193/22 noiembrie 1939, circumscripția consulară pe care o conducea cuprinzând județele Constanța, Caliacra și Durostor.

⁴ Puiu Dumitru Bordeiu, *Mișcarea Legionară în Dobrogea între 1933-1941*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2003, p. 222.

⁵ În perioada Statului Național-Legionar, Mișcarea Legionară a deținut conducerea Ministerului de Interne (prin generalul Constantin Petrovicescu, 14 septembrie 1940-20 ianuarie 1941), a departamentului Polițiilor și Siguranței Statului (prin Alexandru Ghica, 18 septembrie 1940-21 ianuarie 1941) și a Prefecturii Poliției Capitalei (prin colonelul Ștefan Zăvoianu/5 octombrie-28 noiembrie 1940 și Radu Mironovici/28 noiembrie 1940-20 ianuarie 1941).

până atunci preponderent de *Abwehr* pentru partea germană. Până în ianuarie 1941, pe lângă îndeplinirea misiunii sale oficiale de colaborare cu autoritățile polițienești române pentru prevenirea și contracararea acțiunilor de sabotaj puse la cale de britanici în zone sensibile, precum regiunea petroliferă Valea Prahovei, cursul inferior al Dunării sau chiar portul Constanța, SD a sprijinit constant Mișcarea Legionară pe care a considerat-o „partenerul cel mai sigur” al politicii germane în sud-estul Europei⁶. Împreună cu N.S.D.A.P.-AO, organizația pentru străinătate a Partidului Nazist, SD a mizat pe o guvernare exclusivă a Mișcării, în detrimentul generalului Antonescu, și nu a fost dispus să renunțe la acest plan chiar dacă era în contradicție cu politica oficială proantonesciană promovată de Berlin.

În perioada Statului Național-Legionar, principalii sprijinitori ai Legiunii din cadrul SD au fost *Obersturmführerul* SS Kurt Geißler – trimis încă din 15 iulie 1940 de Reinhard Heydrich ca „însărcinat special al Poliției de Siguranță”, ulterior ca „atașat de poliție SS” pe lângă Legația germană din București – și *Untersturmführerul* SS Albrecht Otto von Bolschwing, reprezentant al SD în România. Lor li s-a adăugat, între alții, și Emil Geiger, viceconsulul german de la Constanța.

Începând din septembrie 1940, legăturile lui Geiger cu Mișcarea Legionară au devenit ritmice și consistente. El s-a apropiat din ce în ce mai mult de lideri legionari dobrogeni marcanți, între care avocatul Nicolae Șeitan (fost deputat supleant de Constanța al Partidului „Totul pentru Țară” în urma alegerilor parlamentare din 20 decembrie 1937, prefect al județului Constanța/septembrie-noiembrie 1940 și șef al Comisariatului general pentru deplasarea populației din Dobrogea/noiembrie 1940-ianuarie 1941), avocatul Eugen Teodorescu (șef al Regionalei legionare a V-a Constanța/septembrie 1940-ianuarie 1941), avocatul Dumitru Predescu (prefect al județului Tulcea/septembrie 1940-ianuarie 1941 și prefect interimar al județului Constanța/noiembrie 1940-ianuarie 1941), Gheorghe Stoia (șef de cabinet al ministrului de Interne/septembrie-decembrie 1940 și șef al organizației legionare Constanța/decembrie 1940-ianuarie 1941), Traian Puiu (primar al municipiului Constanța/septembrie 1940-ianuarie 1941).

⁶ Ottmar Trașcă, *Atașatii de poliție SS din cadrul Legației germane din București și influența activității lor asupra evoluției relațiilor româno-germane, 1940-1944*, Anuarul Institutului de Istorie „G. Barițiu”, tom XLVI, 2007, p. 343,

Este important de relevat faptul că, urmare a strânselor relații pe care și le-a creat cu liderii legionari dobrogeni menționați, a fost invitat și a participat, în calitate oficială, la diverse manifestări propagandistice și comemorative organizate de Mișcare pe plan local, transmițând în acest fel un puternic semnal de încurajare a acestora. Un exemplu edificator l-a constituit, în context, participarea sa la parastasul oficiat de Gherontie, episcopul Tomisului, la catedrala episcopală „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” și la adunarea publică desfășurată la Constanța, la 13 ianuarie 1941, pentru comemorarea „martirilor” legionari Ion I. Moța și Vasile Marin, căzuți pe frontul războiului civil din Spania (13 ianuarie 1937), unde luptaseră de partea trupelor naționaliste conduse de generalul Francisco Franco. În aceeași măsură, poate fi exemplificată și prezența sa, la 19 ianuarie 1941, la adunarea publică cu tema „Lupta Germaniei național-socialiste și a Italiei fasciste pentru instaurarea unei noi ordini europene”, desfășurată în sala cinematografului „Tranulis” din Constanța, care l-a avut ca moderator pe dr. Victor Biriș⁷, secretar general în Ministerul de Interne. Întrunirea a făcut parte dintr-un ansamblu de acțiuni cu aceeași temă care au avut loc, din ordinul lui Horia Sima, între 19-20 ianuarie 1941, în toate orașele reședințe de județe, ce urmăreau să șteargă impresia defavorabilă creată la Berlin de refuzul liderului legionar de a-l vizita pe Führer, la 14 ianuarie, împreună cu generalul Ion Antonescu.

Legăturile lui Geiger cu fruntași locali ai Mișcării au depășit adesea cadrul oficial, transformându-se în relații de prietenie: nu de puține ori, el a fost semnalat de S.S.I. sau de structurile românești de contrainformații militare ca participând la diverse întâlniri cu aceștia desfășurate în diferite localuri publice din Constanța. Informațiile obținute relevau inclusiv insistența sa de a se constitui cuiburi legionare în unitățile militare de aviație din Constanța.

Împreună cu alți oficiali germani prolegionari aflați la post în România, Emil Geiger a sperat că declanșarea „rebeliunii” din 21-23 ianuarie 1941 ar fi putut conduce la răsturnarea lui Ion Antonescu. Principalul motiv al unei asemenea atitudini a fost deruta manifestată de General în după-amiaza zilei de

⁷ Victor Biriș (1909-1964, Mediaș), avocat. Membru al Mișcării Legionare din 1938. Component al delegației care l-a însoțit pe generalul Ion Antonescu la Berlin cu ocazia semnării protocolului de aderare a României la Pactul Tripartit (23 noiembrie 1940). Refugiat în timpul evenimentelor din 21-23 ianuarie 1941 la sediul SD din București, apoi condamnat de Curtea Marțială a Comandamentului Militar al Capitalei la zece ani muncă silnică pentru participarea la „rebeliune” (16 iun. 1941).

21 ianuarie, când, simțindu-se depășit de evenimente, i-a cerut ministrului Wilhelm Fabricius să-l întrebe pe Führer dacă se putea bizui pe sprijinul său în conflictul cu Mișcarea, în caz contrar urmând să demisioneze și să permită acesteia preluarea întregii puteri. În seara de 22 ianuarie, când Ion Antonescu a primit însă vestea că Hitler avea „cea mai deplină încredere față de el”, fiind sfătuit de acesta „să proclame stare excepțională și să ordone arestarea tuturor capilor participanți la rebeliune”⁸, Geiger a înțeles că legionarii pierduseră lupta. Opțiunea fermă a lui Hitler față de Antonescu, care obliga toate serviciile germane să-i acorde sprijin necondiționat, l-a pus în fața unei dileme cu privire la conduita pe care trebuia să o adopte față de Mișcare. Convins, asemenea lui Kurt Geißler și von Bolschwing, că nu putea să abandoneze „singurul prieten sincer” al Reichului în fața represiei fără precedent care se apropia, a decis să intervină în nume personal pentru a o salva de la distrugerea totală.

În după-amiaza zilei de 24 ianuarie 1941, a fost prezent, împreună cu doi ofițeri din cadrul Misiunii Militare germane, la dramaticul moment în care 300 de legionari care se baricadaseră, la 21 ianuarie, în sediul organizației județene Constanța a Mișcării din str. Călărași nr. 20,⁹ s-au predat armatei. În acel context, nu numai că i-a îndemnat pe legionari să nu opună rezistență și să evite, astfel, eventuale pierderi de vieți omenești¹⁰, dar a încercat să se opună identificării lor de către autoritățile militare române și a intervenit pentru punerea în libertate a unora dintre ei, între care locotenent-comandorul de marină Petre Lăzărescu¹¹.

Sprijinul pe care l-a acordat legionarilor nu s-a oprit însă aici. Cu știința noului ministru plenipotențiar german la București, Manfred von Killinger, care își preluase funcția la 24 ianuarie 1941, el i-a ajutat pe Nicolae Șeitan, Dumitru Predescu, Traian Puiu, Eugen Teodorescu și Gheorghe Stoia să treacă frontiera în Bulgaria, împreună cu efective ale Wehrmachtului care se deplasau spre sud pentru atacarea Greciei, în cadrul operațiunii cu numele de cod „Marița”¹². Cei cinci s-au refugiat ulterior în Germania împreună cu alte zeci de frunțași

⁸ ****Evenimentele din ianuarie 1941 în arhivele germane și române*, Editura Majadahonda, București, 1999, vol. II, pp. 88-89 (doc. nr. 24).

⁹ În prezent, sediul Regiei Autonome Județene de Apă (R.A.J.A.) Constanța.

¹⁰ Puiu Dumitru Bordeiu, *op. cit.*, p. 300.

¹¹ Petre Lăzărescu participase la acțiunile legionare anticarliste desfășurate la Constanța între 3-4 septembrie 1940. După 23 august 1944, a făcut parte dintr-unul din grupurile de comandă legionare care au încercat să revitalizeze structurile din țară ale Mișcării.

¹² ****Evenimentele din ianuarie 1941...*, vol. I, 1998, p. 148 (doc. nr. 33).

legionari. Acțiunea de scoatere din România „pe filiera serviciilor speciale germane și a armatei germane” a liderilor „rebeliunii”¹³ fusese aprobată chiar de Führer pentru de a-l forța, la nevoie, pe Antonescu să-i fie aliat fidel până la finalul războiului purtat împotriva U.R.S.S..

Începând din februarie 1941, Manfred von Killinger și-a îndeplinit metodic și conștiincios sarcina primită de la Berlin de a identifica oficialii germani din România care îi susținuseră pe legionari în încercarea lor de a-l răsturna pe Ion Antonescu. Astfel, în telegrama transmisă Ministerului de Externe la 11 februarie 1941, el arăta că „o bună parte dintre germani sunt coautori morali prin aceea că le-au dat impuls moral legionarilor să atace pe Antonescu”, referindu-se mai ales la reprezentanții SD aflați sub acoperire diplomatică, la alți funcționari din cadrul Legației germane din București apropiați de SD și la reprezentanții în România ai N.S.D.A.P.-AO (organizația din străinătate a Partidului Nazist)¹⁴. În același context, în darea de seamă înaintată la 26 februarie 1941, concluziona că SD a cunoscut și sprijinit planurile Mișcării Legionare de înlăturare de la putere a lui Antonescu¹⁵, iar în raportul din 6 martie 1941 menționa că viceconsulul Emil Geiger figura și el printre oficialii implicați în „rebeliune”, ca „persoană de încredere a SD” căruia „îi furniza informații”¹⁶.

Acțiunile lui Geiger de colaborare cu legionarii și, mai ales, cele pentru salvarea acestora de rigorile legii nu au trecut neobservate de autoritățile militare române. Este semnificativ astfel faptul că generalul Nicolae Macici, comandantul Corpului 2 Armată, profund nemulțumit de această stare de lucruri, a înaintat generalului Ilie Șteflea, secretar general la Președinția Consiliului de Miniștri, raportul cu nr. 38784/31 ianuarie 1941, destinat informării Conducătorului Statului, în care menționa, între altele: „Cunosc foarte bine că între dl. vice-consul și exponenții legionari din județele Constanța și Tulcea s-a înnodat o prietenie strânsă, manifestată în repetate rânduri prin petreceri intime în localurile publice între d-sa, Șeitan, Predescu, Stoia etc. Nu i se poate aduce învinuire că și azi păstrează cu aceștia aceleași bune și strânse relații de prietenie [...] nu înțeleg ca dl. vice-consul german să se amestece în

¹³ Horia Sima, *Antologie legionară. Opera publicistică. 1950-1992*, Colecția „Omul Nou”, Miami Beach, Florida, 1994, vol. V, p. 406.

¹⁴ ****Evenimentele din ianuarie 1941...*, vol. II, p.120 (doc. nr. 51).

¹⁵ *Ibidem*, pp. 157-162 (doc. nr. 55).

¹⁶ *Ibidem*, vol. I, p. 148 (doc. nr. 33).

chestiuni care văd că depășesc atribuțiunile și atitudinea pe care trebuie să și-o impună cel puțin de la o anumită dată încoace¹⁷ [...] Din conversația pe care vice-consulul a avut-o la dejunul din 30 ianuarie 1941, pe vasul «Constanța» cu ofițerii marinari care-l invitaseră, constat cu amărăciune că [...] intervine direct pentru și în favoarea inculpaților noștri; ceva mai mult, trece chiar și la amemnițări [...] părerea mea este că dl. vice-consul s-a întrecut cu gluma și că ar fi foarte nimerit să fie schimbat cu o altă persoană în postul pe care îl deține azi la Constanța”¹⁸.

Conducătorul Statului nu a întârziat să ia măsurile cuvenite față de oficialii germani care îi sprijiniseră pe legionari pentru răsturnarea sa de la putere. Astfel, la 1 martie 1941, el i-a cerut imperativ în scris lui Manfred von Killinger, „în interesul ordinii interne” și al apărării „sănătoase a intereselor noastre comune”, rechemarea de la post a cadrelor SD (Otto Albrecht von Bolschwing, Kurt Geißler, contele Karl Meran, Karl Kräutle, Wenzel), N.S.D.A.P.-AO (Artur Konradi și a adjunctului său, Langenecker) și a consulilor germani de la Orșova (Fritz Wüsow), Ploiești (Otto Braun) și Constanța (Emil Geiger)¹⁹. Ministrul de Externe Joachim von Ribbentrop a considerat că ajutorul acordat „rebelilor” de către cei în cauză era o „conspirație gigantică” îndreptată împotriva politicii externe oficiale a Reichului și i-a cerut lui Hitler să dea curs cererii generalului Antonescu. Încercările lui Heinrich Himmler și Reinhard Heydrich de a tergiversa acțiunea de rechemare a celor vizați nu au avut succes, astfel că, după 6 aprilie 1941, în România nu se mai afla niciun reprezentant SD²⁰.

Emil Geiger nu a mai întreținut legături cu legionarii după retragerea sa de la postul pe care l-a ocupat la Constanța; cu atât mai mult cu cât, la 5 martie 1942, Heinrich Himmler a interzis membrilor SD implicați în „rebeliune” să se mai ocupe de chestiunile românești sau să mai mențină orice contacte cu România. El și-a mai continuat o vreme cariera diplomatică, ca viceconsul la Malmö (1941-1942), funcționar superior în Centrala din Berlin a Ministerului de Externe (1942-1944, component al Grupului Inland II) și, în cele din urmă, consul general la Barcelona (iul. 1944-1945). Din 1944, a devenit Obergruppenleiter SS/lider de grup SS. După terminarea războiului, până la

¹⁷ Aluzie la înfrângerea „rebeliunii legionare”.

¹⁸ ****Evenimentele din ianuarie 1941...*, vol. II, pp. 110-111 (doc. nr. 44).

¹⁹ Ottmar Trașcă, *op. cit.*, p. 354.

²⁰ *Ibidem*.

începutul anului 1946, a încercat să se ascundă în Barcelona (Calle Agullers nr. 2), fiind în cele din urmă identificat de Aliați și adus pe calea aerului în Germania (ian.-feb. 1946). Bibliografia studiată de noi, conținând inclusiv documente din arhivele CIA care au fost date publicității, nu mai oferă informații clare despre el după această dată.

Nici legionarii constănțeni nu au mai încercat să ia legătura cu Emil Geiger după pierderea puterii politice de către Mișcare, în ianuarie 1941, când asupra lor – asemenea celor din alte zone ale țării – s-au abătut măsurile represive dure luate de regimul antonescian. I-au păstrat totuși o vie amintire, regăsită în memoriile lor orale sau scrise referitoare la perioada istorică scurtă și plină de convulsii în care s-au aflat la guvernare.

Col. (r) Puiu Dumitru Bordeiu

MEMORIE PROFESIONALĂ

DIN AMINTIRILE UNUI EXPERT ÎN FILAJ

Prezentăm în cele ce urmează o discuție cu gl. bg. (r) Vasile Coifescu, expert în acțiuni de filaj dar și autorul mai multor lucrări de memorialistică, din care sperăm ca publicul cititor să-și facă măcar o idee despre ceea ce însemna monitorizarea unui obiectiv în lipsa mijloacelor electronice și a internet-ului...

Red.: De mult nu am mai abordat în revista noastră subiectul „filaj”, această armă pe cât de veche pe atât de actuală. În 2014 ați publicat un articol în care menționați foarte pe scurt de rolul filajului în depistarea autorilor celebrului jaf armat din 28 iulie 1959 asupra filialei BNR din București cartierul Grivița. Ne adresăm dvs., care sunteți cunoscut ca unul dintre specialiștii filajului românesc, pentru a afla date mai concrete despre cum s-au desfășurat atunci acțiunile filajului și cum s-a ajuns la depistarea autorilor jafului.

Gl. bg. (r) Coifescu Vasile (C.V.) Când am scris articolul publicat în nr. 21 al revistei nu am pus accentul pe meritele filajului, dar dacă doriți amănunte le ofer cu plăcere deoarece a fost o acțiune care a necesitat un volum uriaș de muncă și desfășurare de forțe.

Liderul comunist de pe atunci, Gheorghe Gheorghiu-Dej, care era deosebit de indignat și nu accepta ca Bucureștiul să devină un al doilea Chicago, a ordonat ca autorii să fie prinși cu orice preț și cât mai repede. Totuși a trebuit să treacă 51 de zile până la descoperirea și arestarea autorilor atacului. În tot acest timp nu am avut liniște nici zi, nici noapte. Printre alte măsuri s-a hotărât să fie supravegheate toate marile artere ale Capitalei, în speranța că se va putea descoperi un cât de mic indiciu sau o mișcare suspectă. Mie mi-a revenit porțiunea de pe Șos. Ștefan cel Mare cuprinsă între strada Polonă și Lizeanu.

R.: Dar asta echivala cu un joc la loterie. Se mergea pe mâna hazardului și în plus a fost necesară o mobilizare extraordinară de cadre.

C.V.: Da, așa este. Ore întregi în picioare, supraveghind mii de oameni care se plimbau pe marile bulevarde, să te bazezi doar pe un al șaselea simț sau pe „fler”, cum vreți să-i spuneți, în speranța că Fortuna te va ajuta să-i „ochești” pe vreunul din cei căutați. Pare cel puțin ciudată această măsură ordonată, dar așa a fost. Mai mult, plecând de la presupunerea că autorii care au comis jaful trebuia ca la un moment dat să facă unele cumpărături mai de valoare, au fost instituite și puncte de supraveghere în principalele magazine, indiferent de profil. Și iată că într-o zi, o femeie a cumpărat dintr-un magazin de covoare mai multe carpete și câteva covoare, iar vânzătorul, care fusese pus în gardă, a semnalat-o filorului pe cumpărătoarea respectivă. Imediat s-a constituit echipa de filaj care au luat-o în urmărire.

R.: Trebuie să recunoașteți că vânzătorul de covoare avea stofă de polițist și v-a pus pe urma cea bună.

C.V.: Incontestabil, omul a simțit ceva. Femeia a fost plasată la o adresă în Cotroceni. Locuința era situată pe o stradă foarte mică, iar peste drum se afla o grădină, prin urmare nici o posibilitate de a creea un post fix de supraveghere. Între timp a fost alertat compartimentul informativ care, după întreprinderea în regim de urgență a unor măsurile de monitorizare tehnică-operativă, a considerat că este imperativ să asigurăm supravegherea locuinței respective și să luăm în plasare toate persoanele care veneau și plecau de la această adresă. În această situație am organizat ca doi ofițeri noștri de filaj îmbrăcați în salopete ale muncitorilor de la salubritate să facă „curățenie”, târând după ei și un tomberon. Deși acoperirea era bună, pentru a nu bate la ochi, cei doi se „odihneau” și mâncau câte ceva, „ca muncitorii”, ore întregi, în capătul străzii de unde puteau supraveghea locuința cu pricina. Din fericire nu a fost nevoie de multă așteptare, căci de la adresa respectivă a ieșit la un moment dat un individ (identificat ulterior ca fiind Igor Seviianu, unul din membrii bandei), care împingea un cărucior pe care se afla legată o saltea voluminoasă. A mers la o adresă apropiată de prima și, cu același cărucior, a mai făcut trei drumuri, transportând de la prima adresă câteva mici piese de mobilier.

R.: În tot acest timp ați ținut legătura cu sectorul informativ ?

C.V.: Noi informam cu operativitate toate mișcările obiectivului și am convingerea că ei luaseră deja măsurile de interceptare din care rezulta că am prins „peștele cel mare”, deoarece tonul lor era de alertă maximă. În scurt timp,

probabil după ce sectorul informativ a stabilit toate legăturile, s-a trecut la descinderea în apartamentele respective, cu care ocazie s-a constatat că salteaua transportată cu căruciorul era plină cu banii furați.

Toți cei șase membri ai bandei au fost arestați: Alexandru Ioanid, fost ofițer superior de miliție, Paul Ioanid, profesor atomist, Glanstein Abrașa Mușat, profesor de istorie, Haralambie Obedeianu, profesor decan la universitatea de partid „Ștefan Gheorghiu”, Igor Sevanu, fost ofițer de miliție, Monica Sevanu, ziaristă.

R. Se poate spune că a fost o conlucrare perfectă între filaj și informativ, întodeauna a fost așa ?

C.V.: Da, în acest caz totul a funcționat perfect, dar în decursul activității de filaj m-am confruntat câteodată și cu disfuncționalități, fie din vina noastră, a filajului, fie din vina sectorului informativ, dar asemenea fenomene sunt inerente. Important este că acțiunile, în majoritatea lor, nu au fost compromise și nu am avut nici un eveniment negativ de proporții care să intre în istorie.

Referitor la cazul pe care l-am povestit, a apărut recent o carte scrisă de Silviu Boerescu, care afirmă că toată afacerea a fost o manevră a organelor de securitate pentru a compromite etnia evreilor și a realiza epurarea acestora din aparatul de stat. Ca participant direct la rezolvarea acestui caz, cred că sunt în măsură să declar că afirmațiile domnului Boerescu sunt aberante și sunt de natură a-l compromite ca publicist.

R. Domnule general, vă mulțumesc și sper să putem primi la redacție din partea colegilor dvs. și alte materiale interesante din activitatea lor de filori.

A consemnat **col. (r) Hagop Hairabetian**

PUȘTIUL

„Puștiul” a fost luat în primire de la „Cadre” de maiorul Adam Mauriciu, șeful serviciului 5 din Direcția de Contraspionaj unde fusese repartizat. În timp ce mergea alături de el, șeful îl măsura cu coada ochiului din cap până la vârful bombeurilor pantofilor bine lustruiți și gândea: „ce să fac eu cu băiatul ăsta, nu are nici 20 de ani împliniți, este sublocotenent, frumușel, cine știe ce gărgăuni are în cap... Când or începe gagicile să tragă de el o să-i mai ardă lui de muncă? Trebuie să-l dau pe mâna unui veteran dur...” La lift au dat nas în nas cu „tovarășul consilier” sovietic care pleca în oraș. Văzându-l pe maiorul Adam, consilierul se opri și îi strânse mâna, privind în același timp curios la tânărul de lângă el. Adam se simți obligat să explice: „Este repartizat la mine în serviciu, cunoaște trei limbi străine”. Părând deosebit de încântat, „tovarășul consilier” îi strânse mâna tânărului ofițer, afirmând într-o românească stălcită: „Forte bine, forte bine, așa ofițer trebuie aici. Tu trebuie grijă la el”.

După ce s-au despărțit de consilier, maiorul Adam îi șopti cu vădită ironie: „Acum nu te mai speli pe mână o săptămână că ai avut onoarea să dai mâna cu tovarășul consilier care ne dă sfaturi și ne ajută în muncă”.

Nici nu intrară bine în birou, că maiorul Adam îi ordonă, în trecere, secretarei: „să vină la mine căpitanul Toma”. Ajunși în biroul șefului de serviciu, maiorul se așează la masa de lucru, lăsându-l pe ofițer să aștepte în picioare. Era hotărât să adopte o atitudine severă, deși nu-i stătea în fire, măcar până se lămuria ce soi de „băiat” era această nouă achiziție.

După două minute apărură căpitanul Toma, un bărbat de aproximativ 40 de ani, de statură spre înalt, bine legat, cu trăsăturile feței parcă tăiate toate în linii drepte, ceea ce îi dădea un aer foarte sever. Maiorul Adam i-l arătă cu mâna pe tânărul care-l privea pe noul venit cu vădită curiozitate: „Tovarășe Toma, îl vezi? Este tovarășul sublocotenent (urmă numele), îți vorbisem despre un tânăr care știe trei limbi străine și-l iau la noi. Acum îl iei în primire și îți dau o lună de zile ca să-l faci să priceapă ce este aia contraspionaj și cu ce se mănâncă. Mai faci cu el și nițică militărie, că a fost luat direct de lângă mămica. Atenție, până nu faceți

cu el mai multe ședințe de trageri în poligon nu va primi pistolul din dotare. Deci ne-am înțeles, mi-l faci adevărat militar și contraspion.”

Tânărul sublocotenent simți nevoia să explice: „Tovarășe maior, trebuie să știți că am aprofundat cu multă atenție un mare număr de cărți despre activitatea de contraspionaj”.

Amuzat de precizarea „puștiului”, maiorul Adam îl privi o clipă, apoi atât el cât și severul Toma izbucniră instantaneu în râs: „Așa?.. Bravo, foarte bine – exclamă bine dispus maiorul – înseamnă că îți vei însuși mai ușor elementele practice și toate chichițele acestei munci, știi cum se spune, teoria ca teoria, dar practica te omoară. Apropo, în militarie nu se spune „trebuie să știți” ci „vă raportez”. Am înțeles că știi trei limbi străine, sper să le folosești cu succes. Sper că te vei încadra repede și bine în colectivul serviciului nostru, eu îți urez bun venit și baftă! Hai, tovarășe Toma, umflă-l și-mi raportezi zilnic cum vă descurcați”.

Căpitanul Toma se conformă și-l „umflă”, ducându-l într-o încăpere spațioasă, de la ferestrele căreia era priveliște spre Calea Victoriei și fostul Palat Regal. Erau cinci mese de lucru, din care una era a căpitanului Toma, șeful biroului, și mai erau trei locotenenți majori cărora le-a fost prezentat ca fiind noul coleg, apoi Toma îi arătă: „Uite, vei lucra la această masă, ai vedere la stradă, îți place? Fișetul din spate va fi al tău și, pentru început, hai să-ți dau ceva să asculți și să traduci – spunând asta scoase dintr-un fișet un magnetofon, captură, se zice, de la Gestapo: „știi ce este ăsta?” „Da, un magnetofon” răspunse fără ezitare tânărul sublocotenent, deși pe vremea aceea asemenea scule erau încă foarte rare și puțini erau cei care văzuseră o așa minune a tehnicii. „Ce mă miră este faptul că funcționează, după câte văd, cu sârmă magnetică și nu cu bandă”, completă el.

Căpitanul se uită la el chiorâș, ca și cum voia să spună „măi, da isteț mai ești!”, dar tăcu și îi puse rola care trebuia ascultată: „ascuți și îmi scrii traducerea, știi să manevrezi înainte și înapoi? Da, bine, hai, dă-i bătaie!”

Era înregistrarea unei convorbiri telefonice între doi cetățeni străini, în una din limbile cunoscute de ofițer, care își puse căștile și ascultă atent discuția apoi dădu firul înapoi și începu să scrie în timp ce asculta din nou înregistrarea fără să observe zîmbetul ușor admirativ al noului său șef.

Între timp apărură secretara-dactilografă a serviciului, căreia toți îi spuneau „tanti Maria”. Provenea din vechiul SSI, era o femeie trecută bine de prima tinerețe și care, după șeful de serviciu, era cea mai „temută” de către

ofițeri pentru felul în care îi muștraluia când lăseau mizerie prin birou sau aduceau pentru dactilografieri materiale prost concepute, agramate, sau când veneau la ea cu țigara în gură. Ce le auzeau urechile când veneau nerași, ori cu ceva boțit!... Acum, ea veni direct la tânărul ofițer și se aplecă spre el, îi scoase ușurel căștile și-l întrebă: „Puiule, vrei să-ți fac o cafea ca să-ți mai revii, că ăștia probabil te luară tare”, și spunând asta se încruntă spre Toma, care ridică din umeri că-i nevinovat și se îndepărtă.

„Sărut mâna, mulțumesc dar nu obișnuiesc să beau cafea”, murmură încurcat tânărul. Tanti Maria îl bătu protector pe umăr: „Foarte bine, încă ești prea tânăr pentru cafea. Mai ai frați, surori?” „Nu, sunt singurul copil și locuiesc cu mama, tata a murit anul trecut”, o lămuri ofițerul. Maria îl privi cu blândețe, apoi se aplecă spre urechea lui și îi șopti: „Să nu te sperii de Toma, este un om pâinea lui Dumnezeu, noi l-am botezat „filozoful”. O să te convingi personal, stai că-ți aduce acum mama niște biscuiți”. Până să se dezmeticească tânărul care ar fi vrut să-i spună că poate nu-i momentul pentru așa ceva, deja tanti Maria se întoarse cu o farfurioară în care erau aranjați frumos biscuiții. Îi puse în față și plecă repede fără să mai aștepte mulțumirile „puiului”.

Într-o zi, când mai rămăsese o săptămână până la împlinirea celor 30 de zile acordate de maiorul Adam pentru adaptare, fiind singuri în birou, căpitanul Toma își chemă „ucenicul” la o discuție mai confidențială care se voia un fel de bilanț: „Uite cun zboară timpul, mai avem o săptămână și trebuie să te bag în pâine. Ai consultat vechi dosare de urmărire, ai văzut cum se întocmesc rapoarte, informări, planuri de măsuri, cum arată un dosar de informator, cum se face un studiu de caz, ai ascultat mai multe role și te-ai descurcat bine cu traducerea lor, prin urmare cred că ți-ai putut face o privire de ansamblu asupra muncii noastre. Acum vreau să-ți spun ceva și să bagi bine la cap: după câte am putut vedea, ești un băiat citit, am văzut că ai și condei, eu am fost ceferist, mecanic de locomotivă. Am școala profesională, dar îmi place să citesc mult, indiferent din ce domeniu, adică sunt un soi de autodidact. Ceilalți băieți din birou au fost toți simpli muncitori. Sunt oameni buni, isteți, dar fără școală multă, Bogdan a fost strungar, Cercel a fost tehnician forestier, adică pădurar, iar Mihai a fost controlor de vagoane la CFR. Am văzut că ți-ai oferit ajutorul la redactarea unor materiale, am apreciat acest lucru. Le repet mereu „puneți mâna și citiți, citiți cât mai mult”, dar degeaba. Am ridicat în ședințele de partid problema unor cursuri speciale sau o școală pentru studii liceale, dar nu am

găsit nici un ecou. Nu interesează, doar cei din conducerea serviciilor au fost selecționați dintre cei cu studii superioare și mai ales de o anumită etnie. Se preferă ca masa ofițerilor să rămână la un nivel scăzut ca să poată fi probabil manipulați mai ușor. Șeful nostru de serviciu, tov. maior Adam Mauriciu, este o excepție fericită și ai avut noroc că ai nimerit la noi, dar restul sunt niște zbiri nerușinați, care își umilesc permanent subordonații. Pe tine te-au cooptat pentru că ești cunoscătorul unor limbi străine și nu pentru faptul că ai bacu' – aici Toma râse puțin – din cauza asta acum unii colegi te consideră că ai „origine mic burgheză”...

Căpitanul Toma se opri și își aprinse cu năduf o țigară, după care continuă: „Trebuie să înțelegi (aici lăsă tonul mai jos și începu să vorbească mai apăsător), în munca noastră de contraspionaj nu ai treabă cu „lupta de clasă” și alte lozinci din astea, aici noi luptăm numai pentru suveranitatea și demnitatea națională a României, asta să înțelegi bine, băiete, și s-o ții în inimă ca pe o icoană sfântă, că eu sunt comunist dar sunt și creștin. Politicile vin și se duc, dar România trebuie să rămână mândră și respectată de toată lumea. Ai înțeles, puștiule? Asta-i cheia de boltă a adevăratului ofițer de contraspionaj. Încă nu ești membru de partid, o să fii, dar niciodată să nu uiți că nici un interes nu primează în fața interesului patriei.

Tânărul ofițer se simțea copleșit de sinceritatea căpitanului și înțelegea cu emoție că a reușit să câștige încrederea totală a acestui om special: „Tovarășe căpitan, vă asigur că nu-mi doresc nimic altceva decât să-mi pot sluji țara și că nimic nu mă va putea opri s-o fac cu dragoste și devotament” spuse tânărul, iar după o scurtă pauză întrebă: „oare și tovarășul consilier care l-am cunoscut în prima zi, gândește și simte la fel ca noi?”

Căpitanul se încruntă ușor și apoi concluzionează, zâmbind: „Uite de ce se teme conducerea de ofițeri școliți!”, apoi continuă: „Da, te asigur că simte și el la fel ca noi dar... numai pentru țara lui”.

„Prin urmare, acum printre noi se află un corp străin”, afirmă tânărul cu încăpățănare. Oarecum prins în corzi, căpitanul tăie brusc discuția: „Auzi, ia mai dă-l dracului pe tovarășul consilier, el le spune pe ale lui iar noi le facem pe ale noastre cum știm că-i mai bine. Doar nu o să dureze treaba asta o veșnicie, într-o zi toți ăștia o să-și facă valizele să plece unde a întârcat mutu' iapa, de asta să fii sigur”.

„Așa, am terminat – spuse mulțumit maiorul Adam înapoind documentele aduse la semnat de căpitanul Toma – acum să vorbim despre

puștiul nostru, se pare că este un tip ambițios și are caracter, nu-i un papă-lapte cum ne-am temut. Sunt sigur că-l vom putea folosi acoperit în diverse combinații, dar pentru început și tot ca o verificare a personalității sale m-am gândit să-i dăm în legătură pe informatoarea „Melba”, este o informatoare de interpunere cu multă experiență și momentan nu-i angrenată în nicio acțiune, deci nu riscăm nimic, să vedem cum se va descurca puștiul cu ea.

Căpitanul Toma zâmbi ca la o șotie: „Melba” are 30 de ani, este unsă cu toate alifiile, nu știu cum îl va privi și cum se va juca cu ofițerașul nostru, dar vorba dvs., până la urmă nu va fi decât un test foarte bun din care, sincer vorbind, sper să iasă cu bine că ne-am atașat de el și eu și Maria noastră care îl îndoaie cu biscuiți”... (va urma)

Col. (r) Hagop Hairabetian

MEMORIALISTICĂ: NOTE DE LECTURĂ

Am primit recent de la Iași cartea intitulată *„După un sfert de veac”* a domnului col. (r) Mihai Constantinescu, publicată cu sprijinul financiar al Sucursalei Iași. După cum declară autorul chiar din capul locului, el a scris această carte „ca să se știe”, preluând spusa strămoșului cronicar moldovean, celebrul Miron Costin. În conformitate cu titlul cărții, autorul consemnează acțiuni și întâmplări din timpul și după evenimentele din decembrie 1989.

Am parcurs volumul cu deosebit interes, mai ales că lucrarea este în principal alcătuită din interviuri luate mai multor ofițeri care au avut funcții de răspundere în aparatul informativ. Cu flerul investigatorului, autorul include în interviurile sale, cu foarte multă minuțiozitate, amănunte mai puțin cunoscute atât din timpul agitatului decembrie 1989 cât și al perioadei ulterioare.

Avatarurile acelei perioade sunt descrise cu mult talent și dinamism, ceea ce dovedește încă o dată, dacă mai era nevoie, experiența în ale scrisului a d-lui Constantinescu, autor a nu mai puțin de opt apariții editoriale începând din 2014. Îl felicităm și pe această cale și îl așteptăm oricând cu plăcere și interes în paginile revistei *„Vitralii – Lumini și umbre”* (HH).

FANTOMA ON-LINE

Spărgătorii serviciilor de securitate ale unor state suverane

„Dăruieți-mi mai presus de orice libertăți pe aceea de a ști,
de a mă exprima și a discuta liber, potrivit cu conștiința”

John Milton, *Aeropagitica*

„Spărgătorul” este persoana care pătrunde forțat prin locuri imprevizibile, obținând rezultate concrete, de maximă valoare în folosul său sau pentru alții, și prejudiciind major ținta. Penetrabilitatea serviciilor de securitate și efectul realizat a dovedit ineficiența sistemelor de criptare și a liniilor de protecție electrice, magnetice, microundelor, undelor radio etc...

Totul a început în semestrul II al anului 2012, cu un *e-mail* adresat unui jurnalist de la *The Guardian* (Marea Britanie), domiciliat în Brazilia, care începea cu: „*sunt un membru al serviciilor secrete*”. Din documentele ultrascrete transmise *on-line* (decriptate conform instrucțiunilor primite separat) dintr-un loc de unde nimic nu ajungea în afara sa, rezulta că personajul avea acces privilegiat la astfel de informații, dovedind rafinamentul unei analize politice experimentate. Toți și-l imaginau ca un spion veteran al serviciilor de securitate, trecut de 60 de ani, cu păr cărunt și rar, purtând un blazer albastru, cu butoni de aur, ochelari și cravată, care te impresionează și te intimidează în cea mai mare măsură, prin documentele ultrascrete colectate. Competențele sale erau nemaipomenite în noua generație a computerelor, care permiteau echivalentul electronic al unor seifuri cu milioane de documente și miliarde de cuvinte.

Prima tranșă de documente era însoțită de un „Manifest personal” în care preciza motivațiile sale de a denunța nedreptățile, minciunile și dictatele de orice natură, de a combate amnezia și revizionismele istorice de orice fel. Considera gestul său un act de patriotism, de apărare a valorilor naționale, devenind o voce profetică din interiorul serviciilor secrete, declarând: „*După ce ai văzut tot, realizezi că unele din aceste lucruri sunt abuzive. Conștiința ajunge să se convingă că toate sunt fărădelegi. Am văzut destule infracțiuni guvernamentale*”.

Spărgătorul avea un simț al idealismului, pentru el Constituția era sacră, ea reprezenta garanția libertăților fundamentale, violarea acestora era echivalentă cu o invazie inacceptabilă. Nelegitimă. Fapta sa era o corecție

necesară adusă unui sistem de securitate disfuncțional. Susținea și el, ca și tatăl său (militar de profesie) că *„simțea nevoia de a-și servi țara. Vroiam să lupt în războiul din Irak, pentru că simțeam că aveam obligația ca om să ajut la eliberarea altor oameni de sub opresiune”*.

Afirma, totodată, că acțiunile sale *„au fost declanșate ca urmare a dimensiunii supravegherii de nebănuit condusă de stat, tehnologia pentru spionaj depășise cu mult granițele legii, schimburile și stocarea de informații digitale explodând, în contextul monitorizării electronice în masă”*. La primul interviu din Hong Kong, declara pentru jurnaliști: *„Nu vreau să trăiesc într-o lume unde tot ce spun, tot ce fac, fiecare om cu care vorbesc, fiecare expresie a creativității, iubirii sau prieteniei, este înregistrată”*.

„Spărgătorul” era convins de justetea acțiunilor sale din punct de vedere intelectual, emoțional și psihologic, având o anumită siguranță de neclintit. Nimic nu e mai sacru în cele din urmă, decât integritatea minții unei persoane.

La prima întâlnire cu acesta, în apropierea biroului CIA din Hong Kong, a apărut un tip palid, cu membre subțiri, nervos, ridicol de tânăr, parcă abia îi mijise barba, îmbrăcat într-un tricou alb și jeanși, iar în mână dreaptă cu un cub Rubik (semnul de recunoaștere), conform instrucțiunilor transmise cifrat. Verificarea inițială era completată de dialogul: jurnalistul – *„la ce oră se deschide restaurantul?”*, „spărgătorul” – *„la prânz, dar nu vă duceți acolo. Mâncarea lasă de dorit”*.

Părea un tip plăpând cu înfățișare de student, cu siguranță mult prea tânăr să aibă acces la informații ultrasecrete. „Spărgătorul” s-a prezentat că lucra la Agenția Națională de Securitate a SUA, având vârsta de 29 de ani, fiind repartizat la Centrul de Operațiuni regionale, iar de două săptămâni părăsise locul de muncă și luase cu el patru laptopuri cu sisteme de codificare sofisticate. Avea acces la serverele interne ale două mari agenții de securitate din Statele Unite (Agenția Națională de Securitate – NSA) și din Marea Britanie (Centrul de Comunicații Guvernamentale), dispunând de o perspectivă asupra capacității de urmărire a acestora, iar cu datele stocate, computerul putea construi electronic o descriere completă a vieții unei persoane fizice, juridice, colectivități, zone, etc.... Scurta biografie a angajatului NSA era: la 18 ani, în anul 1984 era un pasionat de jocurile *on-line*, cu impresionante abilități în domeniul IT și o inteligență pătrunzătoare, părea un beligerant, încrezut, impertinent, fără niciun respect față de cei mai în vârstă. Nu avea nicio diplomă, era un autodidact. Stagiul său în armată a fost un dezastru, deși era într-o formă

fizică bună, nu avea vocație de soldat, în timpul instrucției și-a rupt ambele picioare. Întors acasă, lucrând sub acoperire pentru NSA, a pătruns în lumea serviciilor secrete, la treapta cea mai de jos.

În anul 2007, ca ofițer de sisteme de telecomunicații și informaționale, CIA l-a trimis la Geneva pentru a asigura securitatea rețelei de calculatoare a Agenției și de a avea grijă de securitatea IT a diplomaților americani, el având acoperire diplomatică. În aprilie 2008 a făcut parte dintr-o echipă americană de la Geneva, care s-a deplasat la București, pentru a pregăti vizita președintelui G.W.Bush, la întrunirea NATO la nivel înalt, având atribuții în materie de tehnică și securitate cibernetică.

După o discuție conflictuală cu unul din șefii săi (pe care îl considera incompetent în materie), în februarie 2009 și-a dat demisia de la CIA și s-a angajat la NSA, la o bază militară americană din Japonia, până în 2012, când și-a dat seama că aceasta detecta toate conversațiile și formele de comportament din lume. În martie 2012 s-a mutat în Hawaii ca administrator de sistem, având acces la o mulțime de documente secrete. Era specialist în tot ce era legat de China, inclusiv în privința hackerilor, având acces la toate obiectivele țintă. În cele 13 luni petrecute aici s-a ținut departe de ceilalți angajați, consemnând pe site-ul său: *„Sistemul nu funcționează. Trebuie să raportezi ceea ce nu e în regulă exact celor care sunt responsabili de aceasta. Am observat o serie întreagă de minciuni spuse de oficiali ai statului în fața poporului și mi-am dat seama că, kongresul susține în totalitate minciunile, și aceasta m-a determinat să acționez. Să-l vezi pe Directorul serviciilor naționale de informații cum minte în fața publicului, fără a suferi repercusiuni reprezintă dovada unei democrații corupte.”*

S-a afirmat că spargerea arhivelor secrete ale celor două agenții de securitate a constituit varianta cibernetică a ceea ce s-a întâmplat la Pearl Harbor, tot un atac pe la spate, dar acum venea de la cineva din interior care avea acces la liste întregi de calculatoare din toată lumea.

Acest „utilizator fantomă” le accesa fraudulos fără a lăsa nicio urmă electronică, fiind capabil să le descarce pe *drive* mobile, motivând că repara un profil compromis și avea nevoie de *backup*. Se loga la calculatoare când lucrătorii erau plecați acasă, de la o distanță de 8000 de km. Cele două agenții de securitate interceptau telecomunicațiile prin conectarea la cablurile submarine cu fibră optică ce înconjoară lumea, având acces direct la serverele giganților comunicațiilor, folosind rețele de camuflaj, cu baze de interceptare pretutindeni în lume, în baza Acordului *Five Eyes* al țărilor anglofone: SUA, Marea Britanie,

Canada, Australia și Noua Zeelandă. Urmărirea în masă era omniscientă și automată existând chiar baze de date focalizate pe cercetare și financiar bancare, inclusiv despre Programul „Operațiuni Cibernetică Ofensivă”, privind capacități unice și neconvenționale fără a avertiza adversarul sau ținta.

„Spărgătorul”, expert în materie de autoapărare cibernetică, în perioada când apăruse noțiunea de suveranitate cibernetică se numea Edward Snowden, cetățean american care a trădat fugind din Hong Kong la Moscova, unde a declarat în fața mai multor jurnaliști: *„Deci am făcut tot ce-am crezut că e bine și am inițiat o campanie de a corecta ilegalitățile. Nu am căutat să mă îmbogățesc și să vând secrete... am cerut lumii dreptate”*.

La întrebarea unui jurnalist adresată lui Vladimir Putin: *„ce părere aveți de ideea lansată de E. Snowden privind posibilitatea întâlnirii cu el?”* Acesta a răspuns: *„îl consider un cadou nedorit dar nu exclud o eventuală întâlnire ca între doi foști lucrători în domeniul serviciilor de informații, dar numai atunci când va sosi timpul potrivit”*.

Col. (r) Ion Șandru

OPOZIȚIA OAMENILOR DE CULTURĂ FAȚĂ DE REGIMUL CEAUȘESCU

13. ATRIBUȚII, STRATEGIE ȘI MODALITĂȚI DE ACȚIUNE ALE SECURITĂȚII

La modul general, serviciile de informații pentru securitate sunt instituții ale statului care au rolul de a identifica și neutraliza factorii ce pot afecta securitatea statului. Într-o accepțiune mai largă, prin informații de securitate se înțeleg informațiile privind amenințările la adresa securității statului (naționale), provenite îndeosebi din acțiunile de spionaj, terorism, proliferarea armelor de distrugere în masă, criminalitatea cibernetică, sabotaj, extremism politic, etnic sau religios și altele.

Serviciile de informații au competențe atribuite în exclusivitate și stabilite prin lege, care le determină identitatea și le conturează locul și rolul atât în societate, cât și în ansamblul sistemului instituțional statal.

Aceste servicii sunt abilitate legal să folosească mijloace și metode de activitate atât publice, dar mai ales secrete, a căror utilizare implică respectarea unor cerințe stricte de legalitate și oportunitate.

Desfășurându-și activitatea în domeniul acțiunilor, actelor și faptelor cu caracter secret și subversiv, sub imperiul clandestinității, serviciile de informații trebuie să dispună de reguli și proceduri specifice secrete, care să le permită îndeplinirea funcțiilor sociale ce le revin: cunoaștere – anticipare, prevenire, descurajare, protecție și intervenție.

Prin natura activității lor, independent de regimul politic, asupra serviciilor de informații planează, într-o măsură mai mare sau mai mică, riscul de a li se interpreta activitatea drept excesivă sau abuzivă, fiindcă întotdeauna va exista o parte nemulțumită de aplicarea legii și care o va contesta, convinsă fiind de in Justiția sau, și mai rău, de persecuția la care a fost supusă.

Preocupările factorului politic, dar mai ales ale societății civile, de reglementare cât mai strictă a activității de informații au fost stimulate, în perioada modernă, de faptul că apărarea securității statului prin mijloacele muncii informative se realizează inevitabil cu suspendarea temporară a unor drepturi sau libertăți individuale prevăzute de legea publică, așa cum se întâmplă, într-o anumită măsură, pretutindeni în lume.

Securitatea statului și drepturile și libertățile individuale reprezintă, deopotrivă, valori fundamentale, prevăzute și garantate constituțional și apărare prin lege. Suspendarea temporară a unora dintre aceste drepturi și libertăți are ca unică rațiune apărarea securității naționale și a cetățeanului.¹

Peste tot în lume, obiectivele activității de informații și modalitățile de lucru au fost și sunt stabilite de factorul politic. În regimurile democratice, legiuitorul manifestă o grijă mai mare pentru configurarea cât mai clară a bazei legale a activității de informații, care devine mai transparentă și este supusă unor forme de control, în timp ce în regimurile autoritare, inclusiv în cele de factură comunistă, prevederile normative în materie erau deliberat formale.

ATRIBUȚII, STRATEGIE ȘI MODALITĂȚI DE ACȚIUNE ALE SECURITĂȚII ÎN GENERAL

O analiză onestă a activității serviciului național de informații din România în perioada comunistă, numit generic Securitatea indiferent de denumirea purtată în diverse perioade, nu se poate realiza decât luând în considerare cadrul legal care i-a guvernat activitatea.

Regimul comunist în țara noastră a avut două etape, respectiv până și după 1965, total diferite în multe privințe, inclusiv în ce privește legislația care a reglementat activitatea informativă.

Având în vedere că această analiză se referă la opoziția oamenilor de cultură față de regimul Ceaușescu, în cele ce urmează mă voi referi, pe scurt, la **competențele și atribuțiile informativ – operative conferite Securității de cadrul legal din perioada 1965-1989.**

- **Principalele acte normative care au reglementat activitatea informativă a Securității în această etapă** au fost:

- legea fundamentală: Constituția din 1965;
- mai multe legi, decrete ale Consiliului de Stat și hotărâri ale Consiliului de Miniștri, dintre care cele mai importante acte normative au fost Decretul nr. 295 din 03 aprilie 1968 privind organizarea și funcționarea Consiliului Securității Statului, devenit Legea nr. 24/1968² și Decretul nr. 121 din 03 aprilie 1978;³

¹ Detalii pe această temă am prezentat în articolul *Considerații generale privind cadrul legal al activității de informații* publicat în revista *Vitralii – Lumini și umbre* nr. 12/2012, pp. 11-18.

² C.N.S.A.S., „Partiturile” *Securității – Directive, ordine, instrucțiuni (1947 – 1987)*, Ed. Nemira, 2007, pp. 545-551.

³ Alexandru – Radu Timofte, *Originile și mărimea, declinul și renașterea lumii informațiilor secrete*, Ed. A.N.I., 2004, pp. 133-134

• ordine, instrucțiuni, metodologii interne ale conducerii instituției, deosebit de importante pentru activitatea informativă fiind ultimele instrucțiuni ale Departamentului Securității Statului, nr. D – 00180/1987 privind activitatea cu rețeaua informativă și nr. D – 00190/1987 privind organizarea și desfășurarea activității informativ-operative a organelor de securitate.⁴

Conform acestui cadru legal, Securitatea reprezenta o componentă a autorității de stat care era subordonată PCR și coordonată nemijlocit de către șeful statului, Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului până în 1972 și președinte al Republicii Socialiste România în continuare.

În etapa 1965-1989, competențele și atribuțiile Securității au fost substanțial modificate față de perioada anterioară. Decretul nr. 295/ Legea nr. 24 din 1968 prevedeau la art. 1, alin. 2 că principala atribuție a Consiliului Securității Statului era aceea de a *„apăra securitatea statului, în scopul prevenirii, descoperirii și lichidării oricăror acțiuni dușmănoase îndreptate împotriva orânduirii sociale și de stat...”*.

La capitolul II, art. 4, erau prezentate pe larg atribuțiile informative ale Consiliului Securității Statului, respectiv:

„a) organizează și desfășoară activitatea de apărare a securității statului în scopul prevenirii, descoperirii și lichidării:

- acțiunilor de sabotaj, diversiune, subminare a economiei naționale și a altor infracțiuni contra securității statului;

- acțiunilor întreprinse de serviciile străine și agenturile acestora împotriva statului român, cât și de culegere a informațiilor ce constituie secrete de stat sau nu sunt destinate publicității, din domeniul politic, militar, economic și tehnico – științific;

b) organizează și desfășoară activitatea de informații și contrainformații militare, în scopul prevenirii, descoperirii și lichidării acțiunilor serviciilor de spionaj străine îndreptate împotriva capacității de apărare a Republicii Socialiste România;

c) organizează activitatea de informații pentru cunoașterea acțiunilor îndreptate împotriva statului român;

d) organizează și desfășoară activitatea de contrainformații radio pe teritoriul Republicii Socialiste România;

*e) ia măsuri pentru apărarea secretului de stat...”*⁵

⁴ C.N.S.A.S., Op. cit., pp. 638-679.

⁵ Ibidem, pp. 547-548.

Atribuțiile informativ-operative ale organelor de securitate devin mai explicite și mai cuprinzătoare după înființarea Departamentului Securității Statului în cadrul Ministerului de Interne. Decretul nr. 121 din 03 aprilie 1978 privind organizarea și funcționarea Ministerului de Interne adaugă la competențele anterioare: prevenirea, descoperirea și lichidarea acțiunilor organizațiilor, cercurilor și persoanelor din străinătate întreprinse împotriva suveranității, independenței și integrității statului român (art. 5, lit. b); organizarea activității de informații externe pentru cunoașterea și contracararea planurilor și acțiunilor ostile statului român (lit. c); contracararea și neutralizarea activităților cu caracter fascist, naționalist – iredentist și de propagandă îndreptate împotriva orânduirii socialiste (lit. d); organizarea activității de prevenire, descoperire și lichidare a acțiunilor teroriste pe teritoriul RSR (lit. g).⁶

Amenințările la adresa securității naționale erau încriminate de legea penală.

Astfel, Codul Penal din 1968 reglementa, în Partea Specială, Titlul I – Infrațiuni contra securității statului, Trădarea (art. 155), Trădarea prin ajutarea inamicului (art. 156), Trădarea prin transmiterea de secrete (art. 157), Acțiunile dușmănoase contra statului (art. 158), Spionajul (art. 159), Atentatul care pune în pericol securitatea statului (art. 160), Atentatul contra unei colectivități (art. 161), Subminarea puterii de stat (art. 162), Actele de diversiune (art. 163), Sabotajul (art. 164), Subminarea economiei naționale (art. 165), Propaganda împotriva orânduirii socialiste (art. 166), cu două componente: Propaganda cu caracter fascist (alin. 1) și Propaganda sau întreprinderea oricărei acțiuni pentru schimbarea orânduirii socialiste sau din care ar rezulta un pericol pentru securitatea statului (alin. 2), Complotul (art. 167), Compromiterea unor interese de stat (art. 168), Divulgarea secretului care periclitează securitatea statului (art. 169), Nedenunțarea unor asemenea fapte (art. 170), Infrațiuni contra reprezentantului unui stat străin (art. 171).

Prin Decretul nr. 154/1970 a fost introdusă în Codul Penal și infracțiunea Trădarea prin refuzul înapoierii în țară din misiune oficială (art. 157¹), abrogată la puțin timp prin Legea nr. 6/1973.

Toate aceste infracțiuni erau date în competența de cercetare penală a Securității prin Legea nr. 24/1968, art. 4, lit. f. În Codul Penal din 1968 erau încriminate ca infracțiuni și alte fapte care aveau tangență cu activitatea informativă

⁶ Alexandru – Radu Timofte, *Op. cit.*, pp. 133.

de securitate, dintre care menționez Divulgarea secretului economic (art. 298) și Propaganda naționalist – șovină (art. 317).⁷

În perioada respectivă au existat și acte normative care stabileau că reprezentau contravenții și unele activități care intrau în sfera de competență informativă a Securității. Menționez dintre acestea Legea nr. 23/1971 privind apărarea secretului de stat care, la cap. VII – Sancțiuni, art. 60 stabilea că reprezentau contravenții și se sancționau, de regulă cu amendă, și nerespectarea prevederilor art. 14 (*„Se interzice cetățenilor români de a avea orice fel de legături cu posturile de radio sau televiziune ori cu organe de presă din străinătate, care, prin acțiunile lor, desfășoară o activitate de defăimare sau contrară intereselor statului român”*) și art. 15 (*„Acordarea de interviuri organelor de presă, agențiilor de știri ori posturilor de radio sau televiziune străine de către cetățenii români, în țară sau pe timpul cât se află în străinătate în interes de serviciu sau personal, pentru probleme ce privesc interese politice, social – economice, de apărare și tehnico – științifice ale statului român, se va face numai cu aprobarea conducătorului organului central în subordinea căruia se află organizația din care face parte cel în cauză sau, după caz, a președintelui comitetului executiv al consiliului popular județean ori al municipiului București”*).⁸

Competențele și atribuțiile conferite legal Securității erau detaliate și concretizate în ordinele, instrucțiunile și metodologiile interne de muncă.

Astfel, în Instrucțiunile nr. D – 00190/1987 privind organizarea și desfășurarea activității informativ – operative a organelor de securitate, principala reglementare în materie, erau stipulate următoarele:

- Principala îndatorire și coordonată esențială a activității organelor statului era *„de a preveni orice încălcare a legii, de a-i împiedica pe oameni să comită abateri, iar atunci când o fac, de a-i ajuta să se îndrepte”*.⁹

- În vederea îndeplinirii sarcinilor și atribuțiilor legale, organele de securitate desfășurau „activitate informativ- operativă de culegere, verificare și valorificare a informațiilor de interes pentru apărarea securității statului”¹⁰

Activitatea informativ – operativă trebuia să aibă „caracter cuprinzător” și era organizată pe profiluri de muncă (Informații Interne, Contrainformații în

⁷ Codul Penal al Republicii Socialiste România, Ed. Politică, 1968, pp. 75-82, 133 și 141.

⁸ Monitorul Oficial nr. 157 din 17.12.1971.

⁹ C.N.S.A.S., Op. cit., p. 666.

¹⁰ Ibidem, p. 667.

Sectoarele Economice, Contraspionaj, Antiterorism, Contrainformații Militare), probleme (ex. Legionari, Naționaliști – iredentiști maghiari, Străini veniți la studii, Terorism arab), obiective (ex. Centrala de la Cernavodă, Șantierul naval Constanța, Combinatul siderurgic Galați, Radioteleviziunea Română), locuri (ex. puncte vulnerabile din unități economice unde se puteau produce acte de sabotaj, din rețeaua de transport feroviar, depozite de materiale explozibile, porturi și aeroporturi) și medii (ale adeptilor unor asociații religioase neautorizate legal, exponenților unor idei de factură extremistă, persoanelor cu preocupări de a facilita trecerea frauduloasă a frontierei de stat etc.).¹¹ Precizez că exemplificările îmi aparțin.

- **Mijloacele și metodele activității informativ-operative** făceau parte din arsenalul general al serviciilor de informații de pretutindeni.

- Mijloacele de culegere a informațiilor erau cele „clasice”: rețeaua informativă (sursele umane – informatori, colaboratori/persoane de sprijin, rezidenți, gazde case de întâlniri), tehnica operativă (sursele tehnice), filajul, investigația, controlul asupra unor canale de legătură interne sau externe ce puteau fi folosite în scopuri ostile, evidențele de securitate, culegerea personală de informații prin relații oficiale și legături operative ale ofițerilor de securitate.

- Principalele metode specifice folosite în activitatea informativ – operativă erau: legenda informativă, combinația informativă, infiltrarea informatorului sau a ofițerului, pătrunderea secretă, percheziția secretă, dezinformarea, jocul operativ și cercetarea informativă.¹²

- **Formele activității informative** erau supravegherea informativă, verificarea informativă și urmărirea informativă.

- Supravegherea informativă era „*activitatea organizată și continuă de căutare a informațiilor de primă sesizare despre inițierea sau punerea la cale a unor acțiuni dușmănoase ori cu privire la fapte și împrejurări care pot favoriza comiterea de infracțiuni sau alte fapte antisociale de competența organelor de securitate*”.

Activitatea de supraveghere informativă se realiza pe baza planului de căutare a informațiilor. Acest document de organizare a activității de culegere

¹¹ *Ibidem*, p. 668.

¹² *Ibidem*, p. 669. Din rațiuni editoriale, nu am prezentat definirea acestor metode, cititorii interesați putând să o găsească la sursa indicată sau în Glossarul de termeni specifici inclus de mine în cartea *Apărarea Ordinei Constituționale. Perspectiva unui ofițer de informații*, Ed. PACO, 2016, pp. 423-428.

de informații se întocmea pe profile și probleme și cuprindea obiectivele de realizat, tematica informațiilor pe priorități, categoriile de persoane avute în vedere, locurile și mediile în care erau căutate informațiile.

- Verificarea informativă era „*activitatea prin care se continua clarificarea informațiilor de prima sesizare ce nu s-au putut soluționa în termenul de 30 de zile*”.

- Urmărirea informativă era „*o activitate de verificare complexă a informațiilor privitoare la pregătirea ori săvârșirea de infracțiuni de competența organelor de securitate, în scopul prevenirii, descoperirii și lichidării faptelor infracționale*”.¹³

- Activitățile preventive

- Ofițerii de securitate participau la educarea cetățenilor în spiritul respectării cu strictețe a legilor țării.

În situațiile în care se obțineau date și informații ce priveau stări de pericol, abateri de la lege de natură a aduce prejudicii economiei naționale ori unor interese politice, de stat sau obșești, acestea erau aduse la cunoștința factorilor competenți să le soluționeze.

- Acțiunile și măsurile preventive de securitate reglementate și uzitate erau: pregătirea contrainformativă (individuală sau în grup a cetățenilor români care, prin natura activității lor, intrau în legătură cu străini, făceau deplasări în străinătate...), influențarea pozitivă (viza apărarea unor persoane de receptarea unor idei și concepții negative de natură a le antrena la acte antisociale ce puteau aduce prejudicii intereselor statului), atenționarea (se aplica în cazul persoanelor despre care se stabilea că erau pretabile să săvârșescă fapte antisociale de competența organelor de securitate sau că intraseră într-un anturaj cu preocupări necorespunzătoare), avertizarea (persoanei în cauză i se puneă în vedere să adopte o conduită conformă cu prevederile legilor și normelor de conviețuire socială, deoarece preocupările și manifestările sale puteau degenera în fapte de natură să aducă atingere securității statului), punerea în dezbatere publică (se organiza de către conducerile instituțiilor/întreprinderilor, cărora organele de securitate le puneau la dispoziție datele necesare, în cazurile când se aprecia că publicitatea era de natură să determine persoana în cauză să nu se angreneze în activități ostile), destrămarea anturajelor ale căror preocupări puteau degenera în infracțiuni ori alte fapte care prezentau pericol pentru

¹³ Ibidem, pp. 670-672.

securitatea statului, neacordarea ori retragerea avizului de securitate (ex. pentru accesul la secrete de stat), amenda contravențională (se aplica în cazurile date prin lege în competența organelor de securitate), întreruperea șederii în țară sau declararea ca persoană indezirabilă a străinilor (viza cetățenii străini care săvârșeau fapte de natură să lezeze securitatea României), începerea urmăririi penale sau alte măsuri legale, conform competențelor conferite legal.¹⁴

Dispozițiile constituționale referitoare la protecția unor drepturi și libertăți fundamentale ale cetățeanului nu au fost transpuse adecvat în actele normative privind activitatea de informații, fapt ce a generat consecințe negative asupra acestora și, implicit, asupra ofițerilor de informații.

Ca urmare, unele mijloace și metode ale muncii informativ-operative au fost reglementate exclusiv prin instrucțiuni și alte norme interne în materie, fiind considerate în prezent abuzive, cu toate că se aflau/se află în arsenalul tuturor serviciilor de informații. Este vorba de interceptarea corespondenței și a convorbirilor telefonice, precum și de pătrunderea și percheziția secretă. Constituția din 1965 garanta secretul corespondenței și al convorbirilor telefonice (art. 28), precum și inviolabilitatea domiciliului (art. 27), deși prevedea unele limitări ale exercițiului unor drepturi și libertăți fundamentale (libertatea cuvântului, a presei și întrunirilor, a conștiinței, inviolabilitatea persoanei etc.). De asemenea, nu cuprindea nici posibilitatea restrângerii temporare a exercițiului unor drepturi sau libertăți din rațiuni de apărare a securității naționale, cum o fac constituțiile contemporane din țările democratice, inclusiv cea a României din 1991 (art. 53). Excesul de zel al clasei politice comuniste a lăsat serviciul național de informații fără suport constituțional pentru aceste mijloace și metode importante ale activității informativ-operative.

Actele normative privind organizarea activității de informații (Decretul nr. 295/1968 și Decretul nr. 121/1978) nu făceau referiri la mijloacele de culegere a informațiilor. De menționat, în context, că interceptarea convorbirilor telefonice și a corespondenței, mai ales a celei electronice, are bază legală în țările democratice, în anumite condiții și în baza mandatului unui judecător. De văzut, în acest sens, art. 13 din Legea nr. 51/1991 privind

¹⁴ *Ibidem*, pp. 675-678.

siguranța națională a României¹⁵ („...*autorizarea efectuării unor acte, în scopul culegerii de informații, constând în interceptarea comunicațiilor...*”).

În aceste condiții, pornind de la nevoile activității informative și de la practica altor servicii de informații, ordinele interne și instrucțiunile de muncă au reglementat folosirea interceptării corespondenței și a convorbirilor telefonice, precum și a pătrunderii secrete într-un spațiu privat (proprietate, reședință), în scopul introducerii/scoaterii în secret a unor mijloace de ascultare și înregistrare, al efectuării unor percheziții sau constatări etc., care implicau încălcarea temporară a inviolabilității secretului corespondenței, convorbirilor telefonice și domiciliului. Spre exemplu, Instrucțiunile DSS nr. D-00190/1987, cea mai modernă reglementare din perioada comunistă a activității informative, prevedea între mijloacele specifice tehnica operativă, care implica introducerea și scoaterea în secret a unor mijloace de înregistrare (art. 6, lit. b) și la capitolul metode specifice (art. 7) pătrunderea secretă (lit. d) și percheziția secretă (lit. e).

Reiterez ideea că aceste mijloace și metode ale activității de informații au acoperire legală în țările democratice. Deja invocatul art. 13 din Legea nr. 51/1991, în vigoare în prezent, stipulează că „*situațiile prevăzute la art. 3 (amenințările la adresa siguranței naționale –n.a.) constituie temei legal pentru a solicita procurorului (din 2005 a judecătorului –n.a.), cu respectarea prevederilor Codului de Procedură Penală, autorizarea efectuării unor acte în scopul culegerii de informații, constând în: interceptarea comunicațiilor, căutarea unor informații sau înscrisuri pentru a căror obținere este necesar accesul într-un loc, la un obiect sau deschiderea unui obiect..., ridicarea și repunerea la loc a unui obiect sau document, ...instalarea de obiecte, întreținerea și ridicarea acestora din locurile în care au fost depuse*”.

De menționat și faptul că **unele prevederi ale cadrului legal care stabilea atribuțiile și competențele în planul activității informativ-operative a Securității erau excesive**. Am în vedere, în primul rând, prevederile decretelor nr. 295/1968 și 121/1978 care confereau Securității ca atribuții principale, pe lângă cea normală de organizare și desfășurare a activității informative, prevenirea și lichidarea acțiunilor ostile statului român..., împingând serviciul secret de informații spre o implicare directă în activități de contracarare care ar fi trebuit să fie de resortul altor organisme în stat.

¹⁵ Monitorul Oficial nr. 163 din 07.08.1991.

Inevitabil, acest caracter excesiv în multe privințe a fost preluat în reglementările interne de muncă, în documentele de organizare a activității informativ-operative la nivelul Securității, al profilelor, problemelor, obiectivelor, precum și în plan teritorial.

Un impact negativ asupra activității informativ-operative a organelor de securitate a avut și prevederea privind caracterul cuprinzător al acesteia (a se vedea și art. 3 din Instrucțiunile nr. D-00190/1987). Această exigență normativă a permis o extindere exagerată a activității de supraveghere informativă în locuri și medii în care nu existau premise de acțiuni împotriva securității statului ori eventuale inițiative de acest gen nu ar fi condus la pericole semnificative. Extinderea nejustificată a supravegherii informative a generat și o creștere numerică a potențialului de surse umane de informare cu capacități informative limitate (colaboratori/furnizori de informații), ceea ce a condus la o slăbire a calității rețelei informative și a activității de instruire și dirijare a acestora, prin supraîncărcarea ofițerilor cu surse umane în legătură.

În finalul analizei privind cadrul legal al activității informative, se impun câteva referiri la **raporturile dintre Securitate și forța politică conducătoare în stat.**

- Constituția din 1965 stipula la art. 3 că forța politică conducătoare a întregii societăți era Partidul Comunist Român.

- Decretul nr. 295 din 1968 prevedea în Expunerea de motive, alin. 2 că „*pentru aducerea la îndeplinire a hotărârilor CC al PCR, s-a propus înființarea Consiliului Securității Statului ca organ central al administrației de stat, având sarcina îndeplinirii politicii partidului și statului în domeniul apărării securității statului.*”

Decretul nr. 121/1978 stabilea, la art. 2, că „...pentru activitatea de securitate, Ministerul de Interne (în structura căruia funcționa Departamentul Securității Statului – n.a.) răspunde nemijlocit în fața CC al PCR și a Comandantului Suprem al Forțelor Armate ale RSR”.

Directivele și orientările factorului politic și în special ale lui Nicolae Ceaușescu, precum și abilitările legale acordate se regăseau în **documentele programatice ale Securității care evidențiau, pe etape, atribuțiile asumate, strategia și modul de acțiune pe ansamblul instituției.**

Astfel, Programul de măsuri pe anul 1989 al Departamentului Securității Statului fixa următoarele obiective informativ – operative:

I. „Întărirea capacității de cunoaștere, previziune și acțiune în vederea prevenirii și contracarării ferme a oricăror fapte de natură să aducă atingere securității statului, integrității, independenței și suveranității naționale.

II. Asigurarea securității Comandantului Suprem și executarea ireproșabilă a tuturor misiunilor de importanță excepțională.

III. Prevenirea, contracararea și neutralizarea acțiunilor desfășurate de cercurile reacționare și organizațiile naționalist – iredentiste și fasciste din străinătate, de grupările și elementele ostile din emigrație, precum și de elementele dușmănoase din interior.

IV. Perfecționarea activității de cunoaștere, prevenire și contracarare a actelor de sabotaj, subminare a economiei naționale și diversiune, precum și a altor fapte și fenomene de natură să aducă atingere securității statului în domeniul economic.

V. Perfecționarea continuă a muncii de securitate în sfera comerțului exterior, în vederea sporirii contribuției specifice la promovarea intereselor economice ale țării noastre în relațiile cu alte state și la prevenirea producerii de prejudicii economiei naționale.

VI. Cunoașterea, prevenirea și neutralizarea acțiunilor de spionaj – trădare și a altor activități ostile desfășurate de serviciile de informații străine, organizațiile și cercurile reacționare din exterior, precum și de instituțiile de acoperire folosite de acestea.

VII. Perfecționarea activității preventive de securitate pentru asigurarea respectării riguroase a prevederilor actelor normative referitoare la apărarea secretului de stat, stabilirea relațiilor cu străinii și regulile de protocol.

VIII. Creșterea calității și eficienței activității organelor de contrainformații militare...

IX. Dezvoltarea, diversificarea și creșterea eficienței activității de dezinformare, influență și contrapropagandă.

X. Sporirea eficienței pe profil antiterorist...

XI. Folosirea intensivă, complexă și cu eficiență sporită a tuturor mijloacelor și metodelor muncii informativ – operative, pentru prevenirea, descoperirea și combaterea infracțiunilor sau a altor fapte de natură să afecteze securitatea statului”¹⁶.

¹⁶ Alexandru – Radu Timofte, Op. cit., pp. 136-138.

În ce privește finalitatea informațiilor de securitate în condițiile dezghețului produs în societatea românească la mijlocul anilor '960 și datorită demascării abuzurilor și ilegalităților comise în perioada stalinistă la Plenara CC al PCR din iulie 1967 și în concluziile Raportului comisiei speciale de cercetare a acestora prezentate în aprilie 1968, **concepția activității Securității a fost schimbată, obiectivul fundamental constituindu-l, din acest moment, prevenirea încălcării prevederilor legale.**

Prin conceptul de prevenire se înțelegea „*totalitatea măsurilor menite să anihileze oportun cauzele generatoare de efecte care ar fi putut la un moment dat să pună în pericol ori să aducă atingere vreuneia dintre valorile ocrotite de lege*”.¹⁷

Prima și cea mai importantă modalitate de intervenție preventivă o constituia informarea factorilor competenți a dispune măsuri privind stări de pericol, nereguli și premise ale unor evenimente negative, abateri de la lege de natură a aduce prejudicii economiei naționale ori unor interese politice, de stat sau obștești. Când aceasta era inefficientă ori insuficientă, se apela la măsurile preventive prevăzute de instrucțiunile de muncă, prezentate deja. La sesizarea organelor de justiție s-a apelat în mod excepțional și doar pentru infracțiuni grave: trădare prin furnizarea de secrete, tentativă de complot, dar și pentru propagandă împotriva orânduirii socialiste prin difuzarea de înscrisuri dușmănoase. Ca urmare, în perioada 1965-1989, au fost condamnate pentru infracțiuni contra securității statului mai puțin de 70 de persoane.¹⁸ Comparativ, în alte țări comuniste, din Europa Centrală și de Est (URSS, Polonia, Cehoslovacia), numărul arestărilor din rațiuni politice a fost considerabil mai mare în perioada respectivă.

ATRIBUȚII, STRATEGIE ȘI MODALITĂȚI DE ACȚIUNE ALE SECURITĂȚII ÎN DOMENIILE DE ARTĂ ȘI CULTURĂ

Problematica informațiilor de securitate în domeniile de artă și cultură era în **competența profilului Antisubversiune, numit în timpul Securității Informații Interne**, respectiv la nivel central a Direcției I – Informații Interne

¹⁷ S.R.I., Cartea Albă a Securității, vol. IV, *Cristalizarea conceptului de prevenire. Forme și metode de realizare*, Ed. Presa Românească, 1996, pp. 29-31.

¹⁸ Alexandru – Radu Timofte, *Op. cit.*, p. 131.

și în plan teritorial a compartimentelor de profil ale organelor de securitate județene și al municipiului București.

Conform Planului de căutare a informațiilor pe anul 1987 al Direcției I din 14 ianuarie 1987, activitatea de căutare a informațiilor pe profil era orientată în următoarele direcții:

„1. *Depistarea acțiunilor clandestine și a altor aspecte ce conțin indicii de activități subversive. În acest scop, vor fi căutate și se vor obține informații cu privire la:*

a) Canale, metode, mijloace și procedee prin care persoane, organizații și cercuri reacționare din străinătate realizează legături ascunse cu elemente ostile din țară.

Atenție deosebită se va acorda persoanelor care:

- au preocupări de activitate cu caracter legionar, național - fascist și iredentist sau manifestări ostile;

- se află în atenția unor organizații reacționare, grupări cultice sau sectante din străinătate;

- activează în grupările reacționare ale emigrației maghiare sau în cercurile nationalist – iredentiste din străinătate;

- au legături cu elemente dușmănoase din emigrația română (...) ori cu rude și cunoștințe din străinătate cunoscute cu atitudine ostilă țării noastre;

- sunt semnalate că în timpul călătoriilor efectuate în diferite țări occidentale au intrat în contact cu elemente din categoriile sus menționate și sunt suspecte că au fost racolate sau incitate la acțiuni dușmănoase;

- întrețin relații cu diferite organizații ostile din exterior, diplomați, ziariști și alte categorii de străini cunoscuți cu preocupări dușmănoase împotriva țării noastre;

- au beneficiat de burse, invitații și ajutoare materiale din partea unor organizații, instituții și persoane din străinătate;

....

- solicită sprijinul unor organizații sau posturi de radio reacționare, îndeosebi Amnesty International și Europa Liberă...și, sub pretextul unor nemulțumiri personale, invocă așa-zisa lipsă de drepturi și libertăți cetățenești;

- au lucrări literar – artistice respinse de la publicare pentru probleme de conținut și sunt elogiare în mod sistematic în emisiunile postului de radio Europa Liberă.

b) Activități, atitudini și preocupări suspecte, care conțin indicii de clandestinitate.

c) Persoane din țară vizate de organizațiile din străinătate pentru instigarea la acțiuni ostile și obținerea de informații necesare alimentării propagandei antiromânești.

d) *Depozite de materiale cu conținut mistico-religios, mijloace și locuri de multiplicare a acestora.*

e) *Căile de pătrundere în țară și de scoatere în exterior a unor materiale cu caracter legionaro – fascist, naționalist – iredentist, mistic și de propagandă împotriva orânduirii socialiste; identificarea persoanelor care dețin, redactează sau intenționează să elaboreze lucrări cu asemenea conținut.*

2. *Stabilirea mediilor și categoriilor de persoane receptive la incitarea organizațiilor reacționare din exterior și delimitarea celor care pot fi folosite ca masă de manevră de către acestea.*

3. *Depistarea străinilor care vin în țara noastră cu misiuni din partea unor organizații reacționare, cu scopul de a instiga la acțiuni ostile sau desfășura astfel de activități pe timpul sejurului în R.S. România.*

4. *Identificarea elementelor care lansează sau întrețin zvonuri alarmiste în scopul amplificării anumitor situații existente, urmărind crearea unor stări tensionate și deteriorarea climatului politic.*

5. *Depistarea deținătorilor de armament și muniție, precum și a celor care intenționează să confecționeze sau să procure asemenea materiale pentru a le folosi în scopuri ostile.*

6. *Sesizarea stărilor de spirit cu tendințe de a cuprinde un număr mare de persoane din sfera de preocupare și de a degenera în acțiuni cu caracter turbulent, așa-zis protestatare; depistarea instigatorilor și a cauzelor reale ale nemulțumirilor”.*¹⁹

În ce privește cuprinderea bazei operative de lucru pe profil Informații Interne, aflăm din Raportul cu privire la activitatea Direcției I pe anul 1969 că aceasta se ridica pe țară, după operațiunea de analiză din 1968 (soldată cu excluderea cazurilor care nu mai justificau să fie în atenție în noile condiții), la 24.900 persoane, dintre care 91,7% erau supravegheate informativ în cadrul dosarelor de problemă și numai 8,3% făceau obiectul unor forme de lucru calificate (mape de lucru și dosare de acțiune informativă). Un ofițer de informații interne avea, în medie, 24 de persoane în baza de lucru (22 în supraveghere informativă – o formă de monitorizare și 2 în forme de lucru organizate pentru verificarea și clarificare unor indicii de activitate împotriva securității statului).²⁰

Același document ne relevă și modul în care era pusă în aplicare noua concepție preventivă de muncă. În anul 1969 fuseseră realizate pe întreaga țară

¹⁹ C.N.S.A.S., *SECURITATEA – Structuri/cadre, Obiective și metode, vol. 2, 1967-1989*, Ed. Enciclopedică, 2006, pp. 705-711.

²⁰ *Ibidem*, pp. 385-386.

21 de puneri în dezbatere publică, 1.364 avertizări, 16 destrămări de anturaje, 270 de compromiteri a „unor elemente de vârf care exercitau influență negativă în jurul lor” și 29 de trimiteri în justiție, în curs de cercetare penală aflându-se alte 102 persoane.²¹ Amplitudinea acestei ultime măsuri preventive – cercetarea penală și sesizarea organelor de justiție – reprezenta o abordare remanentă în mentalul profesional, numărul persoanelor confruntate cu asemenea ipostaze în anii următori fiind din ce în ce mai mic.

În acest context mai larg – la nivelul Consiliului/Departamentului Securității Statului – voi trece la **analiza efectivă a atribuțiilor, strategiei și modalităților de acțiune în domeniile de artă și cultură.**

În ce privește **atribuțiile**, relevant este Programul de măsuri pe anul 1980 în problema „Activitatea dușmănoasă desfășurată de unele persoane din sectoarele de artă și cultură”, care stabilea următoarele direcții de acțiune:

„1. *Prevenirea oricăror fapte ce ar putea aduce atingere politicii culturale a partidului și statului.*

2. *Cunoașterea și prevenirea ca unele persoane periferice din sectoarele creației literar – artistice, stimulate de cercuri reacționare din Occident, să dea nemulțumirilor lor o coloratură politică.*

3. *Sporirea potențialului informativ – îndeosebi prin ridicarea calitativă a acestuia...*

4. *Obținerea de informații cu privire la intențiile cercurilor emigrației reacționare în scopul descifrării preocupărilor și intențiilor acestora, vizând mediul creatorilor de literatură și artă din țara noastră; intensificarea măsurilor informativ – operative pentru descoperirea canalelor de legătură folosite de organisme reacționare din străinătate cu elemente din sectoarele noastre”.*

Același document fixa și **obiectivele de etapă ale activității informative**:

a) „*Cunoașterea elementelor din emigrația reacționară care incită unii oameni de artă și cultură la activități ostile*”, a modalităților în care se realizează aceasta.

b) „*Realizarea unei pătrunderi mai eficiente în intimitatea elementelor de vârf ale emigrației reacționare...*”.

c) „*Descoperirea și anihilarea canalelor prin care se scurg în exterior date și informații din sectoarele de artă și cultură, folosite în propaganda ostilă R.S. România, ori diverse scrieri literare în manuscris, cu conținut dușmănos sau interpretativ*”.

²¹ Ibidem, pp. 387-388.

d) Acordarea unei atenții mai mari „*persoanelor din sectoarele de artă și cultură care, în virtutea relațiilor de serviciu ori în afara lor, intră în contact cu diplomați ori alți cetățeni străini*”.

e) Intensificarea preocupărilor pentru identificarea „*persoanelor care împărtășesc și propagă idei fasciste și neofasciste*”.

f) Acordarea unei atenții mai mari „*pătrunderii informative în diversele grupări de creatori, în rândul scriitorilor, dar mai ales al cineaștilor, muzicienilor, artiștilor plastici, cât și în sectoarele care gravitează în jurul instituțiilor de creație artistică (cenacluri și cercuri artistice, case de cultură, case de creație etc)*”.

g) „*Prevenirea difuzării unor lucrări cu conținut ostil ori interpretativ*”.²²

Cadrul instituțional pentru realizarea acestor atribuții/obiective a fost dosarul de problemă, intitulat, începând cu 17 ianuarie 1974, „**Activitatea dușmănoasă desfășurată de unele persoane în domeniile de artă și cultură**”, formulă prescurtată „Artă – cultură”.

În funcție de situația operativă, activitățile specifice desfășurate, datele, documentele și valorile deosebite pe care le dețineau unele instituții culturale, era posibilă organizarea muncii de securitate în unele dintre acestea pe principiul obiectivului. Până în 1974, după modelul importantelor unități economice, au fost deschise dosare de obiectiv pentru Teatrul Național I.L. Caragiale, Muzeul Național de Istorie, Opera Română, Filarmonica George Enescu. La reorganizarea activității în dosarul de problemă „Artă – cultură”, din 1974, s-a renunțat la aceste dosare de obiectiv, pe considerentul că fărâmițau artificial activitatea în problemă, în continuare existând un singur dosar de obiectiv, respectiv la Combinatul cinematografic Buftea, aspect care releva atenția care era acordată fazei de laborator a creației cinematografice.

În fiecare dosar de problemă se întocmea un **istoric al evoluției situației operative de securitate în problematica** respectivă. Pentru analiza noastră este relevant Istoricul în problema „Activitatea dușmănoasă desfășurată de unele persoane din domeniile artă și cultură” din 1980²³, care cuprindea o analiză retrospectivă a activității de securitate desfășurată în domeniile respective în anteriorii 10 ani. Documentul releva mutațiile importante produse în ce privește persoanele, faptele sau fenomenele de care s-a ocupat serviciul de informații, formele și metodele preventive folosite.

²² Ibidem, pp. 485-487.

²³ Ibidem, pp. 520-530.

- Principala mutație produsă în ultimii 10-15 ani era aceea că „sursa principalelor fapte și fenomene negative ce au avut loc în rândul oamenilor de litere și artă provine din exterior, o reprezintă acțiunea tot mai susținută a cercurilor reacționare de subminare politică, de incitare a unor persoane din domeniul creației literar-artistice la opoziție față de politica culturală a partidului și statului nostru, la săvârșirea altor activități de natură a deteriora climatul politic”.²⁴

- Documentul mai consemna că unele modificări s-au produs și în ce privește „tactica folosită de cercurile emigrației intelectuale reacționare în activitățile lor ostile vizând sectorul de artă și cultură...”²⁵; „structura emigrației intelectuale ostile și a categoriilor de oameni de cultură vizați a fi racolați și incitați de cercurile reacționare...”²⁶

- Între mutațiile produse în formele de manifestare ale unor persoane din domeniile de artă și cultură, Istoricul în problemă semnalează: extinderea apelării la amenințări cu săvârșirea unor acțiuni de protest public în scop de șantaj pentru rezolvarea unor probleme de ordin personal; creșterea preocupărilor de realizare a unor lucrări literar – artistice cu conținut dușmănos ori interpretabil, în scopul publicării lor în țară sau străinătate; intensificarea comentariilor tendențioase, dușmănoase, la adresa politicii culturale a partidului și statului, a realităților din țară; înmulțirea cazurilor în care creatori de literatură și artă – între care și personalități – evitau să omagieze în scris ori prin interviuri diverse evenimente politice, realizări ale orânduirii socialiste; înmulțirea cazurilor de refuz al întoarcerii în țară din călătorii efectuate în străinătate, îndeosebi persoane din sectoarele de artă interpretativă și arte plastice.²⁷

- Istoricul aborda și mutațiile survenite în aplicarea măsurilor preventive, iar în final contura sarcinile prioritare în viitor ale activității informativ – operative în domeniile de artă și cultură.

În cadrul dosarului de problemă se întocmeau periodic **programe sau planuri de măsuri**, care stabileau obiectivele de etapă și direcțiile de acțiune ale activității informativ-operative. Am exemplificat deja care erau atribuțiile și

²⁴ Ibidem, p. 523.

²⁵ Ibidem, p. 524.

²⁶ Ibidem, p. 525.

²⁷ Ibidem, pp. 524-528.

direcțiile de acțiune în problema „Artă – cultură” conform Programului de măsuri pe anul 1980.

Pentru realizarea obiectivelor din programele/planurile de măsuri întocmite la nivelul DSS, al profilului Informații Interne și al problemei „Artă – cultură”, au fost folosite, în perioada analizată, **mijloacele și metodele activității informativ-operative** uzitate la nivelul sistemului, cu unele particularități impuse de specificitatea domeniului cultural – artistic.

- **Rețeaua informativă**, mijlocul de bază al activității informative, era formată, în principal, din informatori (persoane cu posibilități de informare și calități personale adecvate care, sub îndrumarea nemijlocită a ofițerului de legătură, căutau în mod activ și culegeau sistematic informații despre persoane și fapte ce făceau obiectul urmăririi informative ori îndeplineau alte sarcini de cunoaștere, prevenire și contracarare a activităților de natură să afecteze securitatea statului), persoane de sprijin (persoane care, pe baza instructajului general făcut de ofițerul de legătură conform planurilor de căutare a informațiilor, realizau sarcini de supraveghere informativă) și gazde case de întâlniri (persoane care acceptau să pună la dispoziție în mod secret o încăpăre din locuința sa ori de la locul de muncă, pentru realizarea de întâlniri cu informatorii și persoanele de sprijin).²⁸

În ce privește strict sursele umane de informații, pe lângă informatori și persoane de sprijin (în alte perioade acestea se numeau colaboratori), au fost folosite și surse membri PCR, îndeosebi în cazurile privind membri de partid și în locurile în care aceștia erau preponderenți (ex. redacțiile unor publicații literar – artistice, edituri ș.a.). Conform Hotărârii nr. 119 a Comitetului Executiv al PCR cu privire la întărirea controlului de partid asupra activității organelor de securitate și miliție din 16 martie 1968, nu se putea apela la folosirea membrilor de partid în activitatea informativă decât în situații deosebite și doar atunci când nu existau alte posibilități, pe o perioadă limitată, acestora neîntocmindu-li-se dosare personale de colaborare. Folosirea membrilor de partid în activitatea informativă se putea realiza doar cu aprobarea secretarilor comitetelor județene, municipale și orașenești ale PCR.²⁹

²⁸ *Instrucțiunile nr. D – 00180/1987 privind activitatea de creare și folosire a rețelei informative a aparatului de securitate din 24 iunie 1987*, apud C.N.S.A.S., „Partiturile” Securității..., pp. 242-243.

²⁹ C.N.S.A.S., „Partiturile” Securității..., p. 542.

Sursele umane de informații erau selecționate din rândul persoanelor temeinic verificate, care consimțeau să colaboreze sincer, în mod organizat și să păstreze secretul deplin al legăturii cu organele de securitate, precum și al sarcinilor încredințate.

Persoanele folosite la culegerea de informații nu erau plătite, unele dintre ele, în funcție de contribuția adusă, fiind recompensate simbolic, de ziua de naștere, la sfârșit de an și/sau cu alte ocazii. Unele dintre puținele elemente de cointerese care puteau avea o anumită contribuție la acceptarea colaborării era faptul că cei în cauză puteau obține mai ușor aprobarea de călătorie în străinătate.

Dispozitivul informativ folosit în domeniile de artă și cultură nu era numeros, însă era bine amplasat în locurile și mediile specifice, asigurând, în bună măsură, cunoașterea preocupărilor (chiar și intențiilor) care se încadrau pe tematica de informații.

Contrar celor presupuse sau chiar afirmate de persoane exterioare sistemului, sursele umane de informații nu proveneau din rândul persoanelor periferice, care de regulă aveau posibilități reduse pe lângă obiectivele urmărite sau în zonele de interes. Din contră, atenția era îndreptată îndeosebi spre persoane reprezentative, cu mobilitate în mediile specifice. Resorturile intime care determinau ca oamenii de cultură de asemenea factură să colaboreze cu Securitatea țineau și de faptul că această instituție era percepută de mulți ca fiind singura care putea influența în bine pornirile anticulturale ale unor exponenți ai clasei politice, inclusiv ale președintelui țării și ale soției acestuia, care coordona domeniul pe linie de guvern, precum și de speranța că, prin informațiile pe care le furnizau, își puteau aduce o contribuție la mai buna înțelegere de către factorii de decizie a mecanismelor complexe ale apărării și promovării valorilor culturii naționale.

Evident că au existat și oameni de cultură care au încercat să folosească relația cu Securitatea în interese personale sau de grup, dar strategiile profesionale concepute și promovate în anii '970 și, mai ales, '80 au redus la minimum riscurile de manipulare a instituției să facă jocurile unora sau altora dintre grupurile de interese din rândul creatorilor de literatură și artă.

Pe domeniile de artă și cultură, la nivelul țării, în anul 1989 existau în rețeaua informativă (informatori și persoane de sprijin) sub 1.000 de persoane, la care se adăugau cele care, deținând calitatea de membri de partid, erau folosite în activitatea de culegere a informațiilor în condițiile menționate.

O particularitate a ofițerilor cu atribuții în domeniile artei și culturii o reprezintă aceea că obțineau un volum important de informații în afara rețelei informative, de la relații operative oficiale și personale.

Cum este și normal, documentele de analiză anuale nu prezentau cifre privind existentul de rețea informativă, ci doar numărul introducerilor ori creșterea procentuală a potențialului informativ. Astfel, Raportul de analiză a muncii informativ-operative desfășurate de Serviciul 5 din Direcția I în anul 1986³⁰ consemnează o creștere a rețelei informative din problema „Artă – cultură” cu 9% față de 1985, iar cel pe anul 1983 relevă o creștere a acesteia cu 88 de surse umane.³¹ În estimarea cifrei totale trebuie să se țină cont și de faptul că anual se înregistra un procent similar de scoateri din rețeaua informativă pentru randament scăzut sau alte motive.

În concluzie, potențialul de surse informative umane din domeniile de artă și cultură, ca și cel al întregii Securități, nu a fost atât de mare cât s-a invocat după decembrie 1989.

- **Mijloacele tehnice** de culegere și verificare a informațiilor au avut o contribuție în creștere, dar totuși redusă (până la 10% din totalul informațiilor în problemă). Resursele financiare și rigorile de ordin profesional în folosirea acestor mijloace au făcut să se apeleze la ele doar în mod excepțional, sursele umane rămânând „arma de bază” în activitatea informativă. Interceptarea convorbirilor telefonice era limitată de capacitatea tehnică a instalațiilor folosite, iar folosirea mijloacelor tehnice fixe sau mobile pentru interceptarea discuțiilor ambientale implica serioase rigori profesionale. Introducerea și scoaterea lor nu erau operațiuni facile, iar deconspirarea mijloacelor de ascultare era considerată eveniment deosebit, soldându-se cu sancțiuni severe. La toate acestea se adăuga accesul redus, datorită constrângerilor financiare ale perioadei, la tehnologiile avansate în materie.

- **Formele activității informativ-operative** folosite în problema „Artă – cultură” au fost cele prevăzute de instrucțiunile de muncă: supravegherea informativă, verificarea și urmărirea informativă, definite pe larg la capitolul anterior.

³⁰ C.N.S.A.S., *SECURITATEA – Structuri...*, vol. 2, 1967-1989, p. 694.

³¹ *Raport de analiză a muncii informative desfășurate în anul 1983 în problemele „Artă-cultură”, „Presă-Radio-Televiziune-Poligrafie”, „Sănătate” și „Justiție”*, apud C.N.S.A.S., Op. cit., p. 618.

- Activitatea de supraveghere informativă se realiza pe baza planului de căutare a informațiilor în problemă, iar informațiile de primă sesizare obținute erau completate și verificate în cadrul mapei de supraveghere informative, în termen de 30 de zile.

- Verificarea informativă viza clarificarea informațiilor de primă sesizare care nu au putut fi soluționate în cadrul mapei de supraveghere informativă. Verificarea informativă se realiza în cadrul mapei de verificare și avea termen de soluționare de 6 luni.

- Urmărirea informativă reprezenta stadiul de verificare complexă, clarificare și documentare a indiciilor de pregătire ori săvârșire de infracțiuni de competența organelor de securitate, în scopul prevenirii și/sau contracarării faptelor infracționale.

Urmărirea informativă se desfășura în cadrul dosarului de urmărire informativă, a cărui deschidere se făcea cu aprobarea șefilor sau locțiitorilor Direcției I, la nivel central, și ai unităților teritoriale, care verificau temeinicia argumentelor pentru angajarea resurselor de lucru în această formă.

Mapele de supraveghere informativă, mapele de verificare și dosarele de urmărire informativă se încadrează în sintagma generică „dosarele Securității”. Ponderea acestora în total dosare era diferită: cca 70% mapele de supraveghere informativă, cca 5% mapele de verificare și cca 25% dosarele de urmărire informativă. Aceste procente sunt valabile atât la nivel global Securitate, cât și la nivelul problemei „Artă – cultură”.

În 1968, în contextul condamnării abuzurilor Securității din perioada stalinistă și al trecerii la noua concepție de muncă, s-a schimbat temeiul/motivația cuprinderii unor persoane în supravegherea/verificarea/urmărirea informativă, antecedentele politice sau penale fiind înlocuite de activități, acțiuni de natură să afecteze securitatea statului.

Urmare firească, procesul de analiză a bazei de lucru desfășurat în 1968-1969 a condus la o restrângere substanțială din punct de vedere numeric a acesteia.

Începând cu 1971, prin introducerea unor noi restricții legale (ex. Legea nr. 23/1971, privind relațiile cu cetățeni străini și posturile de radio străine), accentuarea cenzurii ideologice și creșterea exigenței la acordarea avizelor de călătorie în străinătate, „dimensiunea bazei de lucru din problema „Artă – cultură” a intrat pe o curbă ascendentă, ajungând aproape să se dubleze, până în 1989.

Concret, în anul 1982 baza de lucru din problemă cuprindea 1.396 persoane, dintre care 1.208 monitorizate prin mape de supraveghere informativă

pentru verificarea unor suspiciuni și 188 lucrate prin dosare de urmărire informativă pentru clarificarea, documentarea și soluționarea unor fapte ce puteau evolua spre infracțiuni contra securității statului, conform cadrului legal în vigoare.³²

În ce privește amplitudinea și dinamica bazei de lucru din perioada 01 ianuarie 1986 – 30 iunie 1987, Raportul Corpului de control al DSS ne furnizează următoarele date: 717 mape de supraveghere informativă, 212 deschise și 149 închise; 213 dosare de urmărire informativă, 100 deschise și 104 închise.³³

Ponderea persoanelor cu antecedente politice și penale, precum și a descendenților unor persoane din această categorie incluse în baza de lucru era de cca. 19% în anul 1983 (din totalul de 373 persoane cu antecedente politice sau penale și 274 de descendenți).

În legătură cu motivele pentru care unele persoane din domeniile de artă și cultură erau cuprinse în baza de lucru, Raportul de analiză a activității Serviciului 5 din Direcția I pe anul 1986 relevă următoarele: 45 erau supravegheate/urmărite informativ pentru „relații suspecte cu cercuri și elemente reacționare din străinătate”, 154 pentru contacte suspecte cu diplomați, ziariști și alți străini, 356 pentru proferarea de înjurii și calomnii la adresa politicii partidului și statului, 132 pentru manifestări și acțiuni naționalist – iredentiste maghiare, 44 pentru amenințări, în scop de șantaj, cu săvârșirea unor acțiuni de protest public, 144 pentru preocupări de a realiza lucrări literar – artistice cu conținut necorespunzător sau interpretabil.³⁴

Multe dosare de urmărire informativă erau lucrate perioade îndelungate, deoarece strategia pentru finalizarea lor, axată pe temperare și influențare pozitivă, îndeosebi în cazul unor oameni de artă și cultură cunoscuți în țară și străinătate, presupunea timp.

Având în vedere datele prezentate, numărul persoanelor din domeniile de artă și cultură aflate în baza de lucru a Securității în anul 1989 nu depășea cifra 1.000, sub 30% fiind lucrate prin dosare de urmărire informativă, ceea ce ar reprezenta cam 0.8% din totalul estimat de circa 135.000 al dosarelor de

³² *Raport de analiză a Serviciului 5 din Direcția I asupra activității desfășurate în anul 1982*, apud C.N.S.A.S., Op. cit., p. 582.

³³ *Raport al Corpului de control din D.S.S. privind activitatea desfășurată de Serviciul V – Direcția I în perioada ianuarie 1986 – iunie 1987*, apud C.N.S.A.S., Op. cit., p. 718.

³⁴ C.N.S.A.S., Op. cit., pp. 692-693.

securitate din acel moment. Această cifră nu trebuie minimalizată, dar nici exacerbată până la a susține ideea că DSS a realizat un control informativ total al societății românești în anii '970 - '980, implicit a zonei cultural – artistice. Irealitatea acestei susțineri este confirmată și de faptul că multe persoane rămân dezamăgite când CNSAS le comunică faptul că nu există dosare pe numele lor sau acestea nu au consistență.

- **Acțiunile și măsurile preventive de securitate** aplicate în domeniile de artă și cultură, în perioada analizată, au fost circumscrise concepției preventive de ansamblu a DSS și, totodată, specificității și sensibilității deosebite a lumii creatorilor de literatură și artă.

Istoricul întocmit în problema „Artă - cultură” în anul 1980, la care am mai făcut referiri, semnală **preocupările de adaptare a mijloacelor și metodelor preventive la mutațiile produse în anii anteriori** și menționa concret următoarele:

- extinderea considerabilă a măsurii informării organelor de partid cu privire la: stările de spirit negative din rândul creatorilor de literatură și artă determinate de unele măsuri de ordin politic care vizau creația literar-artistică și puteau genera fapte de natură să lezeze securitatea statului; poziția și preocupările considerate necorespunzătoare ale unor oameni de cultură asupra cărora – întrucât erau personalități cunoscute în țară și străinătate – nu era recomandat să intervină organele de securitate etc;

- dezvoltarea conlucrării cu conducerile instituțiilor cultural – artistice prin semnalarea operativă a anumitor fapte sau stări de lucruri negative, determinând de cele mai multe ori măsuri de intervenție a factorilor responsabili;

- apelarea tot mai mult la influențarea pozitivă a persoanelor predispuse a comite fapte în contradicție cu exigențele prevederilor legale;

- folosirea tot mai rar a punerilor în dezbatere publică, întrucât în mediile cultural – artistice era mai dificil de indus o atitudine de masă de combatere a faptelor considerate negative;

- uzitarea în mai mică măsură a avertizării, metodă folosită mai ales în cazul unor persoane de la periferia sectoarelor creației literar – artistice, care nu se bucurau de considerație în mediu;

- apelarea doar în mod excepțional la sesizarea organelor de justiție pentru săvârșirea unor infracțiuni contra securității statului. În perioada 1970-1980 au fost cercetate în stare de arest numai patru persoane din domeniul

cultural, respectiv Teofil Coștiug (1971) – fost legionar, Constantin Crișan (1972), ambii trimiși în instanță pentru propagandă legionară, al doilea fiind achitat, Neagu Vulcănescu (1975) – pentru scrieri cu conținut legionar și Paul Goma (1977) – pentru implicarea în strângerea de semnături pe Apelul adresat Conferinței de Securitate Europeană de la Belgrad pe tema drepturilor omului în România, ultimii doi fiind eliberați fără a fi deferiți justiției.³⁵

Această tendință în abordarea acțiunilor și măsurilor preventive în funcție de specificul domeniilor de artă și cultură a continuat și în anii următori. În susținere, voi apela la cifrele furnizate de rapoartele de analiză a activității informativ – operative desfășurate de Serviciul 5 în anii 1982, 1983 și 1986, la care am mai făcut referiri. Întrucât numărul acestor acțiuni nu era prezentat separat pe problemele din competența Serviciului 5 („Artă – cultură”, „Presă – Radioteleviziune – Poligrafie”, „Sănătate” și „Justiție”), ci global pe toate aceste probleme, la nivelul țării, le prezint ca atare:

- acțiuni de prelucrare/reprelucrare a prevederilor actelor normative privind apărarea secretului de stat și relațiile cu cetățenii străini – 1.059 în anul 1986;
- controale tematice și de fond la birourile de documente secrete și compartimentele de protocol ale instituțiilor din domeniile respective – 240 în 1982, 401 în 1983 și 177 în 1986;
- pregătiri contrainformative individuale sau în grup a unor persoane la plecarea temporară în străinătate – 3.388 individuale și 323 de grup în 1986;
- informări adresate organelor de partid – 910 în 1982, 861 în 1983 și 1.044 în 1986;
- semnalări la conducerile instituțiilor – 1.250 în 1982, 1.910 în 1983 și 2.134 în 1986;
- atenționări și influențări pozitive – 672 în 1982, 764 în 1983 și 1.070 în 1986;
- avertizări – 159 în 1982, 151 în 1983 și 107 în 1986;
- dezbateri publice – 31 în 1982, 15 în 1983 și 6 în 1986;³⁶
- trimeri în justiție – una singură, în 1984, a lui Dumitru Iuga – tehnician la Radioteleviziunea Română, pentru tentativă de complot. În întreaga

³⁵ *Ibidem*, pp. 528-529.

³⁶ *Ibidem*, pp. 584-585, 621 și 695.

perioadă 1968 – decembrie 1989, nu a fost condamnat pentru infracțiuni contra securității statului nici un membru al uniunilor și asociațiilor de creație.

În context, doresc să fac unele precizări, cred utile, pentru a se înțelege mai bine contextul istoric și modul de acțiune în plan preventiv al organelor de securitate în domeniile de artă și cultură.

- Informarea organelor de partid reprezenta principala modalitate de valorificare a informațiilor și de intervenție preventivă având în vedere cel puțin două considerente. Primul se referă la faptul că principalele cauze ale nemulțumirilor și stărilor conflictuale, tensionate chiar din domeniile cultural – artistice țineau de decizia politică, pornind de la puținătatea resurselor financiare alocate și ajungând până la imixtiuni ideologice în procesul creației literar-artistice.

Al doilea considerent privește realitatea oarecum paradoxală conform căreia procentul membrilor de partid care ajungeau în vizorul Securității era din ce în ce mai mare, ori asupra acestora, datorită interdicțiilor conducerii superioare a PCR, ofițerii de informații nu aveau la îndemână decât instrumentul informării organelor de partid. Acest aspect era benefic, din perspectiva ofițerilor de informații, întrucât scăpau de alternativa întreprinderii unor măsuri directe asupra celor în cauză, însă pe planul climatului general din mediul cultural s-a dovedit contraproductivă, nefastă chiar. Măsurile luate pe linie de partid împotriva unor oameni de cultură și artă, care veneau uneori în contradicție cu prevederi legale restrictive, au devenit tot mai radicale. De exemplu, Meditația Transcendentală a fost folosită de conducerea superioară de partid și de stat pentru a se răfui cu un număr mai mare de intelectuali, care au fost excluși din partid și/sau îndepărtați din învățământ, cercetare științifică și instituțiile considerate ideologice. De asemenea, pe fondul spaimei lui Ceaușescu față de riscurile – interne și externe – pe care le implica antrenarea unor oameni de artă și cultură în acțiuni contestatate și de protest publice împotriva regimului/sistemului, pentru limitarea incitărilor și influențelor exercitate din străinătate pe diverse canale în acest scop, din dispoziție politică superioară au fost sever limitate posibilitățile de contact cu diplomați și alți străini, în afara cadrului oficial. Oamenii de cultură care lucrau în instituții de stat au suportat numeroase și tot mai severe admonestări pentru asemenea contacte. Astfel, s-a ajuns la măsurile aberante dictate de partid, cu câteva luni înainte de decembrie 1989, ca Securitatea să instaleze dispozitive la domiciliile unor oameni de cultură contestatari (Mircea Dinescu, Andrei Pleșu, Dan

Petrescu) pentru prevenirea contactării lor de către diplomați și ziariști străini, ca și cea de dizlocare cu serviciul și reședința în alte localități, din aceleași rațiuni (Andrei Pleșu la Bacău, Mircea Dinescu la Tecuci, ultimul opunându-se măsurii, asumându-și pierderea serviciului).

Colectivul din care am făcut parte, ofițerii de informații cu atribuții în problema „Artă – cultură” în general, au reușit – în opinia mea – să folosească instrumentul informării conducerii superioare de partid, ca și pe cel al semnalării factorilor competenți din instituțiile cultural – artistice, pentru rezolvarea multor probleme, de ordin general sau personal, ale oamenilor de cultură.

Prin informări repetate, s-a acționat sistematic pentru a conștientiza la nivelul conducerii superioare a partidului și statului a faptului că oamenii de cultură și artă trebuie abordați, în ansamblu și separat, cu o atenție mai mare și cu o grijă specială, luând în considerare atât specificul socio-profesional al acestei categorii particulare, dar și realitatea confirmată de evoluțiile din alte țări socialiste că implicarea unor personalități reprezentative din aceste domenii în acte contestatar – protestatare publice la adresa regimului/sistemului pot fi mult mai periculoase, prin ecoul intern și extern datorat notorietății. Pentru a stimula o atitudine prudentă față de această zonă sensibilă și de impact, totdeauna s-a încercat să se combată – prin actul de informare – ideea artificial și nerealist conturată conform căreia oamenii de cultură care nu erau militanți politici s-ar fi situat împotriva intereselor naționale. Mai mult, s-a relevat și faptul că existau și oameni de cultură considerați susținători ai PCR care, prin creația literar – artistică sau atitudini personale, creau probleme cu impact pentru securitatea națională. În informările înaintate privind modul cum erau receptate de către creatorii de literatură și artă diverse măsuri de politică internă și externă ale partidului și statului au fost incluse opinii critice atât din rândul celor considerați potrivnici, cât și din cel al susținătorilor PCR.

- Influențarea pozitivă a constituit, din ce în ce mai mult, măsura predilect folosită pentru determinarea unor oameni de cultură importanți să nu se angreneze în activități de natură a afecta interesele naționale sau să renunțe la acestea. Era aplicată îndeosebi în cazul unor persoane care se aflau în atenția unor servicii de spionaj ori grupări antiromânești și/sau anticomuniste pentru racolare, instigare, influențare negativă. Se acționa, în acest scop, prin persoane cu ascendent moral și/sau profesional, precum și, de multe ori, direct de către ofițerii de caz sau șefi ierarhici.

În ce privește modul în care colectivul din care am făcut parte și ofițerii de la structurile teritoriale **cu atribuții informativ – operative în domeniile de artă și cultură au înțeles să acționeze în această problematică deosebit de complexă și sensibilă, relevantă** mi se pare o evaluare făcută de cineva din afara sistemului, **scriitorul și ziaristul Mihai Pelin**, aflat printre primii care au avut acces nelimitat la documentele acumulate ani de zile în dosarul de problemă „Artă – cultură”. În „Avertismentul” care deschide volumul *SRI, Cartea Albă a Securității – Istorii literare și artistice, 1969-1982*, Editura Presa Românească, 1996, Mihai Pelin consemnează: „...*Apreciem poziția și acțiunea Securității față de inaderența scriitorilor și artiștilor la ideologia partidului comunist și, totodată, față de conflictele clamorose dintre grupările intelectuale; ...implicarea Securității în domeniul literaturii și artei a fost cu preponderență de ordin informativ. Și, într-un fel, echitabilă: toate grupările literare și artistice au fost în egală măsură supravegheate..., de asemenea, nu am întâlnit documente care să propună, de la nivelul Securității, soluții extreme împotriva unor adversari declarați ai regimului comunist sau intervenții brutale în treburile breslelor de scriitori și artiști... . Securitatea nu aplauda măsurile grave (luate de factorul politic – n.a.), care îi creau și ei ineseși dificultăți și probleme noi...*”.³⁷

Acest mod de abordare a activității informativ – operative într-un mediu particular și într-o perioadă dificilă, din multe puncte de vedere, **a stimulat apariția unor evaluări nuanțate cu privire la Securitate în ansamblu sau la ofițerii de informații**. Spre exemplu, după mai multe discuții avute cu Gabriel Liiceanu și Andrei Pleșu, aflați cu burse în R.F. Germania, Monica Lovinescu a consemnat în Jurnalul său, în ziua de 22 martie 1984, următoarele: «Versiunea Securității „cu mânuși” e că Liiceanu și Pleșu, fiind „persoane importante pentru cultura română”, vor să-i „protejeze”...».³⁸ Alți oameni de cultură care au fost contactați de ofițerii de caz în scop de temperare și influențare pozitivă, fac afirmații de genul „Securitatea a fost represivă, dar ofițerul care m-a urmărit era cumsecade”.

³⁷ *Op. cit.*, pp. VIII – IX.

³⁸ Monica Lovinescu, *Jurnal vol. 1, 1981-1985*, Ed. Humanitas, 2003, p. 280.

În context, menționez parțial un fragment, ilustrativ în acest sens, dintr-un autograf primit în anii '80 de la un poet cu atribuții de conducere la Uniunea Scriitorilor: „Prietenului..., îngerul păzitor al scriitorilor (dintre care unii sunt nebuni și trebuie să-i ducă lumânări la biserică, să-i roage de sănătate)...”.

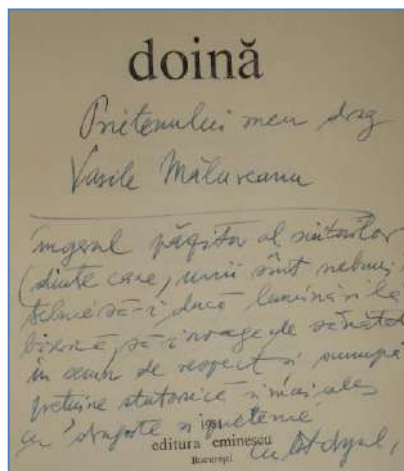
Calitatea intelectuală și profesională a ofițerilor de informații cu atribuțiuni în problema „Artă – cultură” a fost ridicată.

După 1970, în problemă au fost aduși ofițeri tineri, cu bună pregătire juridică, profesională și de cultură generală, fiind evident pentru conducerea ierarhică faptul că obținerea de informații și îndeplinirea altor sarcini specifice implicau contacte cu persoane cu o foarte bună pregătire intelectuală, dar în același timp de o factură psihologică specială (egocentriști, orgolioși, conștienți de propria valoare, mai puțin dispuși să se supună unor norme sau reguli, fie ele stabilite și prin lege).

Am făcut această analiză privind atribuțiile, strategia și modalitățile de acțiune ale Securității în general și în domeniile de artă și cultură în special, pe alocuri obositoare și dificil de lecturat pentru cei nefamiliarizați cu activitatea informativă și terminologia specifică, **pentru a permite cititorului de bună credință să deceleze adevărul față de „miturile”** (fie ele născociri, fabulații, dezinformări etc.) **care au obstrucționat atâția ani percepția corectă a activității serviciului național de informații în perioada regimului Ceaușescu.**

Stabilirea exactă a locului și rolului Departamentului Securității Statului în angrenajul autorităților publice cu rol coercitiv din acea perioadă trebuie să se facă în baza unei analize obiective, nu a unor reacții emoționale, percepții eronate sau chiar dezinformări manipulatorii.

A rămâne în continuare la „verdict” conjuncturale, eminent politice, de genul „Securitatea” – instrumentul criminal al partidului comunist”, fără a ține cont de contextul intern, zonal și internațional, de evoluția „Războiului Rece” și de evoluția atribuțiilor, strategiei și a modalităților de acțiune ale Securității pe etape, nu este câtuși de puțin productiv, din perspectiva adevărului istoric și juridic.

Analiza făcută relevă – în opinia mea – **câteva concluzii:**

1. Atribuțiile, strategia și modalitățile de acțiune ale Securității au fost stabilite, în perioada de referință, în funcție de prevederile Constituției din 1965, ale actelor normative privind activitatea informativă, ale Codului Penal – Partea Specială – din 1968, precum și ale instrucțiunilor și metodologiilor interne de muncă.

2. Unele dintre reglementările legale în materie au avut – în mod evident – un caracter excesiv de restrictiv. Am în vedere, îndeosebi, pe cele privind relațiile cu străini, condițiile în care se puteau acorda interviuri posturilor de radio și publicațiilor străine, incriminarea propagandei împotriva orânduirii socialiste.

Totodată, au fost excesive și unele reglementări ale instrucțiunilor și metodologiilor activităților informativ – operative. Spre exemplu, cele referitoare la caracterul cuprinzător al supravegherii informative și la introducerea obligativității avizului de securitate la soluționarea cererilor de plecare temporară în străinătate.

3. Prin lege, au fost acordate Securității prerogative de cercetare penală a infracțiunilor contra securității statului, fapt ce a conferit instituției atribuții de aplicare a legii, dislocând-o în bună măsură din statutul firesc de serviciu secret de informații.

4. Din perspectiva responsabilității, vinovăția caracterului excesiv de restrictiv al unor prevederi legale revine clasei politice legiuitoare, iar cea a normelor interne de această factură conducerii Ministerului de Interne/Departamentului Securității Statului care le-a emis. Ofițerii cu atribuții informativ-operative sunt răspunzători exclusiv pentru încălcarea reglementărilor legale sau comiterea de abuzuri în aplicarea acestora.

5. Strategia și modalitățile de acțiune ale Securității în perioada analizată erau subordonate misiunii sale de bază atribuită legal, apărarea ordinii constituționale existente, misiune ce revine fiecărui serviciu național de informații.

Analiza acestora pentru perioada anilor '970 - '980 nu poate fi pe deplin edificatoare fără a ține cont de influențele externe, în contextul confruntărilor tot mai acute și deschise dintre sistemele capitalist și socialist, precum și al celor din interiorul „lagărului” sovietic.

Un rol deosebit în cadrul acestor confruntări, care în a doua parte a anilor '980 s-au transformat într-un veritabil război psihologic, propagandistic și manipulatoriu, respectiv în inițierea și coordonarea acțiunilor de subminare și înlocuire, în final, a regimului Ceaușescu, a revenit serviciilor de informații ale

SUA și altor state NATO, ale URSS și Ungariei, în funcție de obiectivele strategice urmărite de acestea. Occidentalii vizau, pe lângă obiective ideologice, accesul la noi resurse naturale și piețe de desfacere, sovieticii doreau să readucă România în sfera sa de influență, iar Ungaria spera să folosească schimbările din țara noastră pentru facilitarea realizării proiectelor sale revizioniste renăscute.

Având în vedere rolul și influența pe care le au oamenii de cultură, în general elitele, în mecanismele sociale, această categorie socio – profesională a fost vizată cu predilecție de acțiunile subversive din exterior.

6. Cu toată extensia activității de supraveghere și urmărire informativă la nivelul societății în anii '80, numărul persoanelor din domeniile creației literar – artistice care au fost verificate prin mape de supraveghere informativă și, mai ales, prin dosare de urmărire informativă a fost la cote joase. O bună parte a acestor cazuri vizau relații suspecte cu cadre/agenți de spionaj ori emisari ai unor cercuri/organizații din străinătate implicate activ în destabilizarea și schimbarea ordinii constituționale din România.

7. Activitatea specifică a Securității în domeniile de artă și cultură a fost precumpănitor preventivă. S-a acționat, în primul rând, prin informarea organelor de partid, până la nivelul cel mai înalt, și a conducerilor instituțiilor cultural – artistice cu privire la nemulțumirile existente și cauzele generatoare, în scopul înlăturării acestora. Pentru prevenirea și/sau contracararea unor activități/preocupări care puteau intra sub incidență penală, s-a mers, cu predilecție, pe linia atenționării și influențării unor oameni de cultură și, abia apoi, pe cea a avertizării. Pe măsura trecerii timpului, s-a renunțat la demascarea publică, iar în anii '80 nu s-a mai pus problema începerii urmăririi penale și a sesizării organelor de justiție.

8. În afara exceselor la care au fost obligați prin prevederile unor acte normative și dispozițiile exprese ale conducerii superioare de partid și de stat, ofițerii de informații cu responsabilități în domeniile de cultură și artă și șefii lor ierarhici au manifestat în activitatea specifică cumpătare, echidistanță și echilibru.

Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

ATITUDINI

IMNUL NAȚIONAL și înălțarea steagului negru în zone ale statului român

Imnul de stat este o creație a Europei secolului națiunilor – secolul XIX – când pe harta continentului apar noi state, urmare a evenimentelor istorice petrecute în acea efervescentă perioadă. Alături de drapel, imnul s-a împământănit și el, ca un simbol sacru și solemn al fiecărei națiuni-stat.

Caracteristica esențială a tuturor imnurilor este că acestea au în conținutul lor acorduri muzicale și vorbe care toate îndeamnă la unitatea cetățenilor și constituie un catalizator al energiilor oamenilor pentru „iubirea de țară, neam și patrie”. (citată Dumitru Fărcaș)

Imnul în antichitate, ca specie a genului liric, glorifică un erou, o țară și frumusețile pământului, fiind un cântec de credință, iubire și bucurie pentru tot ce ne înconjoară.

În evul mediu au apărut imnurile regale și ulterior cele naționale sau de stat. De la imnul Japoniei din secolul XII, urmat de cel al Olandei din secolul XVII, al Angliei din secolul XVIII, revoluția din 1789 va consacra imnul „La Marseillaise”, care prin conținutul său a inspirat imnurile statelor ce se vor naște. Toate aceste imnuri preamăresc lupta pentru unitate națională statală, pentru independența și libertatea omului civilizat.

Astăzi există imnuri chiar pentru organizații interstatale; astfel, ONU are propriul imn, iar Uniunea Europeană are ca imn tema finală a celebrei Simfonii a IX-a a lui Beethoven – Oda Bucuriei.

Dacă în cazul Indiei autor al versurilor imnului a fost un laureat al Premiului Nobel, respectiv Rabindranath Tagore, pentru România au fost mai multe imnuri și mai mulți autori, astfel: „*Trăiască Regele*” (Imnul regal), versuri Vasile Alecsandri, muzica Eduard Hübsch (1884-1947); „*Zdrobite cătușe*”, versuri Aurel Baranga, muzica Matei Socor (1948-1953), „*Te slăvim, Românie*”, versuri Eugen Frunză și Dan Deșliu, muzica Matei Socor (1953-1977); „*Trei culori*”, text (modificat) și muzică de Ciprian Porumbescu (1977-1989), „*Deșteaptă-te, române*”, versuri Andrei Mureșan, melodie culeasă de Anton Pann (după 1990).

„*Deșteaptă-te, române*” a fost imnul revoluției române de la 1848, cântat prima dată la 29 iunie 1948, la Râmnicu Vâlcea și a însoțit de atunci istoria poporului român în toate evenimentele importante, inclusiv cutremurul din 1977.

Steag (figurativ), înseamnă doctrină, concepție, idee sau problemă importantă, care antrenează o colectivitate într-o acțiune de amploare; cauză în numele căreia luptă un grup social.

Steagul negru este recunoscut pe toate continentele ca înfricoșătorul (bestialul) steag al piraților. Pirat (din franceză *pirate*) înseamnă individ fără scrupule, care se îmbogățește prin jaf, tâlhărie, crimă etc. A înalta steagul negru înseamnă a lupta cu înverșunare și fără scrupule pentru realizarea scopului tău de PRĂDĂTOR.

Ofensa adusă sacralității imnului de stat și steagului național, prin înălțarea acestui steag negru în Covasna și Harghita, constituie în toate țările lumii (inclusiv în Ungaria) o faptă aspru condamnabilă, care nu putea fi comisă și susținută decât de niște alogeni (din franceză *allogène*), supuși pe vecie opoziției publice,

Sigmund Freud afirma despre astfel de situații: „*Prostia este infinit mai fascinantă decât inteligența. Inteligența are limitele ei, prostia nu*”. Consider că la prostie poate fi adăugată și tâlhăria.

În decembrie 1934, Elemer Györfi, senator al Partidului Maghiar din România (Discursuri Senat, pag.28), afirma „*Noi dorim să reglementăm aici, acasă, leal și definitiv situația, așezarea și raporturile noastre cu poporul românesc și dorim din toată inima ca această problemă să fie scoasă odată pentru totdeauna din șirul problemelor litigioase, ca să nu mai fie cauză de încordare, ci noi populația maghiară din România, să fim mijlocul de apropiere între cele două nobile popoare, fiind în primul rând în interesul nostru ca ele să se înțeleagă.*”

La data 18 martie 1940, Nicolae Iorga afirma (Discursuri Senat pag. 96) „*... Hotarul nostru este o religie și însăși povestea neamului nostru arată cum s-a format această țară. Noi n-am luat nimănui nimic; suntem singurul popor pe lume, poate, căruia nu i se poate reproșa că a luat ceva dincolo de dreptul său. Nici n-am ținut multă vreme să avem un stat; eram mulțumiți cu viața noastră de sat și județ: trăiam fără stăpânire străină. Am trăit așa o mie de ani. Apoi ne-am întemeiat statul. Noi ne-am gândit să facem un stat; domnia noastră a fost o frăție – o frăție pe o moșie. Aceasta este toată taina trecutului nostru: frați de sânge așezați pe o moștenire*”.

Nimic nu este nou sub soare, în privința arborării steagului negru sau neparticiparea oficialităților ungare la sărbătorirea zilei naționale a statului roman – ziua recunoștinței – (problema sacră milenară) care ne-a lăsat moștenire o patrie, de la părinți, când dârji, când smeriți, dar pururea români, care salvau țara. De la discursurile primului ministru ungar din 1910 până la înțelegerea de destabilizare a României în conformitate cu acordul Bonn – Budapesta (19-23 august 1989), acțiunile extensiv-agresive par a avea continuitate, astfel:

La data de 5 martie 1910, primul ministru ungar Tisza, în discursul de la Oradea Mare, dispunea dictatorial: *„Dacă voim să rezolvăm chestiunea naționalităților trebuie să întărim puterea statului contra acțiunii agitatorilor. Îndată ce un partid se constituie ca un partid român, sârb sau slovac cu un cuvânt se constituie pe baze naționale, acel partid nu mai este pentru mine partid. Unui astfel de partid eu nu-i sunt prieten, nici aliat, pentru că atacă caracterul național al statului și al vieții publice maghiare.”*

La data 11 iunie 1910, același prim ministru, în Camera de la Budapesta, preciza dictatorial: *„Concetățenii noștri nemaghiari trebuie, în primul rând, să țină seama de faptul că ei aparțin unui stat național, unui stat care nu-i conglomerat de popoare de diferite rase. Din partea mea n-am dorit niciodată un pact cu naționalitățile, cu partidele naționalităților nu voi încheia niciodată pace”.*

Revista „Vitrallii – lumini și umbre” nr. 10/2012, pag. 23, în articolul „Preliminarii ale evenimentelor de la Târgu-Mureș” al profesorului universitar doctor în istorie Corvin Lupu constată printre altele: *„Cancelarul Helmut Kohl s-a deplasat la Budapesta, în perioada 23-25 august 1989 și a încheiat Acordul Bonn-Budapesta privitor la angajamentele Ungariei pentru reunificarea Germaniei și al guvernului de la Bonn pentru reunificarea Ungariei cu Transilvania. Anterior se purtasera discuții intense, încheiate în jurul datei de 19 august 1989. ..., Germania s-a angajat să sprijine Ungaria în eforturile ei de a recupera Transilvania. Încurajarea germană și siguranța guvernului maghiar legat de interesul Uniunii Sovietice pentru destabilizarea României au determinat Budapesta să se implice din plin în acțiunile din România, din decembrie 1989, alături de serviciile secrete ale altor state.”* (aspecte confirmate de interviurile, la 20 ani după pensionare, în presa din Franța și Anglia, a șefilor serviciilor secrete (extras din revista Lumea nr. 9/2016, pag.21).

„Serviciile sovietice de securitate și informații creaseră o unitate specială care sprijinea din umbră organizațiile revizioniste maghiare din emigrație care revendicau Transilvania cu glas tare. De asemenea, sovieticii au

catalizat revendicările bulgarilor față de sudul Dobrogei. ... în decembrie 1989, Ungaria a fost implicată direct în destabilizarea României, iar acțiunile diversioniste s-au desfășurat în formele cele mai violente.”

În mod firesc se poate pune următoarea întrebare:

Acestea au continuat, continuă sau vor continua? Pornind de la vorbele părintelui Arsenie Boca „Ungurii vor mai mult decât Transilvania” și continuând cu zvonurile de fragmentare a unor țări și creare a unor state federative care să aibă acces la două mări, ne punem întrebarea de ce în această perioadă au dispărut subit adevăratele voci patriotice, iar instabilitatea este permanent indusă și amplificată cu costuri substanțiale din fondurile asigurate de neprieteni ai statului român.

Informațiile denigratoare la adresa României apărute în media din Anglia, Suedia, Franța etc. sunt neadevăruri confecționate în laboratoare, special înființate în state neprietene împotriva statului român.

Cristian Ștefănescu menționa la Deutsche Welle, „*Internetul este și el un canal folosit cu insistență. Rusia are, în fabrica de trol, o echipă dedicată României și vorbitorilor de limba română*”, iar Global Focus – București constată că în cazul României, rețelele sociale sunt cele mai permeabile arsenalului de manipulare rusească. (extras din revista „Lumea nr. 8/2018, pag.9).

Dezechilibrul organismului social naște anarhia socială, prin slăbirea sau lipsa micului sistem de siguranțe și determină îngrozitoarea devalorizare a cuvintelor, încât au apărut necuvintele - necuviințele.

Toleranța locuitorilor acestor meleaguri, înfrățiți cu natura și credința în adevăr rezultă din discuțiile preotului din satul Roșia, județul Sibiu Enginold Schlattner cu ministrul federal de interne din Germania Otto Schilly, în care cetățeanul român preciza: tot ce am „*datorez patriei mele Romania*”... „*remarc spiritul tolerant al României, caracterul umanitar al civilizației românești*” ... „*Mă doare sufletul când observ că în străinătate Romania este percepută numai prin stradă*”.

Col. (r) Ion Șandru

MUZEUL LUVRU ONOREAZĂ CENTENARUL ROMÂNESC

Capodopere ale artei medievale românești – Stindardul Liturgic al lui Ștefan cel Mare și 26 de broderii datând din perioada 1347 până la sfârșitul secolului XVII – sunt expuse din 18 aprilie până la data de 29 iulie 2019 la Muzeul Luvru din Paris, în cadrul expoziției „*Broderii de tradiție bizantină din România*”.

Broderiile nu sunt numai capodopere ale artei românești, dar și unicate europene, iar Steagul de luptă, denumire sub care e cunoscut în România, este una din cele mai importante broderii din perioada bizantină târzie din întreaga lume; tehnica ei este desăvârșită. În anul 1917, în vreme de război a mai fost la Paris, iar după 102 ani se reîntoarce cu un avion militar al bravei armate române la Muzeul Luvru. În luna august 2019 vor fi duse la locul lor de siguranță și de nemurire, la mănăstiri și muzee din România.

Stindardul Liturgic a fost realizat la porunca lui Ștefan cel Mare, în anul 7008 de la facerea lumii, anul al 43-lea al domniei acestuia (anul 1500) și a ajuns la o dată necunoscută la Mănăstirea Zografu de la muntele Athos, unde a fost descoperit în 1882, de trei intelectuali români: Alexandru Pencovici, Teodor Burada și Radu Patârlogeanu. *La demersurile efectuate în 1917 de Gheorghe Constantin Ionescu, viceconsul și apoi consul general la Salonic, cu sprijin francez, a fost înmânat ministrului român Alexandru Lahovary la Paris în august 1917, în timp ce în țara noastră aveau loc bătăliile de la Mărăști, Mărășești și Oituz.*

Istoria nespusă a acestor broderii medievale începe cu secolul XIV, când principii, boierii și negustorii români au făcut numeroase danii mănăstirilor românești de la Muntele Athos, iar din secolul XVIII s-a constatat că acestea sunt adevărate tezaure, locuri unde găsești documente și opere de artă din epoca bizantină și medievală românească. Stindardul de luptă, făcut la comanda lui „*Io Ștefan Voievod, domn al Țării Moldovei*”, îl reprezintă pe Sfântul Gheorghe stând pe tron, ceea ce este o ipostază neobișnuită pentru acesta, el fiind reprezentat mai mult călare. Aici ține în mână o sabie scoasă din teacă, este încoronat de îngeri cu coroana martirajului și îi înmânează o sabie și un scut pentru apărarea în mod activ și pasiv al creștinătății. Sfântul Gheorghe ține picioarele pe un balaur cu 3 capete care reprezintă dușmanii principali ai credinței: islamul și diversele curente eretice ce amenințau în opinia omului medieval pacea lumii.

Inscripția care înconjoară broderia spune: „*O luptătorule și biruitorule, mare Gheorghe, în nevoi și nenorociri grabnic ajutător și cald sprijinitor, iar celor întristați bucurie nespusă, primește această rugăciune al smeritului tău rob a domnului Ștefan Voievod, domn al Țării Moldovei*”.

Din păcate perlele și pietrele prețioase din broderie au dispărut.

Vălurile liturgice sau decorative expuse acum, elementele vestimentare sau excepționalele portrete brodate pe acoperămintele de mormânt moldovenești aduc pentru viitor mesajul cel mai autentic și mai expresiv al culturii medievale românești.

Glia reprezintă pentru sufletul românesc timp frământat de strămoși.

Ștefan cel Mare, sfânt al neamului românesc, ne obligă să ne gândim la sfârșitul martiric al domnitorului Constantin Brâncoveanu, când în ziua execuției, stăpân asupra vieții lui era sultanul. Analizând atent întregul tablou constatăm că în lojă asistau ambasadorii marilor state creștine: Marea Britanie, Franța și Rusia. Nu a ridicat niciunul un deget împotriva acestei cumplite crime. ***Brâncoveanu a murit singur, el și fiii lui, a fost un concentrat de suferință și de cruce românească.*** Moartea lui Brâncoveanu vrea să ne transmită o lecție: suntem singuri, dar cu fața îndreptată spre nădejde.

Dacă delegații străini nu au schițat nici un gest la odiosul masacu, cronicarii turci consemnează faptul că populația musulmană, oamenii de rând prezenți la execuție au fost mișcați, zguduți de crimă, iar forțele armate au atacat mulțimile care fremătau de nemulțumire.

Evenimentul de la Paris din acest an este un moment de înviere a națiunii, în această perioadă a crizei de încredere și de competențe. Individualismul extrem generează incompetența structurată corporat și neîncredere instinctiv-anarhică la baza piramidei sociale. Rezultatul e o societate atomizată, cu virtuțile sociale absente. O asemenea societate va fi obsedată de modelul omului de succes, al celui care iese la suprafața movilei fără să știe nimeni prea bine cum. Criteriile succesului nu sunt la vedere sau dacă sunt, sunt de un dezamăgitor conformism cu etica manelelor.

Neagoe Basarab arăta fiului său care sunt treptele desăvârșirii, ca tehnică de viață spirituală: „*Că, mai întâi de toate este tăcerea, iar tăcerea face oprire, oprirea face umilință și plângere, iar plângerea face frică și frica face smerenie, smerenia face socoteală de cele ce vor să fie, iar acea socoteală face dragoste...*”

Vremea a vremuit, dar pecetea adâncă a neamului românesc a rămas aceeași.

Col. (r) Ion Șandru

Colțul mizantropului

UNIUNEA EUROPEANĂ – BULETIN DE SĂNĂTATE

Nu mai departe de luna mai am îmbrăcat cu toții veșminte de sărbătoare și am sărbătorit-o pe Europa, apoi ne-am dus să-i alegem un nou parlament, dar toată lumea vede că Uniunea Europeană nu se simte prea bine. Desigur, nu este vorba despre vreo boală incurabilă, mortală, dar suferințele ei sunt de genul celor de natură reumatică, adică nu te omoară, dar nici nu te lasă să trăiești.

Noi, ca meseriași ai *intelligence*-ului, încercăm să privim aceste disfuncții puțin mai altfel: nu este nici o taină că marile puteri – Rusia, S.U.A. și China – nu văd cu ochi prea prietenoși această construcție europeană și nici nu se feresc s-o spună. S.U.A. a aplaudat decizia Brexit-ului, Rusia acționează prin măsuri subterane menite să adâncească contradicțiile din Uniune, iar China este într-o expectativă relativă, adică nu stă cu mâinile în sân, iar când prinde o ocazie favorabilă strecoară câte o investiție serioasă și, pentru Beijing, extrem de profitabilă strategic (portul Pireu, aeroportul din Toulouse etc.).

De fapt, adevăratele suferințe ale Uniunii vin din interiorul ei și sunt generate de mai multe cauze. Una din ele este cea a migranților, acceptați cu o generozitate aproape sinucigașă, de Germania, Belgia, Olanda, Suedia, Italia. Numai Germania are acum pe teritoriul ei peste un milion de azilanți, unii dintre ei destul de nervoși, neastâmpărați, și care au acaparat cartiere întregi devenite acum „exclusiviste” (chiar în acest număr este prezentat unul dintre ele, aflat la o zvârlitură de băț de „inima Europei” de la Bruxelles). Problema este că unele țări, ca Italia și Grecia, sunt sufocate de numărul emigranților, iar alte țări, ca Ungaria, Cehia Slovacia, Polonia și chiar România, sunt foarte rezervate față de îndemnul U.E. de a-și deschide granițele pentru migranți.

O altă problemă care înrăutățește starea de sănătate a Uniunii este cea a justiției și a statului de drept, mai ales că unele țări ca Polonia și Ungaria se încapățânează să-și adapteze legile după specificul țărilor lor și – ce este și mai

grav – nu le mai pasă de tot felul de amenințări cu sancțiuni venite dinspre Bruxelles. Asta miroase a indisciplină periculoasă care poate duce la destabilizarea Uniunii, ceea ce nu ar fi de dorit.

Se dovedește un *puzzle* complicat această Uniune și nici nu se putea altfel, atâta timp cât ea este formată din state cu o lungă istorie, cu o cultură bine consolidată, cu orgolii naționale și chiar cu unele adversități tradiționale. În fața unor asemenea pante, motorul franco-german dă semne vădite de oboseală, iar mișcarea centrifugă câștigă pas cu pas. Au început să se audă voci pline de reproș și de regret ale unor membri fondatori care consideră că est-europenii au fost primiți cu prea mare ușurință în Uniune.

Un alt fenomen ce nu face deloc bine Uniunii Europene și a început să genereze serioase nemulțumiri este lupta pentru supremație care se desfășoară, mai mult sau mai puțin discret, între Germania și Franța. O mică dar semnificativă fațetă recentă este creșterea vizibilă a numărului salariaților germani din centrala din Bruxelles, în detrimentul celor francezi.

Este prematur să anticipăm urmările recentului *summit* de la Sibiu care a dorit să traseze drumul spre viitor al Uniunii Europene, dar eu ca, un mizantrop înrăit ce sunt, nu cred că vom vedea vreo minune. Să urăm totuși Europei, „la mulți ani cu sănătate!”...

Col. (r) Hagop Hairabetian

ÎN SPRIJINUL CULTURII DE SECURITATE

MOLENBEEK – FIEFUL ISLAMISMULUI RADICAL DIN INIMA EUROPEI

Cartierul Molenbeek pare modest, dar înăuntrul lui se află un cuib al terorii. Trei dintre teroriștii masacrului de la Paris din noiembrie 2015 erau de aici. De asemenea, acesta are legături cu atentatele de la Madrid din 2004, atacul din ianuarie 2015 de la sediul revistei *Charlie Hebdo*, cu uciderea a patru oameni la Muzeul Evreiesc din Bruxelles în 2014 și, nu în ultimul rând, cu atentatul de pe aeroportul Zaventem din 2016. Molenbeekul este probabil cea mai infamă zonă din Belgia și din toată Europa, devenit un loc de refugiu pentru islamul radical, acesta fiind un motiv pentru care Bruxelles-ul e considerat capitala jihadistă a Europei.

Moartea națiunilor europene prin islamizare

Realitatea zilei de astăzi, cea care te aduce cu picioarele pe pământ, este caracterizată de o dezordine globală. Centru de gravitație: Orientul Mijlociu, al cărui război este actualmente transferat în Europa prin fluxul dirijat de imigranți. Europa este sub povara fluxurilor masive de refugiați, cu o creștere economică scăzută, cu un val de populism naționalist în creștere și cu o renaștere a unei amenințări geopolitice rusești. *Leadership*-ul european este unul pentru starea de pace și de prosperitate economică și nu este pregătit să răspundă la amenințările actuale, în principal ale terorismului declanșat de proprii cetățeni radicalizați. Europa este împânzită de *No Entry Zone* unde colcăie viesparele cu tineri radicalizați care devin încet-încet jihadiști, unde poliția, ambulanța și pompierii nu pot intra decât cu forța, fiind sub tirul nemilos al resortisanților islamiști. Asia este tensionată de creșterea economică redusă și de ascensiunea militară și revendicările teritoriale din Marea Chinei de Sud ale Chinei. Lumea noastră de astăzi este în dezordine, iar impredictibilitatea viitorului devine din ce în ce mai mult o certitudine. În întreaga lume, foarte puțini oameni sunt capabili să înțeleagă reacția europeană la criza migranților. Pe partea migranților, avem mostre de barbarie, fanatism și agresiune; pe partea

europenilor, avem o teamă abjectă să nu părem intoleranți. Într-o situație de *out-of-control* ne-am aștepta ca oamenii să se organizeze, să protesteze, să pună blocaje și să voteze în masă partidele naționaliste, în schimb suntem supuși spectacolului ridicol al unor europeni efeminați îmbrăcați în haine unisex și strigând „Nu terorismului!” de pe trotuare. Cei mai mulți oameni din întreaga lume întreabă: „Europa este moartă?” Ministrul de externe al Rusiei, Serghei Lavrov, este pe linie spunând că Uniunea Europeană „se sinucide” lăsând hordurile invadatoare din Orientul Mijlociu și Africa de Nord să intre. Aici avem o mulțime de oameni care vin, majoritatea dintre aceștia sunt bărbați tineri și mai puțin tineri și puțini dintre ei au motive să solicite azil. Majoritatea acestora nu sunt calificați pentru nici un fel de muncă în cadrul UE din cauza lipsei de alfabetizare, educație sau etică a muncii. Mulți dintre aceștia nu ar putea fi pregătiți în niciun caz, provenind din populații crescute pentru rezistență fizică și toleranță la boli, decât inteligență. Destul de mulți sunt islamiști radicali care se văd pe ei înșiși ca reali coloniști actuali; mulți dintre ei nu au nici o reținere sau teamă în jefuirea europenilor și violarea femeilor europene. Câteva mii de teroriști sunt trimiși pentru a aștepta ordine înăuntru. Pentru majoritatea acestora, să se arunce în aer în UE este parte dintr-o aventură excelentă, mult mai interesant decât să aibă grijă de vite sau să cultive mei în satele lor natale. ONG-urile europene îi echipează cu bărci de salvare gonflabile și veste de salvare și îi fixează în largul coastei Libiei sau în Marea Adriatică. ONG-urile europene îi transportă apoi și îi lasă în porturile din Italia, Grecia sau Spania. Apoi, ei ajung un balast luni întregi, în timp ce mai multe tipuri de ONG-uri îi ajută cu documentele și umplu instanțele cu procese pe care le depun în numele lor. Refuzul de a face față adevărului, ascunzându-se în spatele unui voal ipocrit și derutat de „bunătate”, este lașitate. Într-adevăr, lașitatea este adesea expusă în Europa, ascunzându-se în spatele unui alt voal, al „securității”. De ce sunt atât de insistente elitele europene să împingă „toleranța” pe gâtul cetățenilor lor pentru a-i înlocui cu barbarii importati? Noii veniți provin predominant din culturi care sunt opuse toleranței și amabilității. Ei se caracterizează în principal prin cruzime, pasiune, spirit de clan, fanatism religios și politic. Ei vor să trăiască aici și acum, să se bucure de latura bestială a naturii umane și văd Europa ca pe o ladă plină de comori pentru a o jefui. Culturile lor se montează înapoi, într-o epocă anterioară a istoriei europene, când mulțimile se adunau în piețele orașului pentru a privi cum oamenii erau

executați, spânzurați, tăiați sau arși de vii. Bărbatul nou occidental, demasculinizat, nu este capabil să-i respingă; și nici guvernele lor, liderii sunt obligați să respecte aceleași coduri culturale de toleranță, corectitudine politică, și bunătate obligatorie. Privind situația dintr-un loc mai spre Est, există un sentiment clar de tristețe văzând cum Europa moare.

Molenbeek, o avertizare contra islamizării

Bruxelles-ul, liantul unei țări în care se vorbesc trei limbi oficiale și există trei parlamente și trei guverne, este un oraș în care funcționează nu mai puțin de 19 forțe de poliție distincte – fiecare sector al orașului are propria poliție, iar unul dintre acestea este Molenbeek, locul în care au proliferat celulele jihadiste. Jurisdicțiile au fost reduse apoi la șase, însă din nou este prea mult pentru un oraș cu 1,4 milioane de locuitori. Zona Molenbeek din Bruxelles a ajuns să pară un cartier islamist în inima Europei, total scăpat de sub controlul forțelor de ordine. Este cunoscut faptul că cei mai de temut teroriști musulmani din Europa își aveau / își au baza în cartierul Molenbeek. De fapt, celulele islamiste radicale au apărut în Belgia în anii '90 odată cu sosirea unei forțe de muncă importante din Orientul Mijlociu. În Molenbeek au fost puse la cale multe dintre atacurile teroriste desfășurate în Europa. Imediat după Bataclan, Sindicatul Polițiștilor Francezi (SPF) a pus degetul pe rană, cerând ca Molenbeek să fie plasat sub tutelă europeană, deoarece este, spunea comunicatul, „cartierul general al Statului Islamic în Uniunea Europeană”. Constatare corectă, dar propunerea nu constituia decât un paliativ, dacă nu era pusă sub supraveghere și Belgia – țară care a furnizat, raportat la numărul populației, cel mai mare număr de jehadiști Statului Islamic și Europei. Însă a pune Belgia sub monitorizarea UE, în scopul eradicării terorismului islamic, este același lucru cu a pune o gașcă de nebuni for tutelar la un ospiciu. Pentru că Belgia nu a făcut altceva de-a lungul timpului, decât să aplice cu consecvență politica UE în materie de imigrație musulmană, multiculturalism și comunitarism etnic și religios. Imigrația masivă și necontrolată a fost promovată și încurajată de sus, de la nivel guvernamental, Belgia cunoscând în ultimii 15 de ani un adevărat șoc imigrațional, social și cultural, peste 1 milion de musulmani intrând într-o țară cu 10 milioane de locuitori. Așa se explică de ce, la ora actuală, aproape jumătate din populația Bruxelles-ului este formată din musulmani. Regruparea familiilor (circa 50% din imigrație), căsătoriile

false, legalizarea clandestinilor, dobândirea cetățeniei pe baza unei simple dovezi de reședință, generozitatea sistemului de ajutoare sociale (sute de jihadiști au continuat să beneficieze de ele, în timp ce ucideau în solda Statului Islamic, în Siria și Irak!), au transformat cartierele Molenbeek, Forest, Schaerbeek, Jette, Ixelles, Saint Josse și Saint Gilles în teritorii ale Islamului, care seamănă azi mai mult cu Kandahar sau Mogadiscio decât cu niște localități europene. Adevărate laboratoare, în care politica de inginerie socială promovată de socialiștii și ecologiștii belgieni și-a definit utopia și și-a proclamat falimentul. Expertul în combaterea terorismului Claude Moniquet spune că cifrele indică o amenințare masivă. „Cifrele arată că în Uniunea Europeană sunt între șapte și zece mii de rezidenți europeni ce au legături cu ISIS. La aceștia trebuie să adaugăm peste cinci mii de simpatizanți care ar putea fi radicalizați și astfel, la noapte sau mâine, ar putea deveni teroriști”, susține el. Europa ar trebui să vadă Molenbeekul ca pe un avertisment.

Eșecul serviciilor de securitate belgiene sau un posibil deal cu jihadiștii?

În plin avans al fenomenului jihadist, până la atentatele din Franța de la Charlie Hebdo, ofițerii de informații din Belgia se ocupau de monitorizarea... sectelor. În timp ce cetățeni belgieni de origine arabo-musulmană radicalizați, cu un potențial maxim de pericolozitate socială, făceau naveta între Belgia și câmpurile de antrenament terorist din Siria sau Irak, ofițerii de informații belgieni se ocupau de monitorizarea Bisericii Scientologice de pe teritoriul regatului. A fost nevoie să moară oameni nevinovați în ianuarie 2015 ca birocrății din „*la Sûreté de l'État*” și din „*le Service Général du Renseignement et de la Sécurité*” să reorienteze cele 60 de persoane ocupate cu problema sectelor religioase către monitorizarea terorismului. Serviciile de informații belgiene s-au obișnuit să solicite informații din state partenere, primind informații cruciale, în special din partea americanilor și a francezilor pentru simplul fapt că Bruxelles-ul găzduiește importante instituții euroatlantice, în care muncesc funcționari europeni și americani. Numai că informațiile cruciale trebuie să se transforme în ceea ce lumea anglo-saxonă numește *intelligence*. Or, serviciile de informații belgiene abia după atentatele de la Charlie Hebdo de la Paris s-au gândit să mai angajeze câțiva analiști prin anunțuri la mica publicitate. După atentatele de la Charlie Hebdo din Franța au fost dezvăluite informații incredibile. Serviciile secrete belgiene duceau lipsă de 150 de ofițeri

de informații pentru a ajunge la cifra necesară (după opinia autorităților politice din regat) de 750 de angajați. O cifră absolut ridicolă în comparație cu sarcina de a asigura securitatea unui oraș internațional care găzduiește zeci de instituții strategice pentru UE și NATO. După atentatele de la Paris, autoritățile belgiene au decis să mai angajeze încă 42 de persoane, recunoscând însă că le va lua încă câțiva ani ca să le pregătească pentru munca de informații. Parisul s-a plâns nu numai că teroriștii care au ucis cetățeni francezi sunt cetățeni sau rezidenți în Belgia, dar și de lentoarea și lipsa de profesionalism a serviciilor de informații belgiene. Mulți se întreabă cum de jihadiștii belgieni nu au fost reținuți la întoarcerea lor din Siria sau Irak de serviciile federale de securitate. Cum de autoritățile au închis ochii la naveta pe care o făceau cetățenii lor înrolați în rândurile Statului Islamic. De unde atâta toleranță și indiferență criminală? După analiza cu atenție a comportamentului celor din serviciile secrete belgiene pe această temă, apare la orizont o ipoteză: libertatea acordată jihadiștilor să circule liber în Europa sau în afara ei, în schimbul promisiunii din partea lor de „sanctuarizare” a Belgiei, în special a Bruxelles-ului. Comunitatea de informații americană trimisese cu luni în urmă o analiză pertinentă către autoritățile belgiene. Din ea rezulta iminența unor atacuri teroriste în Europa care urmau să fie comise de jihadiști cu pașaport belgian sau rezidenți în Belgia. Atacurile teroriste au subliniat nu numai punctele slabe ale serviciilor de securitate din Belgiei și a celor din UE dar și persistența și perspectiva tot mai periculoasă a ceea ce mai mulți experți în informații au descris ca un mediu propice pentru formarea, operarea și ascunderea celulelor teroriste în centrul Europei. „Trebuie să facem mai mult, trebuie să facem mai bine” a declarat prim-ministrul belgian Charles Michel în Parlamentul Belgian. De fapt, guvernul belgian a anunțat o nouă politică antiterorism care are patru piloni:

1. Combaterea radicalizării, inclusiv închiderea moscheilor care nu sunt înregistrate, eliminarea *site*-urilor extremiste de pe Internet, creșterea transparenței în ceea ce privește finanțarea organizațiilor religioase și schimbarea programului de pregătire a imamilor sau a predicatorilor musulmani;

2. Monitorizarea tinerilor radicalizați, inclusiv folosirea de brățări electronice pentru monitorizare, trimiterea în închisoare a celor care revin din teatrele de război din Siria sau își pierd pașaportul belgian dacă au dublă

cetățenie și extinderea accesului la programul Datele nominale ale pasagerilor (*Passenger Name Records*);

3. Creșterea capacității de operare a serviciilor, unde vor include un număr sporit de personal și noi tehnologii, extinderea puterilor procurorilor în arestarea și deținerea în custodie, a celor vizați de terorism, până la 72 de ore (nu 24 de ore ca acum);

4. Eradicarea ISIS în Orientul Mijlociu și întărirea granițelor externe ale UE.

Este un program curajos care, odată pus în aplicare, poate reduce substanțial cauzele unor atentate teroriste.

În loc de concluzie

Cum se constată, am prezentat mai sus o radiografie foarte consistentă a lumii – căci despre așa ceva este vorba – din Molenbeek și a problemelor ei complicate, care ar putea arăta motivele radicalismului celor adăpostiți în această zonă din Bruxelles, considerată de specialiști drept un sanctuar al terorismului care a zguduit din temelii nu doar Belgia, ci și întreg Occidentul, față de care, cei mai mulți dintre cei primiți aici cu mare generozitate, nutresc o ură viscerală. Liderii europeni nu au realizat că, în ultimii ani, s-a petrecut o mare schimbare. Sunt un milion de imigranți din locații foarte problematice care au intrat pe continent, iar acești lideri trebuie să-și schimbe atitudinea. Ce-i de făcut? Întrebarea este veche, dar contextul în care se reia și împrejurările sunt de o gravitate aparte. Ele reclamă acțiune urgentă, concertată, radicală și eficientă, nu reuniuni nenumărate și dezbateri nesfârșite. Ceva însă ar trebui să se schimbe fundamental, și anume modul în care instituțiile de securitate ale țărilor europene lucrează ca să prevină pericolele la adresa propriilor cetățeni. Aici chiar trebuie o schimbare fundamentală. Luminile se pot stinge în Europa mai repede decât ne putem imagina!

Colonel (r) Liviu Găitan

TERORISM. ATENTATE SELECTIVE, IATĂ PASUL ÎNAINTE AL FENOMENULUI!

De la intervenția mea în abordarea fenomenului terorist pe mapamond și Europa (în revista *Vitralii – lumini și umbre* nr. 34/martie-mai 2018) au avut loc multe atentate teroriste. Le-am dezavuat, am realizat pericolul acestui flagel, dar nu mi-am exprimat opinia, ca fost luptător antiterorist. De aceea revin și fac câteva considerații privind consecințele acestui război asimetric cu lumea.

Terorismul intenționa să lovească pe cei mai importanți lideri ai planetei Terra. S-au pregătit atentate! Și, nu împotriva oamenilor din popor, ci vizau președinții celor mai puternice țări din lume, SUA și Rusia, Donald John Trump și Vladimir Vladimirovici Putin. Privind subiecții vizați, ai putea crede că, fiind doi rivali și beligeranți dintotdeauna, atentatele puteau fi organizate de unul împotriva celuilalt, mai ales că fiecare dispune de „logistica” necesară comiterii unui atentat.

Dar să ne referim la fapte:

Din rațiuni de securitate și de protecție a imaginii președintelui, intenția de atentat asupra lui Donald Trump nu a fost dată publicității în timpul când s-a produs și a fost stopată de către *Secret Service*, serviciul însărcinat cu paza președintelui, deși acțiunea era pregătită și se afla în faza de tentativă. Asasinatul urma să se consume la 14 noiembrie 2017, în timpul vizitei la Manila, pentru a se întâlni cu Rodrigo Duterte, președintele republicii Filipine, și cu alți lideri din Asia de Sud, cu ocazia *summit*-ului ASEAN. Structurile de *intelligence* au acționat profesionist și atentatul a fost prevenit. Abia în 15 octombrie 2018, *Secret Service* a deconspirat acțiunea printr-un documentar la National Geographic.¹ Declarațiile celor implicați sunt edificatoare. De data asta, *Secret Service* a utilizat eficient sursele umane și tehnice pentru a culege informații, astfel că la sosirea la Manila a Președintelui Trump, teroristul era localizat. Era un membru al Statului Islamic (ISIS), deja pregătit pentru a comite atentatul, fiind identificat într-o locație apropiată hotelului unde urma să se cazeze persoana apărută, așteptând un complice. „Andrew Gibson și echipa lui, aflată în misiune la Manila, înainte cu 20 de minute de aterizarea aeronavei președintelui, reușesc să-l depisteze – se afla în parcul Luneta la un kilometru

¹ National Geographic: *United States Secret Service: On the Front Line*, difuzat la 15.10.2018

de unde urma să fie cazat Donald Trump”- afirma Chad Ragan, agent special în Secret Service. Evident, teroristul a fost reținut, iar atentatul a fost dejucat. Bravo! Asta era misiunea lor!

Dar nici familia Trump nu este exonerată de pericolele atentatelor teroriste. Să amintim că, în 12 februarie 2018, i-a fost expediată lui Donald Trump jr. o scrisoare care conținea un praf alb suspect. Plicul fiind deschis de soția acestuia Vanessa, a fost suspectat a fi un atentat la viața destinatarului. Verificările ulterioare au stabilit că nu i-a fost afectă sănătatea.

În 17 octombrie 2018, un alt act suspect. Aeronava cu care călătorea prima doamnă a SUA, Melania Trump, spre Philadelphia, pentru a participa și susține un act caritabil al campaniei „Be Best” (Fiți mai buni), acțiune pentru combaterea abuzului de opioide și hărțuirea copiilor pe Internet, s-a „defectat” imediat după decolare, aterizând de urgență, fiind pericol de prăbușire. Ulterior nu s-au dat detalii despre incident, bănuindu-se că ar fi o mână criminală.

Un apropiat al familiei Trump, psihologul Lois Winston, își exprima regretul, susținând că: „este terifiant ca cineva să suporte asemenea șocuri, care le pot afecta sănătatea..., dar acum nimic nu e surprinzător, se întâmplă multe lucruri teribile!”

Dacă trecem oceanul, sperăm că liderii Europei sunt mai liniștiți, nu primesc amenințări de la ISIS sau de la alte structuri teroriste. Nici vorbă! Și ei sunt vizați.

Chiar Donald Trump, în 16 iulie 2018, făcea o dezvăluire șocantă, precum că: „Am discutat cu președintele Putin și despre atacurile teroriste și amenințările foarte serioase. Teroriștii atacă și tot ceea ce facem noi astăzi este să încercăm să protejăm cetățenii de aceste amenințări. Săptămâna trecută se pregătea un atac terorist la Sankt Petersburg. El a fost stopat”.

Trump spune că a fost prevenit un posibil atentat, dar nu specifică dacă era vizat și Vladimir Vladimirovici Putin! Despre această intenție de suprimare a „Țarului” Rusiei nu există informații sigure, că era vizat personal, dar o intenție personalizată nu a lipsit. Și culmea! Există similitudini cu atentatul pregătit împotriva lui Trump. Adică în afara teritoriului statului propriu și de către teroriști cu sigla Statului Islamic.

Joi 17 ianuarie 2019, ziarele sârbe anunțau: „Autoritățile sârbe au reușit să dejoace un complot pentru uciderea lui Vladimir Putin, cu o zi înainte de vizita liderului rus în Belgrad. A fost arestat Armin Alibašić, un simpatizant al grupării teroriste Stat Islamic” – citat din Stevo Vasiljevic, corespondentul Reuters. Agențiile de presă străine confirmă că Agenția Secretă de Informații sârbă BIA (*Bezbednosno-informativna agencija*), împreună cu poliția, l-au

arestat în orașul sârbesc Novi Pazar pe cetățeanul sârb Armin Alibašić, în vârstă de 21 de ani. Cercetările au stabilit că deținea ilegal arme de foc automate, inclusiv o pușcă cu lunetă, explozivi, iar la percheziția domiciliară s-au găsit drapele și însemne ale ISIS. Dzevad Galijasevic, expert în domeniul combaterii terorismului, susține că Armin Alibašić făcea parte din secta Wahhabiților, denumită și „protestantismul islamului”, deosebit de violentă, autoare a mai multor atentate teroriste. Motivul organizării atentatului terorist asupra lui Vladimir Putin, l-ar fi reprezentat campania de bombardament și distrugere pe care Rusia o duce împotriva jihadiștilor ISIS în Siria.

Deși majoritatea țărilor victime consideră neavenită mediatizarea atentatelor teroriste, ele se comit. Comunicatele oficiale ale evenimentelor consumate, deseori escamotează scopul real, deși este evident pentru cunoscători că s-a produs un atentat terorist. Mai mult, R.F. Germania, de exemplu, neagă esența teroristă a unor atentate comise de imigranți, atribuindu-le motivații de drept comun, dar de fiecare dată, atentatorul moare; nu are posibilitatea, la un proces, să declare motivul atentatului. Iar martorii nu mai aud strigătul „criminalului”, *Allah Akbar!* Mortul nu vorbește!

Dacă majoritatea atentatelor teroriste din ultimii ani au fost comise de jihadiști, soldați ai Islamului, nu trebuie să ometem atentatul terorist din Noua Zeelandă, din 15.03.2019, care ar fi fost o ripostă a extremei drepte creștine împotriva islamiștilor. Atacul terorist anti-musulman, soldat cu 49 de morți, a avut loc în două moschei, pe Deans Avenue și Linwood Avenue din orașul Christchurch. Autorul, un australian, cu un tupeu nemaîntâlnit, și-a transmis *live* crimele pe Internet.

Oricât și oricine ar încerca să prezinte că fenomenul terorist este pe o curbă descendentă, după anunțul președintelui Donald Trump, la 19 decembrie 2018, că Statul Islamic a fost învins, aprecierea trebuie considerată relativă. La scurt timp după acest anunț, la 16 ianuarie 2019, un atentat la Manbij, oraș din nordul Siriei, parcă vine să infirme „înfrângerea” ISIS, când o patrulă a coaliției internaționale antijihadiste a fost victima unei explozii soldată cu moartea a 16 persoane, între care patru militari americani. Statul Islamic a revendicat acest atentat prin *Amaq*, organul său de propagandă.

La începutul articolului invocam ca mijloace de a ucide, folosite în atentate teroriste, armele de foc clasice și chiar mijloacele de transport. Îmi cer scuze că nu m-am referit la alte mijloace mai sofisticate, din ultima generație. ISIS a ridicat nivelul de pericol! Jihadul, cum spuneam, nu se limitează la oamenii de pe stradă, sedii guvernamentale sau publice! ISIS, dar și alte structuri teroriste, sunt capabile să aleagă ținte umane precise, selectate. Cum,

desigur și structurile antiteroriste pot folosi aceleași instrumente de a se apăra contra acestora.

Acel mijloc, ce poate fi folosit de ambele tabere, este DRONA!

Există dovezi certe că Statul Islamic, printr-o rețea sofisticată de traficanți de arme, a achiziționat mii de drone pe care le-a transformat în arme de război. Într-un articol apărut pe *Vice-US*, se citează dintr-un raport de la *West Point's Combating Terrorism Center*, care a explicat cum Statul Islamic și-a construit o flotă de drone. „A existat o vreme, la începutul anului 2017, când armata irakiană s-a trezit cu 70 de drone în aer pe parcursul a 24 de ore”, a spus Generalul Raymond Thomas, șeful Comandamentului Special al Operațiunilor din SUA, în timpul unei conferințe din 2018. „La apogeul atacurilor cu drone din primăvara lui 2017, forțele coalitiei luptau să smulgă Mossul-ul din mâinile Statului Islamic în nordul Irakului. Atunci ISIS lansa între 60 și 100 de bombardamente pe lună cu ajutorul dronelor” – declara un membru al Forțelor de Apărare Siriene unui jurnalist de la France 24.

În luna iulie 2018, într-un raport al Centrului pentru Combaterea Terorismului (CTC) din Marea Britanie s-a dat publicității modul cum ISIS procura dronele folosite pentru operațiunile ofensive din Irak și Siria. Inedit, aprovizionarea se realiza printr-un lanț global și stratificat, care implica achiziții de la mai mult de 16 companii, cu sediile în șapte țări diferite. Operațiunile erau conduse de doi frați din Bangladesh, Sujan și Ataul Haque Sobuj, cetățeni ai Regatului Unit. Echipa condusă de aceștia a fost formată din antreprenori IT din Bangladesh, care în anul 2018 au fost anihilați. Dronele, după ce făceau un periplu interțări, ajungeau la ISIS, care le încărcau cu explozivi și le lansau „împotriva dușmanului”!

Dacă teroriștii foloseau asemenea mijloace de a ucide, de ce nu ar folosi și cei atacați, pentru „a se apăra”? Astfel, chiar președintele SUA Donald Trump anunța la 5 ianuarie 2019, că a fost ucis Jamal al-Badaoui, creierul atacului comis în octombrie 2000 de Al-Qaeda, împotriva navei militare americane *USS Cole* în portul Aden din Yemen, soldată cu cel puțin 12 militari uciși. Reușita eliminării se datorează ultimei tehnologii digitale folosite, pentru ca drona să identifice ținta, umană sau tehnică, pe baza unor senzori din ultimele generații de *software*.

Că un asemenea mijloc de a ucide, folosit de teroriști, este posibil, vine să ne confirme, atentatul din 5 august 2018 de la Caracas, când la o ceremonie militară, cu participarea președintelui Venezuelei Nicolas Maduro, mai multe drone încărcate cu explozivi au fost detonate la câțiva metri de președinte. Au fost răniți șapte soldați din Garda Națională. Atentatul este cert, fiind filmat în

timp real. Nicolas Maduro făcea responsabilă pentru atentat extrema dreaptă venezueleană, ajutată logistic de cea columbiană, fiind acuzat chiar președintele columbian Juan Manuel Santos.

Dar armele folosite de teroriști și antiteroriști nu se plafonează digital, ele continuă să fie dotate cu ultimele aplicații IT! Armele viitorului sunt aici! Sună un titlu de pe Instagram, cu o demonstrație pe You Tube. Se lansează o dronă în zbor.

Prezentatorul: „*Un pilot foarte bun? Nu! Ceea ce tocmai ați văzut este o dronă în zbor! Zboară pe cont propriu. Procesorul ei poate reacționa. Mișcările sale sunt anti-lunetist. La fel ca orice dispozitiv mobil are camere video și senzori. Și, precum cele mai inteligente aplicații IT, are camere video de recunoaștere sol, cameră verticală, recunoaștere facială, locul explozivului. Acest dispozitiv conține 3 grame explosiv. Iată cum funcționează!*” Demonstrația se soldează cu atacul unui manechin, imaginile arată cum cartușul plecat din dronă, penetrează craniul și face explozie. Intervine prezentatorul: „*Se spunea că «Nu armele ucid, ci oamenii!»! De fapt, oamenii nu ucid, ei sunt controlați de emoții. De aceea ei nu ținesc bine! Haideți să vedem cum iau armele decizii!*” Pe ecran apar scene cu oameni fugind, pe străzi, urmăriți de drone care îi ucid! Apoi ne precizează că e suficient să dai imagini portretistice, printr-o fotografie sau imagine filmată, ca drona să identifice ținta și să declanșeze explozia pentru a ucide selectiv. „*Aceasta numesc eu lovitură aeriană cu precizie chirurgicală. Este unul din produsele noastre... echipe specializate, pot penetra clădiri, mașini, trenuri, pot evita oamenii, locuințe. Cu orice măsură de contracarare, nu pot fi oprite*”, ne asigură prezentatorul, posibil american.

Evoluția actuală a terorismului și antiterorismului, prin implementarea ultimelor tehnologii IT, de a ucide selectiv ținta, iată pasul înainte al fenomenului! Pierderile colaterale din trecut, vor fi excluse. Oamenii nevinovați ce au devenit victime anterior, cauzate de atentatele teroriste, pot fi mai optimiști, țintele viitoare vor fi selectate! Știm, de la antropologie, că fiecare persoană are un portret anatomic unic, iar dacă senzorul din procesorul dronei nu îl identifică drept țintă, ai scăpat! Există o șansă!

Col. (r) Alexandru Bochiș Borșanu

CULTURĂ, EDUCAȚIE ȘI FORMARE PENTRU INTELLIGENCE-UL NAȚIONAL

Considerații generale

Transformarea lumii din secolul XXI – dezvoltarea de tehnologii avansate, apariția unor noi state, formele diversificate ale războiului – se regăsește și în lumea informațiilor. Nevoia de informații referitoare la toate aspectele societății, inclusiv la sistemele sofisticate de arme, a contribuit la transformarea culegerii de informații, care necesită atât tehnică avansată pentru culegerea datelor, cât și indivizi cu pregătire superioară în științele sociale și naturale, precum și în domenii mai puțin comune, ca de exemplu cel al interpretării fotografiilor.

În acest context, a devenit necesară redefinirea rolului, importanței și statutului serviciilor de *intelligence*, a relațiilor dintre ele și organismele de supraveghere și control, precum și cu mass-media .

Sunt unanim recunoscute necesitatea și importanța obținerii în timp util a unor informații politice și militare care să permită apărarea intereselor naționale, ca și a unor analize bazate pe fapte reale privind unele acțiuni și evenimente care vor avea loc în viitor sau acțiuni economico-tehnologice și industriale care urmează a fi inițiate de unele guverne și mari companii sau trusturi. În lumea contemporană, nici cele mai sărace state nu-și pot permite să se lipsească de datele și analizele oferite de serviciile de *intelligence*. Nevoia de informații este cu atât mai mare cu cât ele trebuie să suplinească inferioritatea manifestă în alte planuri.

Într-o societate democratică modernă, dezvoltarea socială, în general, și activitatea decizională în special, atât la nivel macro cât și la nivel micro, impun o bază informațională caracterizată prin *veridicitate, actualitate, oportunitate, relevanță, disponibilitate și acces, precizie, utilizabilitate și procesabilitate, rezistență la factorii distructivi, mobilitate sau transferabilitate și, în final, dar nu în ultimul rând, siguranță și stabilitate*.

Cu cât nivelul managerial al deciziei este mai înalt, cu atât nevoia de fond informațional este mai acută, atât sub raport cantitativ, cât și calitativ.

Activitatea serviciilor de *intelligence*, care dispun de mijloace tehnice proprii, trebuie să dezvolte un cadru conceptual special, să evidențieze raporturile logice dintre diversele componente ale sistemului analizat, să fixeze anumite axiome, să avanseze ipoteze de lucru, raționamente teoretice (uneori extrem de rafinate și complexe), pentru ca în final, pe baza unei analize aprofundate, să ajungă la „instalarea unui dispozitiv de prelucrare a informației”, în vederea transmiterii ei instanțelor abilitate să o utilizeze.

De asemenea, aceste servicii/agenții trebuie să țină seama împreună crearea unor „comunități de practică”, cu pregătire, grupuri de practică analitică și diferite tipuri de surse on line, incluzând forumuri pentru dezbaterile metodelor și pentru rezolvări de probleme. Acest tip de comunități ar urma să fie conectate cu o arhivă centrală pentru lecții învățate bazate pe analiza post acțiune și pe numeroase revizuri formale ale produselor de *intelligence* strategic. Din aceste revizuri ar trebui să rezulte lecții atât pentru analiștii individuali cât și pentru echipe, cu evidențierea atentă a cauzelor erorilor și eșecurilor.

Preocupări ale Comunității Americane de Intelligence (IC-USA)

La nivelul comunității americane de *intelligence* există preocupări de cercetare privind implicațiile evoluțiilor globale, în special ale amenințărilor greu de urmărit sau identificat, din cauza dezvoltării tehnologice și a interconectivității rapide. Mai mult, înțelegerea complexelor problemele transnaționale, precum terorismul și proliferarea armelor, necesită o abordare analitică, bazată pe promovarea «atenției sporite» și evitarea eșecului analitic.

O altă componentă a acestei abordări analitice din cadrul comunității de informații ar fi un *model de gândire atât critic cât și creativ*. Pentru ca această abordare să funcționeze, vor fi necesare schimbări la nivelul proceselor interne ale organizațiilor, precum și crearea unei *culturi integrate* a structurilor analitice.

Astfel, Rob Johnston, antropolog în cadrul Institutului pentru Analize de Apărare, a început, împreună cu Centrul pentru Studiul Activității de Informații (*Center for the Study of Intelligence*), o cercetare post-doctorat de doi ani, la cererea directorului CIA.

Obiectivele fixate erau: „*identificarea și descrierea condițiilor și variabilele care afectează negativ analiza informațională*” și „*cercetarea culturii, metodologiei, erorilor și eșecului analitic, în cadrul comunității de*

informații”¹. Această cercetare face referire la necesitatea unei „culturi integrate” la nivelul comunității de informații americane pentru a furniza instrumentarul analitic necesar în contextul creat de amenințările emergente (cyberterorism, amenințarea nucleară etc).

Participanții la acest proiect au considerat că dezvoltarea unei culturi integrate a Comunității de Informații este singura soluție care îi permite să facă față misiunilor viitoare. Furnizarea de informații și avertizarea unor amenințări precum terorismul internațional, proliferarea nucleară și dezvoltarea factorilor biopatogeni, precum și preocuparea față de amenințările emergente, presupune schimb de informații, utilizarea unor rețele de colaborare și concentrarea pe munca în echipă. Această cultură comună, care ar permite realizarea unor astfel de imperative, ar trebui să se caracterizeze, printre altele, prin dorința de a gândi „în afara cadrului” și de a-și asuma riscurile, abilitatea de a aborda politicile SUA ca variabile independente în cazul analizării unor probleme, precum și prin recunoașterea implicațiilor pe care le vor avea amenințările dispersate, la scară mică, dar care vor solicita o atenție relativă pentru prevenirea lor eficientă. Noua cultură trebuie să încurajeze analiștii să se auto-organizeze și să relaționeze cu alți analiști din interiorul și din exteriorul comunității.

Concluzia autorului a fost că, *în esență, cultura analitică a comunității de informații din SUA constituie un impediment serios în identificarea și detectarea (cunoașterea) amenințărilor, în special a celor asimetrice, precum și în diseminarea promptă a informației de avertizare*. Johnston a descris un tip de birouri ultrasecretizate, în care încercările de a elabora previziuni asupra unor amenințări rămân nepremiate, ba sunt chiar pedepsite. Cercetarea aprofundată și speculativă este imposibilă, datorită tempoului alert al procesului de informare operativă curentă; ea este chiar descurajată, *întrucât stimulentele sunt stabilite în funcție de rezultate ușor cuantificabile (cum ar fi numărul de rapoarte produs de un analist)*. Astfel, comunitatea de informații a SUA își crește

¹ Studiul lui Johnston a inclus 440 interviuri cu profesioniști operativi și de profil academic din comunitatea de informații, participarea la programe de pregătire în domeniul activității de informații, ateliere și grupuri de lucru, observarea directă a analiștilor în timpul îndeplinirii sarcinilor curente și participarea ca observator la finalizarea unor sarcini analitice. Johnston, Rob, *Analytic Culture in the US Intelligence Community: An Ethnographic Study*, Central Intelligence Agency Washington, DC 2005, p. XIII.

capitalul social prin intermediul raportării curente, evitând elaborarea de produse informaționale de prognoză riscante, obținute prin analiză.

Referitor la educație și formare, una dintre recomandările raportului de cercetare identifică necesitatea crucială de a dezvolta programe de educație și formare care vor fi utile atât pentru îmbunătățirea directă a analizei, cât și pentru profesionalizarea forței de muncă.

Educația și formarea reprezintă activități având o prioritate scăzută în cadrul Comunității de Informații (CI). Chiar dacă există o atitudine culturală uniformă în cadrul CI, există totuși un curent împotriva ideii de a permite analiștilor să se pregătească în timpul serviciului lor. Managerii realizează că, atâta timp cât toată lumea este suprasolicitată la birou, este nepotrivit să dai analiștilor „timp liber” pentru pregătire și educație. Faptul că managerii nu primesc o pregătire consistentă pe parcursul carierelor lor, contribuie la consolidarea acestui curent. CI pune accent pe câștigurile pe termen scurt, discutabile față de beneficiile pe termen lung ale forței de muncă ale analiștilor mai bine educați.

Educația abundă în abordări privind soluționarea problemelor. Ea furnizează, de asemenea, cunoștințe despre anumite discipline. Pregătirea face cunoscute aptitudinile și informațiile necesare pentru participarea, pe criterii de competență, la operațiunile zilnice de organizare. *Inițial, proiectul a abordat acest subiect din perspectiva faptului că universitățile educă, în timp ce programele interne derulează activități de pregătire.* Viitorii analiști ar fi educați în universități și apoi pregătiți de către agențiile lor, după angajarea acestora conform unui anumit program. Cu toate acestea, din perspectiva pregătirii persoanelor pentru a deveni analiști de *intelligence*, linia de demarcație între educație și pregătire nu este deloc clară. Este mai util să privim educația și pregătirea ca parte a unui întreg decât ca activități separate desfășurate de universități și, respectiv, de agenții-mamă. În practică, universitățile se angajează adesea în activități de pregătire, precum și de educație. Școlile medicale, stomatologice și de contabilitate servesc, probabil, ca cele mai bune exemple de programe profesionale de pregătire intensivă.

Dacă analiștii de informații fac parte dintr-o categorie profesională, atunci în școlile profesionale de politici publice, relații internaționale și științe politice – atât la nivel de masterat, cât și de facultate – ar fi potrivită o curiculă în „analiza informațiilor”, cu programe care să încorporeze o doză consistentă

de pregătire și educație. *Mulți experți consideră că cea mai bună pregătire pentru a deveni analist de informații o reprezintă o educație solidă în relații internaționale, științe politice, istorie, economie, literatură, jurnalism, știință, istoria artei sau alte discipline umaniste.*

În contextul unuia dintre Atelierele de lucru privind Educația Analistilor de Informații din cadrul proiectului menționat mai sus, s-a reliefat că programele universitare care pregătesc studenți pentru a deveni analiști de informații variază în mod considerabil în ceea ce privește obiectivele procesului de învățare și conținutul. Chiar și atunci când universitățile aleg să dezvolte o *curriculă în analiza de informații*, aceste programe vor purta amprenta programelor lor mamă și vor rămâne destul de diferite. Acesta este un lucru bun, având în vedere multitudinea de aptitudini și cunoștințe pe care forța de muncă analitică ar trebui să le aibă. Oricum, aceasta înseamnă că CI trebuie să joace un rol activ pentru a garanta că analiștii nou-angajați reflectă nevoile de aptitudini și cunoștințe ale CI.

În SUA, universitățile oferă acum formate educaționale alternative în plus față de nivelul tradițional. De exemplu, anumite universități oferă programe calificate care permit analiștilor de nivel mediu să obțină o pregătire la nivel de licență pe teme de interes. Universitățile oferă, de asemenea, programe executive de pregătire construite pentru a răspunde nevoilor CI. Aceste programe pot aduce o contribuție valoroasă la educația și pregătirea analiștilor.

Dincolo de rolul direct în îmbunătățirea activității analitice, prin creșterea capacității analitice, activitățile de educație și formare ar trebui să reprezinte mecanismul predominant pentru profesionalizarea forței de muncă analitice și pentru dezvoltarea unei culturi comune privind CI. Noul Sistem de Universități pentru Informațiile Naționale (NIUS) reprezintă un mecanism ideal de coordonare a activităților de educație și pregătire în cadrul CI pentru realizarea tuturor acestor obiective. În desfășurarea procesului, utilizarea unui astfel de departament sub autoritatea CI va micșora și raționaliza ofertele largi de pregătire și educație ale CI. NIUS ar trebui să combine programele CI cu ofertele convenabile ale universităților pentru a maximiza beneficiul pentru CI. De asemenea, NIUS va avea și funcția de cercetare și reprezintă probabil cea mai bună organizație pentru a coordona lecțiile importante deprinse în cadrul CI. Unul dintre participanții la acest proiect argumentează că formarea și educația pe baze comune a analistului în cadrul Sistemului Universitar de

Intelligence Național reprezintă o condiție necesară pentru dezvoltarea unor caracteristici ale profesiei de analist de informații.

Analistii și managerii vor vedea importanța cerințelor educaționale dacă CI le leagă de promovarea primilor. De exemplu, în armată, personalul nu poate ajunge la următorul grad dacă nu a trecut de testele corespunzătoare și programele de instrucție. Pregătirea și procesul de evaluare trebuie făcute pe tot parcursul carierei unui analist. Fiecare nivel trebuie să fie mai competitiv astfel încât doar cei mai buni să ajungă în pozițiile de conducere.

Luând în considerare toate aceste precizări, una dintre principalele recomandări ale acestui proiect de cercetare, care face referire la obiectul lucrării noastre privește îmbunătățirea educației și pregătirea în cadrul CI pentru creșterea calității analizelor, profesionalizarea forței de muncă și consolidarea unei culturi comune la nivelul CI. Pentru atingerea acestui obiectiv, autorul proiectului face mai multe propuneri privind:

- *Utilizarea Sistemului Universitar de Intelligence Național pentru coordonarea tuturor programelor de educație și formare din cadrul CI, inclusiv programele specifice structurilor de intelligence.* În acest fel, o organizație aflată sub controlul direct al Director of National Intelligence (DNI) va ști care activități educaționale și de formare sunt disponibile în cadrul CI. *National Intelligence University Sistem* (NIUS) ar trebui să dezvolte și să coordoneze programe de educație și cultură specifice Comunității de *Intelligence* (CI) oferite de universități.
- *Solicitarea unei pregătiri comune.* Realizarea cât mai multor programe de educație și pregătire precum inițiativele specifice CI. Acest lucru va spori colaborarea și va consolida cultura comună CI. Programele care rămân sub controlul agențiilor individuale ar trebui deschise analiștilor din alte agenții dacă ei pot profita. Cu toate acestea, se atrage atenția că, dacă pregătirea comună este aplicată, ea trebuie să fie interesantă și relevantă. Trebuie să fie suficient de robustă pentru a furniza un „coș de piață” al ofertelor care permit analiștilor să se înscrie la cursurile care le convin cel mai mult.
- *Inițierea unei „tabere de recruți” comune pentru toți analiștii din cadrul CI, în primele 6 luni de la angajare.* Temele pregătirii ar trebui să includă etica și noțiuni de comerț. Un astfel de curs ar ajuta la acumularea unor convingeri și culturi comune de către toți analiștii din cadrul CI.

Programul de Absolvire CIA, la care iau parte toți analiștii noi din CIA poate servi ca model pentru o astfel de tabără pentru recruții din CI.

- *Utilizarea noilor formate pentru pregătire și educație care sunt disponibile atât în universitate cât și în cadrul CI.* Acestea includ programe de certificate și oferte educaționale suplimentare, precum și specializări în Analiza Informațiilor ca parte a unor programe de master la universitățile care oferă certificate de master în Politici Publice.
- *Dezvoltarea unui program continuu coordonat de educație și pregătire atât pentru manageri cât și pentru analiști, astfel încât educația și formarea să devină o caracteristică periodică standard a carierelor analiștilor și managerilor.* Acest lucru va permite o actualizare a abilităților analiștilor și îi va pregăti pentru funcții de conducere, dar și o rememorare a viziunii și obiectivelor de care cu toții trebuie să fie conștienți ca membri ai CI.
- *Una din condițiile promovării analiștilor și a managerilor să fie îndeplinirea unor programe obligatorii educaționale și de formare.*
- *Instituirea unor cerințe educaționale continue în rândul comunității analitice.* De exemplu, anumite profesii solicită câteva ore de pregătire continuă pe an. Atât programele de diplomă cât și cele suplimentare din universități pot asigura cursuri create special pentru acest scop, așa cum procedează cursurile scurte oferite de agențiile CI. Cerințele educaționale continue de la nivelul CI reprezintă o excelență completare a exigențelor de formare și educație comune.
- *Dezvoltarea unui program de „ofițer în rezidență” la nivelul CI bazat pe același tip de program din cadrul CIA, care plasează ofițeri CIA ca profesori externi (visiting professor la universități).* Acest program va ajuta la identificarea unor posibili analiști cât se poate de repede și va orienta pregătirea lor educațională pentru a intra în rândul forței de muncă analitice.
- *Studierea posibilității de a utiliza profesori universitari drept cercetători în rezidență la agențiile din cadrul CI.* Acest program poate funcționa bine în special în contextul Sistemului Universitar de Intelligence Național.

- *Calibrarea forței de muncă a analiștilor astfel încât să permită unui procent din numărul analiștilor să se angajeze în activități de formare și educație fără a cauza o criză a forței de muncă în domeniu.*
- *Având în vedere că analiștii nou angajați trebuie să aștepte un timp pentru a primi certificatele de securitate, CI ar trebui să utilizeze această perioadă în mod constructiv pentru o pregătire inițială neclasificată.*
- *Extinderea Programului Centrelor Academice de Excelență ale Comunității de Intelligence .*

Realități și priorități în cultura, educația și formarea analiștilor

Imprevizibilitatea și dinamismul mediului internațional de securitate, dar și fenomenul globalizării influențează politicile și strategiile României de promovare și apărare a intereselor naționale, care se realizează și prin intermediul puterii *intelligence*-ului. Aceasta din urmă se traduce în capacitățile naționale de a culege, interpreta și exploata eficient și oportun informația.

Fenomenul globalizării, reacțiile antiglobalizării dar și informatizarea societății au redus foarte mult durata ciclului decizional. Pentru a lua cea mai bună decizie și la momentul oportun, liderul nu mai are nevoie doar de „fler” și de un munte de date și informații, ci de *Intelligence* pe baza căruia să se poată acționa (*actionable intelligence*).

Provocările noului mediu economic și de securitate internațional, crizele și conflictele fac necesare identificarea și promovarea unor noi instrumente de sprijin decizional pentru evidențierea oportunităților și alternativelor în politicile economice, sociale și de securitate, care să contribuie la fundamentarea deciziilor strategice de modernizare instituțională, reformare economică și dezvoltare socială.

Dezvoltarea capacităților de pregătire și fundamentare a deciziei și optimizarea mecanismelor decizionale pot să ofere României un avantaj competitiv și un comportament proactiv prin aplicarea unor tehnici și instrumente de decizie: managementul riscurilor, elaborarea și analiza de scenarii, planificarea strategică în condiții de incertitudine, precum și simulări și jocuri strategice. Elaborarea și analiza de scenarii se realizează în perspectiva evaluărilor și prognozelor, prin identificarea celor mai importanți factori care

pot influența fenomenul analizat și evaluarea implicațiilor posibilelor evoluții asupra obiectivelor politice, economice sau de securitate pe termen lung.

Una din cauzele principale ale eșecului unor servicii de *intelligence* de a avertiza sau prezenta realitatea a reprezentat-o eșecul activității analitice. În consecință, *îmbunătățirea activității de analiză trebuie să fie prioritatea activității de transformare a serviciilor de intelligence*, determinate de necesitatea adaptării acestora la noul context de securitate. Reforma în *intelligence* trebuie să încurajeze formarea unui mediu de concurență analitică și să instituționalizeze acest lucru. Analistii trebuie să fie izolați de politică și presiunea politică.

În cele din urmă, nu crearea structurii analitice potrivite contează neapărat, ci *completarea necesarului de expertiză umană în zonele critice*. În acest sens, *programele educaționale pentru securitate națională trebuie finanțate corespunzător, diversificate și adaptate realităților mediului*.

Dacă luăm în considerare multitudinea de însușiri, calități și deprinderi pe care trebuie să le dovedească un bun analist, este evident că procesele de recrutare, pregătire și educare în domeniul analizei de *intelligence* sunt dificile. De aceea procesul de formare a unui bun analist de *intelligence* este un proces de durată, care necesită eforturi constante atât din partea instructorilor/educatorilor/îndrumătorilor, cât și din partea analistului, încercând să rezolve și unele din problemele generate de disfuncțiile, vulnerabilitățile și riscurile cu care se confruntă analistii de *intelligence*.

Limitările proprii ale analistului din informații sunt, în fapt, vulnerabilități în pregătirea individuală din ciclurile preuniversitare și universitar și ele sunt legate de:

- *lipsa unei gândiri critice* – gândirea critică se referă la acele activități mentale clare, precise și care au un scop final; ele sunt asociate cu rezolvarea problemelor complexe ale lumii de azi, generarea de soluții multiple (și creative) la aceste probleme, sintetizarea și integrarea informațiilor, realizarea distincțiilor între fapte și opinii, evaluarea rezultatelor potențiale, dar se poate referi și la procesul de evaluare a gândirii cuiva;

- *lipsa capacității de înțelegere a naturii diferitelor tipuri de corelații* (de exemplu, cauza și corelația sunt lucruri diferite); variabilele ascunse sunt întotdeauna ușor de identificat;

- *insuficienta dezvoltare a capacității de recunoaștere a gradului de reprezentativitate pentru un anumit caz.* Din acest motiv, analistul întâmpină dificultăți în recunoașterea unei informații semnificative atunci când o întâlnește, nu reușește să evalueze corect punctele tari și pe cele slabe ale acesteia și nu poate discerne dacă o aserțiune este bazată pe argumente solide sau pe fapte a căror legătură este numai aparentă;

- *analistul de informații trebuie să facă o distincție clară între evidențele directe (imagini obținute prin sateliți, interceptări electronice) și dovezile obținute prin acțiuni ale unor persoane.* În problemele complexe, analistul trebuie să precizeze nivelul său de încredere față de evaluările făcute. Atunci când tratează aspecte incerte sau lucrează cu date incomplete (așa cum se întâmplă adesea, în activitatea de informații), analistul trebuie să expună clar presupunerile care i-au permis să meargă dincolo de aspectele evidente, spre chestiuni care necesită estimări sau interpretări. De aceea, analistul trebuie să-și pună permanent întrebarea „*și ce dacă?*” și să analizeze dacă faptele pe care le prezintă îi susțin argumentele și dacă îi facilitează înțelegerea.

Desigur, nimeni nu poate contesta faptul că misiunea principală a analistului din domeniul informațiilor constă în crearea de produse care să ofere beneficiarilor (factorilor de decizie) o înțelegere corectă și exactă a diferitelor procese, evenimente și fenomene.

Dar riscul cel mai important, care poate duce la eșecul analiștilor în procesul de învățare din propriile lor experiențe este reprezentat de prejudecățile lor retrospective – tendința de a considera, greșit, că ei pot prezice cu acuratețe un eveniment după ce evenimentul a avut loc.

În concluzie, soluția pentru reducerea vulnerabilităților și riscurilor pentru analiștii de *intelligence* pornește de la formarea unui bun analist, care este un proces de durată ce necesită eforturi constante atât din partea îndrumătorilor cât și a analistului. Aceste eforturi, dincolo de rolul direct în îmbunătățirea activității analitice, prin creșterea abilității analitice, trebuie îndreptate, în principal, spre activitățile de educație și formare, ce ar trebui să fie mecanismul predominant pentru profesionalizarea forței de muncă analitice și pentru dezvoltarea unei culturi comune privind analiza de *intelligence*.

La fel ca în SUA și alte state occidentale, și în România serviciile de *intelligence* pun încă accent pe câștigurile pe termen scurt, discutabile față de

beneficiile pe termen lung ale forței de muncă ale analiștilor mai bine educați, lucru care determină un nivel mai ridicat al vulnerabilităților și riscurilor în analiza de *intelligence*. Pe de altă parte, există o cerere de analiști „bine pregătiți”, în organizațiile internaționale de securitate (ONU, NATO,), dar și în state UE, euroatlantice, inclusiv în România, deoarece structurile de informații pentru a funcționa eficient au nevoie de analiști de *intelligence* foarte bine pregătiți.

Necesitatea existenței unui corp de analiști bine pregătiți este valabilă atât pentru Comunitatea Națională de Informații (CNI), cât și pentru componentele/structurile sale. Misiunea principală a oricărui analist din domeniul *intelligence*-ului (serviciilor și informațiilor de securitate națională) este aceea de a crea produse de *intelligence* (informații de securitate) care să ofere factorilor de decizie o înțelegere corectă și exactă a diferitelor procese, evenimente și fenomene.

Specialiști din domeniul *intelligence*-ului susțin că studenții și absolvenții instituțiilor de învățământ superior nu sunt formați în spiritul unei gândiri critice (logice sau științifice), întâmpină greutăți în argumentarea unor concluzii sau identificarea ca argument a unui fapt concret, eșuează în identificarea premiselor și întâmpină greutăți privind estimarea informativă a amenințărilor reale. De asemenea, instruirea analiștilor se concentrează mai puțin asupra stimulării intuiției necesare înțelegerii apariției unor stări de fapt noi sau a modificării unor comportamente considerate imuabile.

Din aceste considerente, apreciem că este necesară *inițierea unui proiect de educare și formare pentru analiștii din domeniul intelligence-ului național* pentru creșterea calității analizelor, profesionalizarea forței de muncă și consolidarea unei culturi comune a *intelligence*-ului românesc. Acest proiect ar urma să reprezinte o componentă a *Programului Național de Educație și Pregătire* și, în același timp, să se bazeze pe:

- *evaluarea actualului nivel de pregătire în analiză și ce învață nou analiștii (în special tineri);*
- *conlucrarea cu componentele analitice ale structurilor de intelligence în vederea stabilirii unor direcții, de pregătire și educație în Analiza de Intelligence, concretizate în noi cursuri și programe naționale, utilizând și unele modele eficiente;*
- *colaborarea cu celelalte structuri/ servicii/ agenții ale Comunității Informative pentru realizarea unei pregătiri și educații în analiza de intelligence*

integrate care să anticipeze evoluții ce pot afecta securitatea națională, utilizând un „limbaj comun” al întregii „Comunități Naționale de Informații”;

- *elaborarea unui curriculum național pentru analiștii de intelligence* care, plecând de la conceptul de educație să țină cont de nivelul de cunoștințe al subiecților, vârsta acestora, scopul urmărit, profesia lor, formația intelectuală, acumulările moral-volitive, motivațiile și caracteristicile structurilor de *intelligence* unde sunt încadrați.

Mai mult, acest proiect național în domeniul analitic ar putea prevedea unele **direcții de acțiune** precum:

- *Constituirea și consolidarea programelor pilot, la nivel național, destinate pregătirii analiștilor de intelligence*, în care să fie implicate atât instituții civile de învățământ superior, cât și instituții militare;

- *Stabilirea unor obiective generale ale programelor de pregătire a analiștilor:*

- cunoașterea contextului global în care relaționează statele, înțelegerea complexității, a dinamicii și a interdependenței evenimentelor și a problemelor globale;
- înțelegerea configurărilor viitoare a comunității naționale de *intelligence*, elaborarea unor soluții pentru prevenirea amenințărilor la securitatea națională;
- dezvoltarea abilităților de a colabora și a lucra în echipă, de a recunoaște tematici specializate și expertize.

- *Elaborarea unui curriculum pentru acest proiect național*, care să își propună să dezvolte capacitatea cursanților de a înțelege, în mod global, cum anumite contexte istorice, economice, culturale, politice și sociale afectează și influențează *intelligence*-ul și securitatea națională.

- *Includerea în programul de pregătire/formare a unor module specifice privind: Competențe de bază pentru profesioniștii în intelligence;*

- *Din perspectiva metodelor utilizate, evitarea, pe cât posibil, a analizei descrise ca „o singură direcție, o singură concluzie” și aplicate în cazul problemelor nesigure și complexe. S-a constatat că pregătirile și direcțiile date analiștilor pun un accent prea mare pe această metodă. Criticii spun că abordarea cunoscută ca „luăm o singură decizie finală” este atât nefolositoare cât și pasibilă de greșeli. Principala atribuție a analiștilor, spun criticii, este de a*

oferi anumite păreri factorilor politici, pentru ca aceștia să ajungă la niște concluzii clare în ciuda nesiguranței ce se întâlnește în cadrul complexelor evenimente la nivel mondial.

În SUA se poate evidenția concluzia conform căreia *multitudinea abordărilor studiilor de intelligence a determinat o diversitate a manierelor de predare a disciplinei*. Astfel, studiile de *intelligence* se predau în cadrul departamentelor de științe politice, ceea ce are efect asupra modalității în care disciplina este abordată: se pune puțin accent pe studiile de caz de factură istorică și se favorizează dezbaterile teoretice.

La nivel național, educația și pregătirea analiștilor de *intelligence* se realizează în primul rând în cadrul instituțiilor militare de învățământ superior, și foarte puțin în universitățile civile.

Elaborarea unui *Program național de educare și formare în domeniul analizei de Intelligence* poate contribui la organizarea unui *Sistem National de Educație și Formare în Intelligence* bazat pe proiecte educaționale și în materia analizelor de *intelligence*, într-o concepție modernă, adaptată la dinamica mediului de securitate. În plus, reiese că este mult mai productiv **să privim educarea, formarea, antrenarea și specializarea ca elemente/ componente integrate ale unui sistem continuu și nu ca activități separate, desfășurate în universități, pe de o parte, și de instituțiile și structurile de informații (agenții/servicii) pe de altă parte.**

Col. (r) dr. Tiberiu Tănase

„Paginile Literare” cuprind contribuții ale membrilor ACMRR și ale veteranilor din serviciile de informații care au preocupări și prezențe publicistice în acest domeniu.

CORIN BIANU

NU DĂM PĂMÂNT

poem național

Nu dăm pământ, nici cât o linguriță,
Orice tentație de a-l lua, zadarnică e!
Mult mai întins a fost odinioară
Și-au rupt din el barbari, pe oameni îi înstrăinară,
Să-ascundă orice urmă de romanitate...

Dar mai întâi i-a strâns pe daci un Burebista,
Cu țara până sus la Munții Tatra
Și de la Nistru pân-la Tisa,
Având pe malurile Dunării, terasă.

Pe Decebal l-au hărțuit cuceritori romani.
Pe sacrificiul vieții lui regale
Au ridicat în însuși miezul marii Dacii
Imperialul astru al latinității,
Ca razele-i să lumineze-ntreg pământul dac...

Iar Chronos, cel mai mare împărat al lumii,
A întronat apoi mileniul cețos
Cu migratoarele popoare volatile
Pe darnicul pământ al dacilor romanizați,
Cea veche vamă între Est și Vest,
Turnantă placă-ntre Asia și Europa.

Latinitatea împământenită multimilenar,
Cetate-a fost în calea migratorilor de peste tot,
Cu turnuri denumite Gelu, Glad, Menumorut
Și Litovoi și Dragoș, Farcaș și Ioan.
Apoi, un mușatin de vază,
I-a înjugat la plug pe toți năvălitorii prinși
Și-a pus de o dumbravă sănătoasă.

Dar oamenii pământului tot generoși rămas-au,
Ca tot pământul lor de Domnul binecuvântat,
Pe când pribegi mai noi s-au așezat

P
A
G
I
N
I

L
I
T
E
R
A
R
E

Să-și încropească trai mai bun decât la ei,
Rotindu-și ochii lacomi la luat de-a gata.

Cotropitori ce doar din prăzi știau trăi,
Pustie vamă își doreau
Pe vechea vatră dintre Est și Vest,
Și sfârtecară țara cât era de-ntinsă,
Că veacuri lungi, românii trăiră despărțiți.

Am învățat istoria, cu sânge scrisă
Pe piele de români,
Pe viețile martirilor și suferința fiilor,
Reîntregindu-ne în marele război
Prin luptă dreaptă, jertfe și eroi.

Pământul Daciei, cu fii romanizați,
E-aceeași veche vamă între Est și Vest,
Turnantă placă-ntre Asia și Europa,
Iar timpurile-n învârtirea lor
Ne tot oferă mostre pentru viitor;
Când reunirea are-abia un centenar,
E începutul altei mii de ani.

Cu vitejia lui Ștefan cel Sfânt
Cotropitorul, azi preface-l-vom pământ,
Un natural, pilduitor îngrășământ,
Și cu Mihai cutezătorul,
Reîntregindu-și vatra și poporul,
Cu Ferdinand cel Înțelept și blând,
E Țara Românească-n veșnicii urcând!

THEODOR BORCAN

Marii Domni ai Țării...

*Motto: „Patria este pământul strămoșilor,
Dar și zestrea fiilor noștri” (Vasile Goldiș)*

Marii Domni ai Țării
Luminați și drepți,
Înalți în ceruri
Ne vor înțelepți.

În sus - la Suceava -
În hotar de drept,

Ștefan și Moldova
La „dușmani” țin piept!
Odihnind la Putna
Sau pe malul Mării,
Ștefan și Columna
Stau de strajă Țării.

Și-n jos - la câmpie -
La Dunărea-albastră,
Stă de strajă Mircea - în mănoasa glie,
Cu Marea cea Mare - a României fereastră.

GHEORGHE MICLE

MĂ DOARE GEOGRAFIA

Spuneți-mi că trădarea nu vă doare
Spuneți-mi că arginții nu vă frig
Soldați întunecați ai unei lumi bizare
Lipsiți de orice neamuri, oameni de nimic.

Necinstea de zâmbește fată mare,
Chirurgicală-i starea mării lor,
Suflete mici și fără de valoare:
Ce neagră pânză, dezolant...decor.

Armata de ciuperci otrăvitoare,
Scuife cu basmale de scaieți
Sau mitocani în pas de defilare
Scuipați ca igrasia din pereți.

Ei cred că Țara-i locul lor de joacă
Și libertatea-i un ansamblu prost,
Lumina-i neagră-n raze și Europa șchioapă
Iar straja demnității a adormit în post.

Mă doare-n profunzime toată starea,
Mă doare-n adâncime datoria
Și să-nsoțesc cu munții și cu marea
Să-mi apăr sistematic geografia.

CONSTANTIN MUȘAT

LA RONDA SCRIITORILOR

Pe-ngustele alei, roua de-argint se-așterne
Statui din bronz stau demne-n rondul lor
În Cișmigiu le vezi semețe și eterne
În sunet și lumină, ca într-un dans frenetic.

În flacăra Bălcescu cutremură frunzișul
Un Delavrancea, sobru, sfidează universul
Duiosul Creangă ne-aduce-n amintiri
Luceafărul e sus, surâde Eminescu -

E toamnă și-n răcoare Bacovia învie
Suflarea lui nocturnă, sub norii plumburii
Iar Labiș „Lira limbii” se simte în eter
Coșbuc, cântând natura, cu farmec și mult fler

Mă cheamă poezia la masa ei bogată,
Cu flăcări de comoară și harul ei divin;
Când în lumina zării poeții se arată,
Zeitei Poeziei, cu dor eu mă închin

MARIANA DAVID

IDENTITATE

Sunt cel mai frumos copac
Din această pădure.

Cresc,

Rodesc,

Plâng cu frunze ce cad,

Lacrimi de disperare.

Vin păsărelele în ramuri

Să-mi alunge tristețea.

Mereu, mereu...

POATE

Bălțile – lentile
Prin care pământul
Privește oamenii
Sau cerul
Copiii calcă
În ochiuri de ploaie
Ei știu că orice apă
E bună pentru botez.

EMIL DREPTATE (*In Memoriam*)

TOT STRIGÂND

Tot strigând ce nu mai este
Mamă te-ai făcut poveste

Tot strigând ce nu mai doare
Tată te-ai făcut ninsoare

Eu chemându-vă prin lume
Mă mai tem de-o zi și-un nume

TU

Tu să mă-nchizi
În oglinzile sângelui.
Cine știe ce semne
Sunt pentru dezlegare?
Poate ochii-or rămâne
Stele de seară
Și obraji
Fântâni
Așteptându-le răsăritul.

COSTICĂ DOGARU

MĂRTURIE

Ne fac istorie unii, fără rost,
Cu gânduri mascate de idei murdare,
Tomuri de scrieri, un imens balast
Făurindu-ne ei alte hotare.

Noi nu ne batem cu pumnii în piept
Că am învins alte popoare
Și nici nu am stat imobili, inerți,
Pentru a ne ocupa locul sub soare.

Pot unii să scrie istorii întregi
Din mărturii prefabricate,
Dunărea albastră a noastră-i în veci,
Stau mărturie oseminte-ngropate.

Iubirea de țară, de râu și de ram
De tot ce încape în hotare
La cei ce vor ură le fie de hram
Românul o dragoste are.

De strajă și acum încă mai stau
Strămoșii eroi ce luptară,
Românii în sânge se știe că au
Și lupta și glia ce-o ară.

MÂNGÂIERE

Cu pași de lebedă, mângâi verdele crud...
Mângâi cu palma deschisă, o floare
Culori miraculoase desprinse din soare.
Caut să plec, dar simt...
În palmă o lacrimă de rouă,
Ce-mi spune că floarea plânge,
De dorul celui ce-o ignoră,
De dorul meu.
Sau plânge, știi eu...
Și stau, mângâind întruna
Cu palme de dor,
Îmbrățișat în degete.

REZONAM

Rezonam undeva...
Într-un vis trecător,
Tu suflet visător,
Eu lacrimă de stea.
Ne-am întâlnit cândva,
O clipă-n univers...
Te-am luat de mână
Și te-am întors din mers.
Păraei pierdută, aiurea,
Firavă, printre stele,
Iubind te-ai reîncarnat
Aievea printre ele...

GHEORGHE TRIFU

IUBIREA

Vine-n freamăt de înserare
Ceața arde pe un rug de cer
Ea este semn de-ntrebare
Între statornic și efemer

Ființa sa-lacrimă ce doare
Amurgul lasă peste ea scânteii
Din pocale de onix ușoare
Elixiruri dulci îți dă să bei.

VASILE CHECHERIȚĂ

UNUI SUPUS

sunt un naiv
nevinovat
sau chiar un prost
fără tichie
crezând
că totu-i rezolvat
dac-am venit
să mă plâng ție.

tu ești prea mare
azi în stat
să știi ce
îmi lipsește mie.

AȘTEPT SENTINȚA

în fiecare dimineață
îmi caut sacoșa
cu medicamente
cu care-mi prelungesc
suferințele,

pe unele le împart
pe jumătate
așa cum e viața
împărțită
în bune și rele.

apoi ca într-un ritual
precreștin
le înghit pe câte una
pe rând cu apă
nu cu vin.

m-am obișnuit
ca la ivitul zorilor
să-mi iau porția de otrăvuri
cu care-mi păcălesc timpul
care refuză
să se mai târască
prin noroaiele vieții mele.

DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA ACMRR – SRI

- Cu prilejul **Zilei SRI**, la 21 martie 2019, conducerea Serviciului a organizat o întâlnire de marcare a acestui eveniment cu foștii locuitori și membri ai Consiliului Director la sediul central al instituției. Momentul festiv a fost urmărit prin sistem video-conferință și de conducerele sucursalelor ACMRR-SRI care au fost invitate la sediile Direcțiilor SRI din teritoriu în prezența conducătorilor acestora.
- La 26 martie, peste 40 de membri ai Sucursalei Satu Mare au fost prezenți la Catedrala Ortodoxă „Adormirea Maicii Domnului” din municipiu, unde a fost oficiată o slujbă de pomenire a colegilor decedați, la care au participat și membri ai familiilor celor pomeniți, care au apreciat inițiativa și au propus să se procedeze în mod similar în fiecare an.
- **Sucursala Constanța** a fost reprezentată, la 28 martie la Mamaia, la a 7-a ediție a Maratonului Nisipului (probele de 3 și 5 km), iar la 28 aprilie a organizat un eveniment sportiv care a inclus un meci de fotbal cu echipa Direcției Regionale de Informații.
- Conform tradiției, **Sucursala București** a organizat, cu ocazia Sărbătorilor Pascale (26-30 aprilie), o excursie la Căciulata (complexul „Vâlcea”). Ca de obicei, gazdele au reușit să ofere vizitatorilor clipe de recreere și recuperare, inclusiv un moment festiv ce a urmat slujbei de Înviere.

PREZENȚI ÎN VIAȚA ȘI CULTURA CETĂȚII

- În contextul aniversării a 25 de ani de la constituirea Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din S.R.I., conducerea **Sucursalei Neamț** a publicat în cotidianul local „*Realitatea*”, de luni, 11 martie 2019, un scurt, dar expresiv articol intitulat „Rezerviștii din S.R.I. la ceas aniversar”. Crearea Asociației – se arată în articol – a fost generată de necesitatea promovării și apărării demnității cadrelor militare care au activat sau activează în serviciul național de informații, propunându-și, totodată, și obiective de ordin social-patriotic, în special promovarea culturii de securitate națională, demersuri concretizate, printre altele, în revista

Asociației, „Vitrallii – Lumini și Umbre”. În încheiere, se menționează: „Așa cum în timpul activității am înțeles să ne slujim țara și poporul cu profesionalism, abnegație și patriotism, tot așa vom acționa în continuare, ca rezerviști, cu același devotament, în scopul propășirii neamului românesc și pentru apărarea valorilor spirituale și materiale fundamentale ale poporului român”.

- **Col. (r) Gheorghe Bănescu Muscelanu și lt. col. (r) Mircea Dorin Istrate**, din **Sucursala Mureș**, au fost distinși – ca membri ai Filialei Mureș a Ligii Scriitorilor – cu importante premii acordate de această organizație.

Col. (r) Gheorghe Bănescu Muscelanu a primit premiul „Virtutea Literară” pentru expoziția personală „*Transilvania, leagăn și scut al Daciei străbune*”, dedicată Centenarului Marii Uniri, care a fost prezentată în numeroase localități din Romania, fiind considerată unicat în istoria Ligii Scriitorilor.

La rândul său, **lt. col. (r) Mircea Dorin Istrate**, președintele filialei Mureș a Ligii Scriitorilor, a primit „*Diploma de Excelență*”, după ce, în ultimii trei ani a primit titlul de „*Apostol al culturii*” (cu acest titlu sunt onorați în fiecare an cei mai activi 12 membri ai Ligii), iar în luna ianuarie 2019 i-a fost conferit ordinul „*Darum Sacrum Unitatis*” cu cruce, pentru întreaga sa activitate și creație literară, de către Înaltpreasfinția Sa Irineu, arhiepiscopul de Alba Iulia.

- La Biblioteca Județeană Satu Mare a avut loc, în ziua de 27 martie 2019, cea de-a XX-a ediție a Anului Editorial, care a premiat cele mai bune produse editoriale din 2018. La Secțiunea „Reviste”, **diploma a fost acordată revistei „Eroii Neamului”, pe care o coordonează, din 2009, președintele Sucursalei Satu Mare, colonel (r) Voicu Șichet**. Totodată, la Secțiunea „Istorie”, a fost premiată o lucrare a Consiliului Național Român Satu Mare, intitulată „*Satu Mare și Marea Unire. Documente (1918-1919)*”, la care col. (r) Voicu Șichet a fost coautor și coordonator al proiectului.
- În contextul manifestărilor ce au marcat împlinirea a 100 de ani de la eliberarea orașului și județului Satu Mare și instaurarea administrației românești (16-19 aprilie), **col. (r) Voicu Șichet**, președintele Sucursalei Satu Mare s-a implicat, **ca președinte al Asociației Civice Tempora**, în organizarea reabilitării și a ceremoniei de sfințire a unui monument în

memoria celor căzuți în luptă în zona Hodod, unde s-au dat primele lupte, în care au murit 18 persoane.

În aceeași calitate, col. (r) Voicu Șichet a participat, la 7 mai, la evenimentul organizat în Sala Cavalerilor de la Castelul din Carei cu ocazia Zilei Veteranilor de Război, susținând o alocuțiune în care s-a referit, printre altele, la inițiativa de a ridica catarge cu tricolor în Anul Centenar în mai multe locuri din județ și în special în școli.

NOI APARIȚII EDITORIALE

- **Colonel (r) Ștefan Ceașescu-Tătulescu**, membru al **Sucursalei Alba**, a publicat volumul *„Confesiuni de pe frontul invizibil – Consemnări și destăinuiiri”* care, în viziunea sa, are în vedere reconstituirea drumului spre și prin tranșeele activității de culegere a informațiilor secrete de interes pentru securitatea statului. *„Am încercat – precizează autorul – să relatez în mod sincer și deschis problema securității și siguranței naționale, așa cum a fost, fără menajamente”*.
- **Conf. univ. dr. Mihai Racovițan** din Sibiu, distins istoric și constant colaborator al revistei, ne-a oferit cu prilejul Centenarului Marii Uniri două din lucrările sale (scrise împreună cu colaboratori): *„Sibiul și Marea Unire”*, respectiv *„Alexandru Vaida Voievod între Memorand și Trianon (1892-1920)”*. Mulțumim pentru lucrările donate bibliotecii Asociației.
- Editura Altip din Alba Iulia publică volumul de versuri *„Ceru-i plin de stele”*, semnat de **colonel (r) Gheorghe Micle, membru al Sucursalei Alba**. Tot col. (r) Gheorghe Micle este și autorul unui documentar apărut la aceeași editură și intitulat *„Mijloace și metode de management și administrație maghiaro-hortystă în interiorul românesc vremelnic ocupat”*, o radiografie a evenimentelor din septembrie 1940 – octombrie 1944, perioada vremelniciei ocupației a Transilvaniei de Nord-Vest.
- **Colonel (r) Ion Șandru**, membru al **Sucursalei București**, a publicat la Editura Betta, volumul *„Război hibrid, agresiuni asupra creierelor, spiritualității și naturii”*, cuprinzând unele din articolele publicate între 2013-2018 în revista *„Vitralii – Lumini și Umbre”*.

- Semnalăm cu plăcere apariția antologiei de versuri „**La țărmul mării mele**”, cuprinzând cele mai frumoase poezii ale colegului și colaboratorului nostru constănțean **Theodor Borcan**.

VITRALII – PREZENȚĂ ȘI ECOURI

Prezentăm în cele ce urmează unele dintre ecourile recepționate la redacție în legătură cu interesul cu care revista „*Vitralii – Lumini și umbre*” este primită în mediile instituționale preocupate de problematica securității naționale, în presa de specialitate și în rândul marelui public.

- Revista „**Atitudini**”, editată de Casa de cultură „Ion Luca Caragiale” a municipiului Ploiești, consemnează cu privire la numărul 37 al revistei: *„Acest interesant număr este dedicat cu multă căldură și patriotism evenimentului astral din istoria națională, și anume CENTENARUL MARII UNIRI. Sumarul revistei este nu numai variat, dar și bine structurat. Asta dovedește că rezerviștii din branșa informațiilor erau și sunt buni cunoscători ai istoriei neamului. Mulți dintre ei, pe lângă faptul că au pregătire academică sunt și cadre universitare. Nu ne rămâne decât să felicităm colectivul de redacție coordonat cu înalt profesionalism de distinsul ploieștean col. (r) Filip Teodorescu. Ca un amănunt care ne umple inima de bucurie, menționăm că se consemnează și apariția a două lucrări dedicate Centenarului Marii Uniri semnate de prof. univ. Dr. Ioan Șt. Baicu și dr. C. Dobrescu”*.
- Revista „**Rotonda valahă**”, ce apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România și a Asociației Culturale „Curierul de Vâlcea”, prezintă numărul 37 al revistei, sub semnătura secretarului general de redacție, Emil Pădurețu, care menționează: *„Extrem de captivant și nr.37 al Revistei veteranilor din Serviciul Român de Informații, aflată în an jubiliar, 2018-2019. În peste 150 de pagini, colegiul de redacție ... rânduiește un sumar foarte bogat și interesant, care te îndeamnă să nu lași revista până nu lecturezi toate textele... Paginile literare de la finele revistei se încheie cu producții lirice remarcabile. Felicitări !”*
- Numărul 38 al revistei beneficiază de o amplă recenzie semnată de prof. **Carol C. Koka** în „**Actualitatea Sătmăreană**” din 10 mai.

CONSTANTIN-TONI SULTANA: ARTĂ DECORATIVĂ

Ilustrăm acest număr cu câteva dintre lucrările de artă decorativă realizate de colegul nostru Constantin-Toni Sultana, care au fost recent expuse la sediul Asociației, fiind prezentate de poetul Corin Bianu, președintele Cenuclului literar-artistic al ACMRR-SRI:

„Lampadare și aplice. Din material lemnos. De diverse forme și înfățișări. Protejate cu pelicule transparente de lac. Forma și aspectul sunt date de materialele folosite, crengi de copaci și fibre de plante uscate. Inclusiv tulpini de nap și tijele crizantemelor ori chiar ale florilor de păpădie, pe care le recoltează verzi, cu multă migală și le usucă la fel de grijuliu. Ingeniozitatea formelor urmează pe cea a crengilor depistate oriunde, în păduri, parcuri, grădini. Vopseaua de lac le desăvârșește și le sporește atractivitatea.

Artă decorativă. Aceasta e categoria estetică a artei plastice în care se încadrează. Denumirea generică explică din start că e nevoie de un spațiu, pe care exponatele artistice să-l decoreze, să creeze un ambient, care să îmbunătățească utilitar și să înfrumusețeze suportul inițial, fie el un perete ori o întreagă încăpere. Dar, ca în orice act omenesc, ingeniozitatea nu este exclusă, ci presupusă. Și în cazul preocupărilor artistice ale locotenent-colonelului în retragere Constantin-Toni Sultana, ingeniozitatea are un rol important, așa zice că este egal cu ponderea artistică. De ce?!

Lampadarele, precum se înțelege din denumirea lor, au rostul de a fi aninate în mijlocul plafonului, pentru a susține unul sau mai multe becuri electrice de iluminat. Dar sunt și lampadare de birou, care îi permit să se desfășoare în toată plinătatea inspirației: „grupurile statuare” realizate din rădăcini, părând oameni în mișcare, animale sălbatice sau domestice în cele mai neașteptate ipostaze, îl definesc poate cel mai bine. Aplicele folosesc în egală măsură pe post de veioze ori pentru a susține alte obiecte decorative. Dacă ne amintim că inventatorul „Impresionismului” a început cu pictura „Impresie de răsărit de soare”, l-am putea eticheta pe expozantul nostru ca „impresionist” după aspectul lucrărilor, însă el, mai realist decât privitorii, își intitulează creațiile „artizanat”. Admirăm totuși, cât de ingenioase sunt obiectele artistice ieșite din mâinile și din sufletul creatorului!

Artistul are în urmă o carieră îndelungată, începând din copilărie. Pe atunci încercările erau mai mult înclinații, imbolduri latente, după ce admira doar ce minunății dădea la iveală „moș Gheorghe”. Pe când era elev „la Băneasa”, plimbându-se prin faimosul parc Cișmigiu, atenția i-a fost atrasă de o creangă mai ciudată. N-a stat mult pe gânduri și a detașat-o cu naturalețe. Ajuns la reședința lui cazonă de învățăcel, a prelucrat-o și le-a arătat-o colegilor de școală. Isprava a ajuns prompt și la urechile și apoi în văzul comandantului său de pluton. Așa a devenit publică acea primă operă de artă plastică decorativă, iar autorul ei a debutat ca „artist plastic”, dată de la care l-au însoțit peste tot pe unde a umblat preocuparea aceasta artistică și „renumele”, care renume nu i-a adus numai beneficii...

Da, dar a avut și o perioadă în care devenise celebritate internațională. Emigrând în anul 1991 în Grecia pentru „azil economic”, ducându-se adică să muncească acolo, a lucrat în insula Zakynthos (unde era singurul român) ca mecanic auto, apoi în construcții industriale, dar nu a putut renunța la vocația sa, provocat fiind de ramurile contorsionate ale numeroșilor măslini și de trestiiile ce se găseau din belșug, încât putea să se aventureze spre lucrări de mari dimensiuni. A creat și a vândut bine, obținând mai mulți bani decât de pe urma lucrului ca muncitor, dar, ca orice minune, n-a durat mult. Peste numai un an, în 1992, atracția față de țară, personificată în ființa categorică a soției (și a întregii familii), l-a determinat să se „repatrieze”. Partea bună a aventurii de peste hotare este că s-a întors ca artist și a continuat să se manifeste activ numai în arta decorativă - artizanatul. Expoziția actuală de pe simezele Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și Retragere a S.R.I. este grăitoare pentru vocația frumoasă și strădaniile locotenent-colonelului (r) Constantin-Toni Sultana”.

oooOOOooo

IN MEMORIAM
GENERAL DE ARMATĂ (R) ION THEODOR POPESCU

Ne-a părăsit pentru veșnicie un mare om și ofițer, general de armată în rezervă Ion Theodor Popescu care în perioada 1992 până în 2005 a coordonat departamentele de logistică ale Serviciului Român de Informații, fiind, până în prezent, cel mai longeviv șef al administrației Serviciului.

Generalul Ion Theodor Popescu s-a născut la 1 decembrie 1943 în comuna Zătreni, județul Vrancea. A absolvit Facultatea de Științe Economice a Universității din Craiova, iar pe parcursul activității sale de economist a condus în calitate de director „Universal Coop București” și a fost vicepreședinte în „Centrocoop”, coordonând departamentul de import-export.

În anul 1992 s-a încadrat în Serviciul Român de Informații, fiind numit în funcția de adjunct al directorului S.R.I. cu atribuțiuni în organizarea și coordonarea activităților din domeniul financiar-logistic și medical. A fost adjunct al directorului (1992-1997), șef al Comandamentului Serviciilor și Înzestrării (1997-2000), apoi din nou adjunct al directorului (2001-2005). S-a remarcat prin realizări notabile în dezvoltarea și consolidarea înzestrării imobiliare, a dotărilor materiale de transport auto-aero-navale, comunicații și informatică, tehnico-operative, de protecție și intervenție antiteroristă, modernizarea infrastructurii pregătirii personalului, de asistență medico-socială și multe altele.

Spiritul gospodăresc, capacitatea organizatorică și perseverența managerială l-au ajutat pe generalul Ion Theodor Popescu să-și aducă o contribuție majoră la edificarea infrastructurii logistice necesare Serviciului Român de Informații pentru a-și putea asuma misiunile și a fi acceptat în comunitatea informativă euroatlantică.

Dincolo de asigurarea financiar-logistică, îi datorăm celui plecat dintre noi crearea, dotarea și extinderea bazei medicale de recuperare și tratament pentru cadrele active și rezerviștii din

S.R.I. În perioada 1993-1994, generalul Ion Popescu a gestionat preluarea Spitalului de Arși fondat de profesorul Agrippa Ionescu, proces urmat de dezvoltarea rețelei de asistență medicală a Serviciului Român de Informații, ale cărei principale puncte sunt, alături de Spitalul Clinic de Urgență „Prof. Dr. Agrippa Ionescu”, Spitalul Militar din Balotești-Ilfov și Centrul Medical de Diagnostic și Tratatament din București.

Generalul Ion Theodor Popescu rămâne în conștiința celor care l-au cunoscut drept un profesionist tenace cu un caracter puternic, un remarcabil mediator, un mentor și prieten. Pentru meritele sale deosebite în conceperea și organizarea activităților de securitate națională, Președintele României i-a conferit în anul 2000 Ordinul Național Steaua României în grad de Ofițer, iar în 2004 i s-a acordat gradul de general de armată.

După trecerea sa în rezeră în anul 2005, generalul Ion Theodor Popescu a continuat să-și aducă o contribuție însemnată la rezolvarea problemelor sociale și de sănătate ale cadrelor și rezerviștilor din S.R.I. ca membru fondator și președinte al Consiliului Director al Fundației „Solidaritate, Patrie și Onoare”. De asemenea, și-a pus în valoare experiența profesională dar și aptitudinile de istoric în lucrarea *„Logistica frontului secret – Aspecte din activitatea financiar-logistică și tehnică a Serviciului Secret «S» (Serviciul Special de Informații) în perioada 1917-1945”*, apărută în 2018, în co-autorat cu Florin Badea-Pintilie.

Generalul Ion Theodor Popescu va rămâne în memoria tuturor celor care l-au cunoscut prin realizările și faptele sale de muncă dedicate Serviciului și României.

Odihnească-se în pace!